

JAARVERSLAG 2023

Inhoudsopgave

1	Voorwoord directie	3
2	BOM 40: jaar in het kort	6
3	Hoe wij waarde creëren	9
4	PowerUp: aanjagen van een innovatief en divers energiesysteem	12
5	Van robots tot innovatieve geneesmiddelen	16
6	De toekomst is plant-based	20
7	Brabants unieke DeepTech-positie	24
8	Disruptie, innovatie én groei met nieuwe digitale technologieën	28
9	Toekomstbestendigheid mkb vergroten	32
10	Brabant dé startup-hub	35
11	Impact	37
12	Van doelstellingen naar prestaties	45
13	Trending topics 2023	47
14	Bestuursverslag BOM Holding	49
14.1	Over BOM Holding BV	50
14.2	Waardecreatie	54
14.3	Financiële ontwikkelingen	56
14.4	Risicomanagement	57
14.5	Toekomstverwachtingen	61
14.6	Overige onderwerpen	62
14.7	Governance	66
14.8	Over dit jaarverslag	69
15	Bericht van de raad van commissarissen	70
16	Jaarrekening	73
16.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2023 (na resultaatbestemming)	74
16.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2023 (na resultaatbestemming)	76
16.3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2023	77
16.4	Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2023	78
16.5	Nadere toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2023	86
16.6	Nadere toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2023	102
16.7	Allonge verwerking	107
16.8	Enkelvoudige balans per 31 december 2023 (na resultaatbestemming)	108
16.9	Enkelvoudige resultatenrekening over 2023 (na resultaatbestemming)	110
16.10	Nadere toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2023	117
17	Overige gegevens	120
17.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	121
17.2	Statutaire regeling inzake de bestemming van het resultaat	127

18	Bijlagen	128
18.1	Bijlage 1 Samenhangtabel Materiële onderwerpen en KPI's	129
18.2	Bijlage 2 Stakeholderdialoog	130
18.3	Bijlage 3 Juridische structuur	132
18.4	Bijlage 4 Personalia	133
18.5	Bijlage 5 Biografieën raad van commissarissen	134
18.6	Bijlage 6 Biografieën raad van bestuur	136
18.7	Bijlage 7 Gebruikte begrippen en termen	137
	Our story continues online ...	139

Managementteam v.l.n.r. Marc Jansen, Chantal Dietvorst-ten Tije, Dirk Metsaars, Brigit van Dijk-Van de Reijt en Eelko Brinkhoff.

► Voorwoord directie

Brabant blijft één van de sterkste provincies van Nederland. Ondanks de beperkte economische groei in 2023 en gezien de grote maatschappelijke uitdagingen is dat oprecht een prestatie.

De vier thema's en doelen die BOM centraal heeft gesteld in haar meerjarenplan 2021-2024, aansluitend op het missiegedreven innovatiebeleid, blijven actueel. Ze vragen inzet van al onze kerncompetenties, samen met onze stakeholders. Juist nu hebben Brabant, Nederland, en de rest van de wereld versnelling van innovatie en ondernemerschap nodig, om toekomstbestendig te blijven. Inmiddels draagt 97% van onze activiteiten bij aan de vier thema's.

BOM 40: een bijzonder jaar

Dankzij het veertigjarig bestaan was 2023 een bijzonder jaar voor BOM. Veertig jaar inzet voor Brabant. Dit robijnen jubileum hebben we dan ook niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Zo organiseerden we inspirerende BOM-events op kantoor over onderwerpen zoals Brabants bestuur, het Brabantse startup-ecosysteem en China. Ook organiseerden we een evenement voor externe relaties en een bijeenkomst met oud-werknemers. Samen keken we terug op veertig jaar Brabantse geschiedenis en keken we vooruit naar de ontwikkelkansen die we samen willen aangrijpen. Tijdens LEVEL UP – hét startup-event van het jaar – reikten we bovendien de allereerste Brabant40-award uit.

Dynamiek

De groei van de Nederlandse economie over 2023 is door DNB geraamd op 0,1%. Naar verwachting stijgt dit in 2024 slechts licht naar 0,3%^[1]. Brabant doet het met een groei van 1% in de eerste drie kwartalen van 2023 (CBS^[2]) goed, met Zuidoost-Brabant als een positieve uitschieter^[3]. Ondanks de uitdagende situaties in Oekraïne en Israël, internationale politieke spanningen, verstoringen in globale toeleverketens, een knellende arbeidsmarkt, achterblijvende digitalisering en de stikstof- en netcongestieproblematiek weet Brabant haar succes vast te houden.

Na de verkiezingen in 2023 is er op Brabants en nationaal niveau een nieuwe bestuurlijke werkelijkheid ontstaan, met inmiddels ook een nieuw provinciaal Bestuursakkoord 2023-2027: 'Samen maken we Brabant'. Landelijk zijn er nieuwe Kennis- en Innovatieagenda's (KIA) en zijn de Nationale Technologie Strategie (NTS) en analyses naar groeiemarkten gelanceerd. Maar alles is

nog in afwachting van een nieuw kabinet. Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) gebruikt in de miljoenennota veelvuldig de termen valorisatie, marktcreatie en groeiemarkten, die naadloos passen bij BOM.

Samenwerking

Als echte netwerkorganisatie werkt BOM steeds intensiever samen met verschillende partners om tot meer resultaat te komen. BOM startte samen met Philips, DeepTechXL en Invest-NL het startup-programma HealthTechXL op. HealthTechXL is er om startups in geavanceerde medische technologie een impuls te geven en zo technisch talent voor de regio te behouden. De samenwerking met de landelijke ROM's op startup-data leverde een eerste dataset van bijna 2.000 Nederlandse startups op. ROM's ondersteunden deze startups in de afgelopen twee jaar. Voor bovenregionale ROM-samenwerking kwam vanuit het kabinet een toezegging voor € 4 miljoen extra financiering. Daarnaast trekt BOM ook intensief op met onder andere Invest-NL, Techleap, NFIA en RVO. Binnen de provincie weet BOM samenwerkingen ook goed te benutten. Zo ondertekenden we in maart de Brabantse Agenda met Brainport Development, AgriFood Capital, Midpoint Brabant en REWIN.

Prestaties

BOM behaalde grotendeels haar doelstellingen voor 2023. We mogen trots zijn op 26 nieuwe ontwikkelprojecten, 52 nieuwe en vervolginvesteringen en 20 internationale vestigingen. Van de negen Nationaal Groeifonds-aanvragen waar BOM in de derde ronde bij betrokken was, zijn er in 2023 maar liefst zes (voorwaardelijk) goedgekeurd. Circulaire zonnepanelen en Polaris waren daar enkele van. Ook speelde BOM een belangrijke rol bij de projectontwikkeling rondom Smart Energy Hubs, waarbij we Brabantse, nationale en Europese initiatieven koppelen en opschalen. Waardevol in de strijd tegen netcongestie, waar zo veel (Brabantse) bedrijven last van hebben. In diverse innovatiecoalities bundelden we op cruciale thema's de krachten met de provincie Noord-Brabant (PNB), denk aan Eiwittransitie/Procestechnologie, solar, kernenergie en MedTech. Fantastisch is de benoeming van BOM tot meest actieve investeerder in Nederlandse startups en scale-ups, zoals bleek uit Dealroom onderzoek. Daarbij kwamen een aantal mooie exits, zoals de verkoop van biotechbedrijf Synaffix aan Lonza. Een mooi resultaat voor BOM, dat al sinds 2013 in het bedrijf op Pivot Park (Oss) investeerde. Ook op internationaal vlak was 2023 een succesvol jaar. Zowel de MedTech-reis naar Minnesota met minister Kuipers in april, als de HighTech-missie met minister-president Rutte naar Vietnam en Maleisië in oktober en november leverden veel publiciteit op. Belangrijker nog: ze leverden nieuwe en verstevigde relaties en business leads op voor de deelnemende bedrijven. Ook dit jaar ontving BOM met haar 'Brabant is Bright'-strategie de internationaal erkende fDi-award voor de promotie van midsized regions.

Organisatie

Al deze goede resultaten kon BOM in deze uitdagende tijden vooral boeken door een goede (interne) organisatie. Uit ons medewerkersonderzoek in 2023 bleek dan ook dat 92% van onze collega's tevreden of zeer tevreden is: een bijzonder mooi resultaat. BOM faciliteert hybride werken en ons kantoor is een goed bezochte ontmoetingsplek. Samen met een gezond arbeidsethos, Brabantse gezelligheid en een laag ziekteverzuim bieden we een fijne werkplek. Het aantrekken en behouden van talent, persoonlijke ontwikkeling, diversiteit en een gebalanceerde werkdruk zijn aandachtspunten.

Impact binnen en buiten Brabant

Het was een enerverend jaar waarin BOM vele innovaties en initiatieven heeft aangejaagd. Én daarmee ook impact maakte, binnen en buiten Brabant. Dit boekje bundelt stuk voor stuk relevante initiatieven, met resultaten om trots op te zijn. Ik wil langs deze weg de partners, de

beide aandeelhouders, de Raad van Commissarissen en natuurlijk mijn gewaardeerde BOM-collega's zeer danken voor de geweldige samenwerking in het afgelopen jubileumjaar.

Raad van bestuur van BOM Holding B.V.

Brigit van Dijk – van de Reijt
CEO

- 1 DNB, De stand van onze economie: <https://www.dnb.nl/actuele-economische-vraagstukken/de-stand-van-onze-economie/>
- 2 CBS, Regionaal economische groei: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/48/regionale-economisch-groei-3e-kwartaal-2023>
- 3 Brainport Eindhoven: <https://brainporteindhoven.com/nl/nieuws/nederlandse-economie-laet-grote-regionale-en-sectorale-verschillen-zien>

BOM 40: jaar in het kort

40

jaar bestaat BOM in 2023

92%

van de BOM collega's is (zeer) tevreden over werken bij BOM

26

nieuwe ontwikkelprojecten gestart

97%

van onze activiteiten draagt bij aan onze vier thema's: klimaatneutrale energieoplossingen, gezonde toekomst, duurzame voedselsystemen en kansrijke sleuteltechnologieën

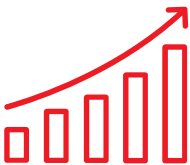
6

van de 9 Groeifonds-aanvragen in de derde ronde waar BOM bij betrokken was, zijn (voorwaardelijk) goedgekeurd

110

startups namen deel aan het Startup Readiness Program (SRP)

700

startups, investeerders en andere professionals namen deel aan LEVEL UP, hét startup event van Nederland

52

nieuwe en vervolginvesteringen gedaan

€ 202 mio

gecommitteerd vermogen (incl. co-investments)

x12

elke euro die BOM investeert wordt gemiddeld vertwaalfvoudigd door andere partijen

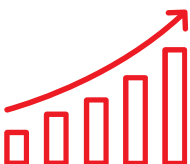
447

bedrijven namen deel aan (internationale) missies

70%

van onze internationale projecten classificeerden als high value

€ 5 mio

bedrijfsresultaat (incl. allonge)

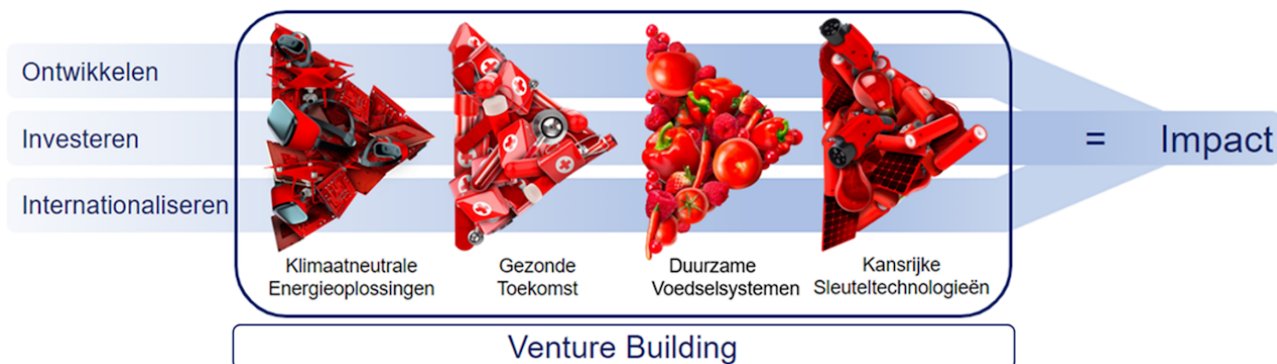
€ 502 mio

totaal beheerd fondsvermogen

Hoe wij waarde creëren

Missie

BOM staat voor duurzame versterking van de Brabantse economie. Samen met innovatieve ondernemers en partners bouwen we aan een solide toekomstbestendige economie die tevens bijdraagt aan innovatieve oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen. Economische en maatschappelijke vraagstukken gaan daarbij hand in hand.

Strategie

De doelgroep van BOM bestaat uit innovatieve bedrijven: startups, scale-ups, het mkb en corporates. We zetten onze drie competenties – ontwikkelen, investeren en internationaliseren – in om innovatie en ondernemerschap te versnellen.

- **Ontwikkelen:** we ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van toekomstbestendige verdienmodellen en kijken wat nodig is om het innovatie-ecosysteem te versterken. Venture Building richt zich voornamelijk op begeleiding van (individuele) startups en scale-ups; projecten en programma's leggen de nadruk op consortia en clusters.
- **Investeren:** we leveren kennis en risicokapitaal, zodat innovatieve startups en scale-ups doorgroeien naar de volgende fase in hun ontwikkeling en duurzame energieprojecten daadwerkelijk van de grond komen.
- **Internationaliseren:** we trekken innovatieve buitenlandse bedrijven aan en ondersteunen Brabantse ondernemers bij internationale groei.

Highlights 2023

De competenties vormen al jaren de krachtige basis van BOM. Zo ook in 2023. De highlights laten bijzondere resultaten zien waarbij we aansluiten op de actualiteit en op de behoefte van de markt.

Ontwikkelen

Begin 2022 introduceerden we het ecosysteemmodel, dat rolden we in 2023 verder uit. Intussen zijn ruim tien thematische ecosystemen in kaart gebracht. Het ecosysteemmodel blijkt een nuttig instrument om een ecosysteem te beschouwen en te zien welke acties nodig zijn voor de realisatie van de maatschappelijke opgaven. Het geeft waardevolle input om gesprekken met onze partners te voeren over wat nodig is op elementen als leiderschap, financiering, markt vraag en rolverdeling.

Ook het Nationaal Groeifonds speelde in 2023 een grote rol. BOM was betrokken bij negen aanvragen in de derde tranche. Daarvan zijn er in 2023 maar liefst zes (voorwaardelijk) goedgekeurd, zoals circulaire zonnepanelen en Polaris. Daarnaast werkten we aan de uitvoering van diverse projecten uit eerdere tranches zoals RegMedXB, NXTGEN Hightech en de Einstein Telescope. Op provinciaal niveau ondersteunde BOM de ontwikkeling van de nieuwe innovatiecoalities rondom Smart Industry 4.0 en Eiwittransitie/Procestechnologie. Ook gaven we uitvoering aan onder andere de innovatiecoalities op solar, kernenergie en MedTech.

Samen met Brabantse partners (Braventure, BSF, B'WISE, The Gate en de kennisinstellingen) biedt BOM eenduidige begeleiding van startups en scale-ups, op basis van het Venture Building Framework en het levensfasenmodel. In 2023 volgden 110 startups ons Startup Readiness Program (SRP) dat bestaat uit vier modules: Ready, Game, Set, Match. De eerste twee modules vinden plaats bij de kennisinstellingen en laatste twee bij BOM. In aanvulling daarop pasten wij, en ook Invest-NL, de nieuwe teamscan toe die inzichten opleverde over 235 founders (72 startup-teams). Voortkomend uit het door BOM geïnitieerde visiedocument NLSE, is er ROM-landelijk een nieuwe werkgroep Venture Development gestart. BOM levert vanuit haar expertise een significante bijdrage. De werkgroep buigt zich over een landelijke visie en aanbod, zodat startups overal in het land op dezelfde goede manier vooruit geholpen worden.

Investeren

BOM investeert met name in startups en scale-ups die bijdragen aan de maatschappelijke transitie. Mooie voorbeelden uit 2023 zijn Astrape Networks (fotonica & telecom), FononTech (3D-geprinte micro-elektronica), IM Efficiency (zonnepanelen op trucks), RIFT (circulaire ijzerbrandstof) en Autoscriber (AI voor zorgadministratie).

Op basis van het door Dealroom uitgegeven datarapport blijkt BOM landelijk de meest actieve venture capital-investeerder (VC) in startups⁴. Deze koppositie laat zien dat BOM samen met partners een goed investeringsklimaat in Brabant heeft weten te creëren, ondanks de afwachtende VC-markt in 2023. Toch is er meer kapitaal nodig. Naar verwachting hebben Brabantse startups en scale-ups in ons portfolio de komende vijf jaar € 2 miljard tot € 4 miljard nodig om tot volledige wasdom te komen. Nederlandse VC-fondsen schieten in volume tekort. Mogelijke oplossingen om meer kapitaal aan te trekken liggen bij pensioenfondsen, Europees kapitaal en een intensievere samenwerking met Invest-NL.

Op tal van internationale podia toonde BOM in 2023 thought leadership. Daarnaast droeg BOM bij aan het nieuwe TU/e studenteninvesteringsfonds Round One Ventures, en initieerde het NXTGen Finance om nieuwe technologieën en innovaties die voortkomen uit het Groeifondsplan te financieren.

Internationaliseren

2023 was een uitdagend jaar voor de internationaliseringsambities van Brabant. Het gebrek aan ruimte, talent en vooral energie verslechteren het vestigingsklimaat, waardoor het aantal nieuwe vestigingen en uitbreidingen drastisch afnam. Daarnaast zorgt de onrust in Oekraïne, Israël en het Midden-Oosten voor terughoudendheid in investeringen vanuit de Verenigde Staten en Azië in Europa.

Reeds in Brabant gevestigde bedrijven die willen groeien en daar meer grond of energie voor nodig hebben, stuiten op grote uitdagingen. Een nieuwe of zwaardere aansluiting op het energienetwerk lijkt voorlopig onmogelijk. Deze bedrijven noemen als zorg ook de recente verhogingen van de vennootschapsbelasting en een negatief sentiment over (de komst van) internationale bedrijven. De landelijke discussies over kennis- en arbeidsmigranten voeden verder het ongemak of Nederland en Brabant nog wel de juiste plaats zijn voor toekomstige

groei. Dit alles raakt ook de komst van nieuwe internationale bedrijven; zij kiezen sneller voor regio's of landen waar meer grond en energie beschikbaar is.

In navolging van de Invest in Holland Strategie 2020–2025 verschuift ook in Brabant en bij BOM de focus van volume (kwantiteit) naar value (toegevoegde waarde, innovatie). Van de acquisities van internationale bedrijven in 2023 bleek maar liefst 70% 'high value'. Deze bedrijven voegen waarde toe aan de innovatieve ecosystemen in Brabant. De transitie van volume naar value vraagt tijd in het Invest in Holland-netwerk en dat zet leadgeneratie onder druk. Er wordt hard gewerkt om dit te verbeteren, maar tegelijkertijd kost acquireren op value, ofwel meer gerichte acquisitie, structureel meer tijd.

Ondanks de complexe internationale dynamiek, is BOM overtuigd van de relevantie van buitenlandse bedrijven voor Brabant. Juist de nieuwe 'high value'-bedrijven hebben een hoog technologisch karakter, brengen naast kennis ook talent en investeringen mee, en hebben het voornemen om hun hoofdkantoor of R&D op termijn in Brabant te vestigen. De recente landingen en investeringen van Lemken, Mujin Robotics, Hoymiles en de uitbreiding van MSD Animal Health zijn hiervan sprekende voorbeelden.

Op het gebied van handelssamenwerking was 2023 ook een uitdagend jaar, maar dan vooral in positieve zin. BOM realiseerde een groot aantal bedrijfsbezoeken, evenementen, missies, beurzen en matchmaking voor Brabantse en Nederlandse bedrijven die de stap naar het buitenland onderzoeken. In 2022 kozen we voor een nieuwe strategie van meerjarig programmeren op unieke markt-thema combinaties. En dat werpt zijn vruchten af. Zo nam BOM de lead in de organisatie van missies naar Minnesota (MedTech), Maleisië & Vietnam (High-Tech en digitalisering) en de Agritechnica-beurs in Duitsland. Deze evenementen kregen veelal een landelijk karakter. Ook ervaren we steeds meer de toegevoegde waarde van onze goede band met het Enterprise Europe Network (EEN). Bij matchmaking trokken we samen op, bijvoorbeeld tijdens de Paris Air Show (Aerospace/Defence) en de daaropvolgende inkomende missie van een Frans defensiecluster aan Woensdrecht en Amsterdam. Daarnaast lanceerden we de internationale campagne 'Brabant is Bright', voor de promotie van onze regio in het buitenland.

We zijn trots te mogen vermelden dat na goede en intensieve gesprekken met de ministeries van Economische Zaken & Klimaat (EZK) en Buitenlandse Zaken (BZ), de landelijke ROM's een additionele structurele bijdrage van € 0,5 miljoen hebben ontvangen. Een mooie erkenning van de rol van de ROM's in het stimuleren van internationale handel.

► PowerUp: aanjagen van een innovatief en divers energiesysteem

Klimaatneutrale Energieoplossingen

Klimaat en energie staan hoog op nagenoeg alle beleidsagenda's. BOM pakt haar rol in de oplossing van maatschappelijke uitdagingen op deze vlakken en stimuleert innovatie, zowel voor de korte als lange termijn. Netcongestie is daarbij een urgent probleem voor bedrijven dat effect heeft op alle energie gerelateerde onderwerpen waar BOM zich mee bezig houdt.

Netcongestie: drie oplossingsrichtingen

Door de stroomstop worden ondernemers beperkt in hun groei en verduurzamingsambities. Dat er wél manieren zijn om opstopping en energieverspilling te voorkomen, blijkt uit ons whitepaper '[Netcongestie: van tijdelijke stop naar permanente oplossing](#)'. Er zijn drie oplossingsrichtingen:

- Meer capaciteit creëren
- De stroom beter verdelen
- Energie opslaan

BOM werkt hard aan Smart Energy Hubs, een oplossing met grote potentiële impact op de korte en middellange termijn. Andere oplossingen hebben meer tijd nodig, zoals innovatie en ontwikkeling van batterijtechnologie. Rondom waterstof werken Brabantse bedrijven aan effectievere energieopslag, door – met elektrolyzers – overtollige elektriciteit van zon en wind om te zetten naar waterstofgas. Dat gas is beter en goedkoper op te slaan en kan, wanneer nodig, omgezet worden naar warmte of stroom. BOM ondersteunt elektrolyserproducenten en

toeleveranciers zoals VDL Hydrogen Systems, Fluidwell en Adsensys bij de productontwikkeling, financiering en go-to-marketstrategie. Aanvullend kan kernenergie mogelijk voor meer capaciteit zorgen. De innovatiecoalitie kernenergie bracht de kansen van de zogenoemde vierde generatie Small Modular Reactors (SMRs) in kaart voor de Brabantse maakindustrie. Ten slotte is BOM deelnemer van de Brabantse Taskforce Transportschaarste, samen met onder andere PNB, Enexis en VNO-NCW.

BOM brengt Solar-industrie terug naar Brabant

De innovatiecoalitie Solar richt zich op een nieuwe generatie flexibele zonne-energie laminaten op basis van perovskiet in plaats van silicium. Deze kunnen door middel van massamaatwerk geïntegreerd worden in allerlei producten en oppervlakken, zoals daken, gevels en wegen. Om zo meer energieleverende capaciteit te creëren. We bouwen hiermee een nieuwe solar-industrie in Brabant en halen het deels terug uit China. De perovskiet zonnepanelen zijn zeer geschikt voor brede toepassing, bijvoorbeeld in de bouw (Building Integrated Photovoltaics). Productiebedrijven en (bouw)toeleveranciers zijn er echter nog niet heel bekend mee. Daar probeert BOM samen met diverse partners verandering in te brengen. Bijvoorbeeld door met TNO, Solliance, Brainport en de provincie inspiratiesessies te organiseren.

BOM is ook betrokken bij SolarNL, een innovatieprogramma met steun van het Nationaal Groeifonds. En internationaal pakten we het podium door samen met RVO en veertien bedrijven (waarvan vijf uit Brabant) aanwezig te zijn op de Intersolar 2023 in München. Dit is een vakbeurs in de zonne-energiebranche die jaarlijks 150.000 bezoekers aantrekt. Ook startten we met de acquisitie van perovskietcelproductiebedrijven uit onder andere Italië, Polen, het Verenigd Koninkrijk, de VS en Australië.

Aanpak energie-intensieve bedrijven(terreinen)

BOM is als co-ontwikkelaar betrokken bij zeer diverse initiatieven voor de besparing, opwek, en opslag van energie. De Grote Oogst-terreinen zijn hiervoor een belangrijke doelgroep: dertien bedrijventerreinen in Brabant, die door de provincie zijn aangemerkt als 'energie-intensief'. BOM sprak met alle Grote Oogst-deelnemers. De gemene deler: ze kunnen allemaal ondersteuning van BOM gebruiken. Hun specifieke hulpvragen lopen wel sterk uiteen en vragen daarom om maatwerk. Het gaat bijvoorbeeld om het ontwikkelen van een lokale Smart Energy Hub (SEH), het ontwikkelen en analyseren van business cases, en het mee-investeren in concrete projecten met het Energiefonds Brabant (EFB).

Een ander initiatief is dat van gemeente Rucphen, om met acht lokale bedrijven de restwarmte van een skibaan te benutten. Mede namens REWIN en de gemeente Rucphen voerde BOM diverse gesprekken met ondernemers en in 2024 maken we een verdiepende analyse voor een lokale SEH.

Een ander voorbeeld, in het maatschappelijk vastgoed, is de samenwerking tussen BOM en OVVIA. Deze leidde tot toepassing van een digital-twin rekenmodel bij verduurzaming van zorginstellingen. Bij dertien zorggebouwen heeft deze analyse al geleid tot nieuwe inzichten voor besparing en verduurzaming. BOM sprak met veel startups die datagedreven software-oplossingen aanbieden voor energy hubs op bedrijventerreinen en campussen. We verwachten in 2024 de eerste toepassingen te gaan testen.

BOM bracht de honderd meest energie-intensieve bedrijven (cluster6) in Brabant in kaart, en bezocht er zo'n vijftig. We boden concrete trajectondersteuning aan onder andere Agristo, Modine, Zwanenberg en Ardagh. Ook hielpen we een aantal startups die relevante nieuwe technologie hebben, zoals RIFT (waterstof en warmte), Brabetech (gesmolten zout) en Elechydro (electrolyser).

Bijzonder mooie initiatieven van Energiefonds Brabant

BOM beheert het Energiefonds Brabant (EFB), dat in 2023 € 5 miljoen investeerde (nieuwe en vervolginvesteringen) in een aantal mooie initiatieven. Project BEO is een doorinvestering in batterij-opslag die helpt bij de netcongestieproblematiek. Agri-PV teelt zacht fruit 'onder de zon'. Ruimte wordt op die manier dubbel gebruikt: zowel voor telen als voor zonnepanelen. En tenslotte realiseerden we publiek-private samenwerking en burgerparticipatie in energiecoöperaties. Dit deden we bijvoorbeeld door het opzetten van het BODE-fonds en een regionaal publiek ontwikkelbedrijf in Midden-Brabant.

Whitepaper Netcongestie: van tijdelijke stop naar permanente oplossing

Het elektriciteitsnet zit vol. Netbeheerder Enexis kondigde een stop aan voor nieuwe aansluitingen in Noord-Brabant, die zomaar nog vijf tot tien jaar kan duren. De hoogste tijd om de situatie in kaart te brengen. Wat is er precies aan de hand? Waarom is het een probleem? En belangrijker nog hoe kunnen we het oplossen? Lees het whitepaper en ontdek de verschillende oplossingsrichtingen.

[Download whitepaper netcongestie](#)

Vooruitblik 2024

De focus binnen dit thema komt in 2024 nog nadrukkelijker te liggen bij energie en klimaat. Ofwel: het realiseren van de net zero ambitie van de CO₂-uitstoot. De onderwerpen materialen en (groene) grondstoffen benadert BOM vanuit circulariteit. Natuurlijk verdwijnt netcongestie in 2024 niet van onze radar. We gaan door met het ontwikkelen en implementeren van concrete oplossingen voor impact op de lange termijn. Zo willen we in de gebouwde omgeving aan de slag met warmtenetten. Maar die zijn kostbaar voor gemeenten. Mogelijk kunnen marktpartijen een rol spelen in het drukken of spreiden van de kosten, dat onderzoekt BOM. Mogelijk kunnen we met Enpuls, onderdeel van netbeheerder Enexis, een publiek warmtebedrijf ontwikkelen; hierop vindt een verkenning plaats. Ambitie van het EFB is om te investeren in minimaal één warmteproject op basis van bijvoorbeeld aquathermie, solarthermie of warmteopslag voor de gebouwde omgeving.

Smart Energy Hubs: slim samenwerken tegen netcongestie

BOM verstrekke met het EFB cofinanciering voor een haalbaarheidsonderzoek aan twee pilotprojecten van Smart Energy Hubs (SEH's). Ook de gemeenten en deelnemende ondernemers betaalden mee. Voor beide locaties, het Grote Oogst-bedrijventerrein Waalwijk Haven 1 t/m 8 en het Eindhoven Flight Forum, leverde het eerste haalbaarheidsonderzoek positieve resultaten op. Analyses laten indicatief een gemiddelde benutting van het net van slechts 58% zien. Het beter afstemmen van energievraag en -aanbod zou dus vrije netcapaciteit opleveren. Dat biedt ruimte voor groei voor bedrijven én versnelling van duurzame investeringen op bedrijventerreinen.

“ Er moet echt samengewerkt worden, anders komt het niet goed.

François van Son, Eigenaar SOLARIS parkmanagement

”

Met de resultaten van het haalbaarheidsonderzoek is zowel in Waalwijk als Eindhoven door de lokale partijen besloten de pilot te vervolgen met een grotere groep ondernemers. Momenteel werken we naar een groepscontract met Enexis toe, om de gevolgen van lokale netcongestie te verminderen. Met cofinanciering vanuit het EFB heeft BOM hier een duidelijke aanjagersrol vervuld. BOM blijft aan de kernteams verbonden bij het vervolgtraject.

“ Binnen de Smart Energy Hubs zien we dat sociale innovatie cruciaal is voor technische innovatie.

Jack Wasser, Projectontwikkelaar BOM

”

Deze pilots laten zien dat BOM een uitstekende waardepropositie heeft om collectieve energieoplossingen op bedrijventerreinen te realiseren, met zowel ontwikkelcapaciteit als investeringsmiddelen. Smart Energy Hubs vormen de nieuwe knooppunten in het duurzame energiesysteem van de toekomst. Er wordt zowel provinciaal als landelijk gewerkt aan aanvullend instrumentarium en fondsen om de aanpak op te schalen. BOM is nationaal een voorloper op het aanjagen van SEH's en ambieert daarom een rol in het EZK Ontwikkelfonds van € 166 miljoen tot 2030 dat over de provincies verdeeld wordt. Ook zijn we betrokken bij het ontwerp van een Brabantse subsidieregeling voor vroegefaseontwikkeling van SEH's (SPUK).

► Van robots tot innovatieve geneesmiddelen

Gezonde toekomst

Brabant is een *hotspot* voor innovaties die de gezondheidszorg vooruit helpen. Van chirurgische robotica tot innovatieve geneesmiddelen: innovaties dragen bij aan de ambitie om een vitaal, effectief en betaalbaar zorgsysteem te creëren, dat resulteert in drie extra gezonde levensjaren voor iedereen. BOM helpt ondernemingen hun innovaties versneld naar de markt te brengen.

Medische Technologie

Medische Technologie (MedTech) is in Brabant al jaren een sterke sector met veel potentie. Om ook in de toekomst relevant en concurrerend te blijven, maakten BOM en Brainport Development een roadmap, gefinancierd door de innovatiecoalitie MedTech van de provincie. Daarin kreeg vooral het internationale karakter van de MedTech-sector aandacht. Om buitenlandse bedrijven te interesseren en te verleiden naar Brabant te komen, bood BOM een soft-landing-programma en begeleiding aan. Daarnaast vond er een economische handelsmissie plaats naar Minnesota, met deelname van zestien Nederlandse bedrijven, Ernst Kuipers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en onze CEO Brigit van Dijk-van de Reijt als delegatieleider. De ROM's ondertekenden in Minnesota een memorandum van overeenstemming (MoU) met zorgnetwerk Medical Alley om langdurig samen te blijven werken. Ook op het gebied van project- en programmaontwikkeling was het een succesvol jaar met onder andere de toekenning van het project de Patchfabriek (ontwikkeling en productie flexibele elektronica) en EHAB (samenwerking tussen Europese regio's gespecialiseerd in regeneratieve

medicijnen en biomaterialen). BOM gaf mede uitvoering aan het NGF-programma RegMedXB door middel van de doorontwikkeling van het Smart BioMaterials Consortium (SBMC) met onder andere een nieuwe productiefaciliteit op de High Tech Campus (HTC) Eindhoven. Het SBMC-lid en BOM-portfoliobedrijf VivArt-X kreeg onlangs een mooie investering, na deelname aan het venture building traject in samenwerking met onder andere The Gate.

Life Sciences

De Life Sciences-sector in Brabant kenmerkt zich door een aantal grote, vooral buitenlandse, productiebedrijven die van belang zijn voor het ecosysteem, zoals MSD Animal Health, Aspen Pharma, Organon, Amgen, Thermo Fisher, BioConnection, GE Healthcare, Novartis/IDB en Fujifilm. Zij verenigen zich in het Pharma Manufacturing Cluster, een initiatief van BOM. De bedrijven delen onderling kennis, bezoeken fysieke locaties zoals de Brainport Industries Campus en hebben intussen een gezamenlijke branding en positionering. Dankzij het pharma cluster worden de grote pharmabedrijven beter verankerd in Brabant en wordt samenwerking gestimuleerd. Pivot Park speelt als fysieke locatie een essentiële rol in het vestigen van innovatieve drug-development-bedrijven en voor het aanbieden van shared facilities voor ondernemingen. Dit is voor startups en scale-ups aantrekkelijk; zij vormen een drijvende kracht achter het innovatievermogen van de sector. BOM heeft samen met NFIA en Pivot Park naar de internationale strategische acquisitie gekeken en de eerste contacten gelegd met enkele buitenlandse bedrijven. In 2023 zijn ook de voorbereidingen getroffen voor een life sciences venture building programma voor de incubator op Pivot Park.

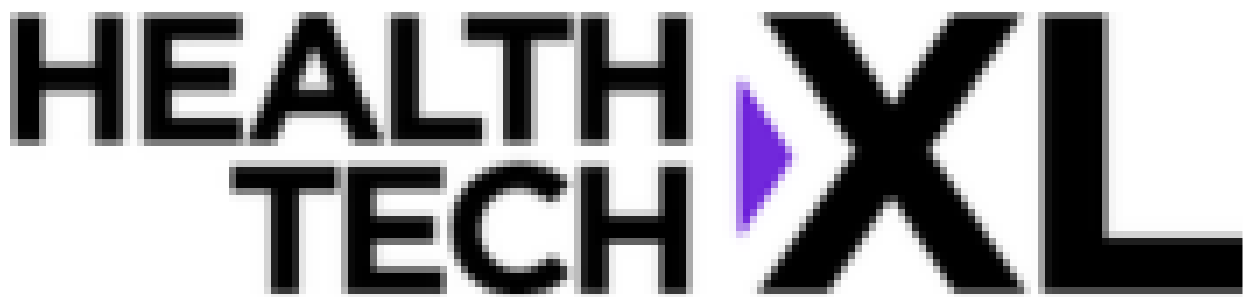
HealthTech

Preventie kreeg afgelopen jaar extra aandacht. De maatschappelijke meerwaarde van preventie staat buiten kijf en is essentieel voor een houdbaar zorgsysteem in de toekomst. Tegelijkertijd vormt juist de business case van deze innovaties de grote uitdaging. Zo liet de *food & health*-verkenning zien dat er vooral voor andere stakeholders dan BOM een rol ligt, denk bijvoorbeeld aan de overheid die door middel van stimulerende wet- en regelgeving impact kan maken op preventie. Op andere gebieden binnen preventie blijkt de toegevoegde waarde van BOM groter. Zo is BOM als projectpartner betrokken bij de indiening van DH4prevention in samenwerking met het Sports & Technology-cluster Eindhoven.

Vooruitblik 2024

Innovatieve startups en scale-ups binnen de life sciences-sector hebben te maken met uitdagingen die kenmerkend zijn voor de sector en daardoor dus ook specifieke begeleiding en expertise nodig hebben. Om hier zo goed en gestructureerd mogelijk in te voorzien, werkt BOM aan een venture building programma op maat. Dit wordt in 2024 verder vormgegeven, de focus komt te liggen op drug discovery en drug development. Niet alleen de individuele begeleiding maar ook het ontwikkelen van de community krijgt speciale aandacht.

HealthTechXL: ideeënmachine behoudt MedTech in Brabant

HealthTechXL is een nieuw venture building programma voor startups in de gezondheidszorg en MedTech-sector. BOM ontwikkelde dit programma samen met Philips, HighTechXL, DeepTechXL en Invest-NL. BOM en HighTechXL leiden het programma en voeren het gezamenlijk uit. Met het programma geven de partners een impuls aan het creëren, bouwen en ontwikkelen van startups in geavanceerde medische technologie.

“ Dit programma kan een belangrijke impuls betekenen voor het MedTech-ecosysteem, omdat we op deze manier technisch talent voor de regio kunnen behouden en omdat we daarnaast ook bestaande intellectuele eigendomsrechten ter beschikking stellen.

Sylvia van Es, President Philips Nederland

”

Begin september 2023 ging HealthTechXL officieel van start, met 50 deelnemers. Tijdens de looptijd van HealthTechXL werken de deelnemers hun ideeën uit om de gezondheidszorg of medische technologie verder te verbeteren. Met dit project ondersteunen BOM en HighTechXL ondernemingen in hun oprichting of doorontwikkeling. In de eerste helft van 2024 pitchten teams hun voorstel aan investeerders, potentiële partners en de Brainport startup-community. BOM, DeepTechXL en Invest-NL hebben de intentie om de komende drie jaar startups uit dit traject te financieren. Op termijn moet dat leiden tot meer bedrijven die een bijdrage leveren aan betere, financieel toegankelijke gezondheidszorg.

“ De wereldwijde maatschappelijke uitdagingen, zoals betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg, kunnen alleen worden opgelost door baanbrekende technologieën te combineren met ondernemerschap. Venture building is een gestructureerde aanpak waarmee ondernemers technologie kunnen omzetten in impact.

John Bell, CEO HighTechXL

”

► De toekomst is plant-based

Duurzame voedselsystemen

Het huidige voedselsysteem staat onder druk. Om ook in de toekomst voldoende en kwalitatief voedsel voor de groeiende wereldbevolking te produceren, moet het landbouw- en voedselsysteem een omslag maken. Brabant heeft daarvoor een uitstekende uitgangspositie; onze provincie heeft zowel de volledige waardeketen als de innovatieve hightech-sector binnen handbereik. BOM richt zich op (het opschalen van) innovatieve ondernemingen die de transitie naar een *plant-based* voedselsysteem mogelijk maken. Ofwel: bedrijven die plantaardige voeding of ingrediënten produceren.

FoodTech

BOM, PNB en REWIN bundelden de krachten om tot een nieuwe visie te komen voor het Brabantse FoodTech-cluster: Brabant the Scale-Up Plant of Europe! De innovatiecoalitie Eiwittransitie/Procestechnologie is hiervoor een belangrijke basis. Toonaangevende bedrijven zoals Bodec, Cosun en Schouten Europe hebben deze visie, gericht op plantaardige voedselproductie, omarmd en willen verder werken. Dit resulteerde in een intentieverklaring tussen Cosun en BOM, om een toekomstvisie op te stellen voor demo- en opschalingsfaciliteit Inicio. Innovatieve ondernemingen kunnen hier straks terecht voor stappen op het gebied van technische en commerciële validatie. Dit verlaagt het risico voor investeerders en verkort de *time-to-market*. Om tot een optimaal open innovatiesysteem te komen in Brabant en Vlaanderen, diende BOM het EU-project Food Pioneers Accelerator (FPA) als lead partner in, dat onder voorbehoud is goedgekeurd. FPA ontsluit en verbindt pilot- en productiefaciliteiten in Zuid-Nederland en Vlaanderen. Naast de faciliteiten zelf, biedt ook het netwerk meerwaarde. BOM organiseerde en ondersteunde in 2023 diverse evenementen om dit netwerk bij elkaar te brengen en samenwerking en kennisdeling te bevorderen. Zo bracht de Sociaal Economische Raad een bezoek aan Brabant, organiseerde BOM samen met The Protein Cluster en Cosun een evenement over *novell foods* en had LEVEL UP 2023, hét startup-event van het jaar, een eigen FoodTech-sessie.

AgriTech

In het laatste jaar van de provinciale innovatieagenda Landbouw & Voedsel zetten BOM en partners actief in op de lijn 'Smart Farming Plantaardig', gericht op innovaties in precisielandbouw, smart farming en robotica. In 2023 startten de projectpartners van het succesvolle programma AgroBOTS een vervolg: AgroBOTS 2. Dit initiatief bundelt de krachten van agrarische partijen, techbedrijven en netwerkorganisaties om innovatieve robotica-oplossingen te ontwikkelen en te demonstreren in verschillende teelten. BOM was onder meer verantwoordelijk voor community building en de organisatie van workshops en events. In AgroBOTS 2 worden oplossingen uit AgroBOTS 1 verder opgeschaald en nieuwe oplossingen, bijvoorbeeld binnen de regeneratieve landbouw, ontwikkeld voor een toekomstbestendig voedselsysteem. Ook op internationaal vlak vond er intensieve samenwerking plaats. Zo sloten BOM, LIOF en OostNL een MoU met Agrotechvalley Forum in het Duitse Osnabrück. Samen gaan we een roadmap maken met concrete activiteiten en samenwerkingsprojecten. Op initiatief van BOM stond er op de Agritechnica-handelsbeurs in Hannover voor het eerst een Nederlands paviljoen met vijftien innovatieve startups en mkb'ers, waaronder deelnemers uit het AgroBOTS-programma.

Vooruitblik 2024

BOM geeft samen met haar partners uitvoering aan de The Scale-Up Plant of Europe-visie, via vijf actielijnen. Dit varieert van het formeel aanhaken van alle sleutelspelers, een inventarisatie voor een FoodTech scale-up-programma, tot aan het doorontwikkelen van de faciliteiten en hubs. Op AgriTech wil BOM ook een gemeenschappelijke visie ontwikkelen, met daarin de focus op een goede verbinding met sleuteltechnologieën. Internationaal versterken we in 2024 de samenwerking met het Duitse Agrotech Valley Forum, met inkomende delegaties en symposia.

Protix: heel veel (zwarte soldaat)vliegen in één klap

Insecten kweken om diervoeding mee te maken en zo overbevissing tegengaan, dat is wat Protix doet. Inmiddels levert Protix wereldwijd aan tientallen bedrijven in petfood en de feedsector. Maar dat succes liet wel even op zich wachten. Oprichter Kees Aarts moest eerst een businessmodel ontwikkelen in een nog niet bestaande industrie, de technologie voor insectenkweek van de grond opbouwen en nieuwe Europese regelgeving mee vormgeven. In de fabriek van Protix, in Bergen op Zoom, kweekt Protix zwarte soldaatvliegen. Dit insect zet etensresten razendsnel om in eiwitten en vetten.

“ **Brabant heeft een uitstekend ondernemersklimaat, zeker voor Agrofood. Er is veel technische knowhow, bedrijven helpen elkaar en de aansluiting op kennisinstituten is goed. Protix kan hier goed doorpakken.**

Kees Aarts, CEO en oprichter Protix

”

BOM deed mee in verschillende investeringsrondes tussen 2010 en 2023. In 2023 stapte de Amerikaanse vleesverwerker Tyson Foods – de op één na grootste ter wereld – in als nieuwe aandeelhouder. Met de investering van zo'n € 55 miljoen en het toetreden van Tyson wil Protix voet aan de grond krijgen in de VS, met een insectenfabriek die ongeveer vier keer zo groot is als de huidige locatie in Brabant. BOM zag al vroeg het potentieel van Protix en hielp het bedrijf niet alleen tijdens meerdere investeringsrondes, maar ook als kennispartner in het speelveld tussen industrie en wetgeving. Zo ondersteunde BOM bij de aanpassing van EU-wetgeving. Dankzij ondersteuning van onder meer BOM kon Protix nieuwe kwekerijen bouwen, maar ook haar biologische en technische kennis verdiepen en nieuw toptalent aan zich binden.

- “ Als een van de aandeelhouders van het eerste uur is BOM verheugd met het succes van Protix. Protix is grondlegger van een nieuwe, duurzame miljardenindustrie én een iconisch technologiebedrijf in Smart Food.

Marc Jansen, Managing director investments BOM

”

► Brabants unieke DeepTech-positie

Kansrijke sleuteltechnologieën - Hightech

Brabant onderscheidt zich wereldwijd op het gebied van *HighTech Systems & Materials (HTSM)*. Deze sector is de motor van de Brabantse economie, en draagt daardoor bij aan het concurrentievermogen van onze provincie. Binnen de Brabantse HTSM-sector worden bovendien technologieën en innovaties ontwikkeld die bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke problemen.

Fabriek van de Toekomst

De Fabriek van de toekomst (FvdT) richt zich op het toekomstbestendig maken en houden van de Brabantse maakindustrie. Hierbij staan uitdagingen zoals digitalisering, efficiëntie en betaalbaarheid centraal. Dankzij een goede strategische samenwerking met Brainport Industries (BI) is het innovatieprogramma in 2023 afgerond. BI, PNB en BOM stelden samen een nieuwe roadmap op, met concrete activiteiten en projecten voor de toekomst. Binnen het Groeifondsproject NXTGEN Hightech werken de FvdT-partners aan een toekomstbestendige maakindustrie, specifiek op het gebied van 'de autonome fabriek' en 'Smart Networks'. BOM en BI verzorgen het programmamanagement. BOM verwelkomde het Innovatie Attaché Netwerk op de Brainport Industries Campus. Vanuit handelsbevordering heeft BOM, als delegatieleider, een hightech handelsmissie naar Zuidoost-Azië georganiseerd met de deelname van demissionair minister-president Rutte. Deze missie bevestigde wederom dat Brabant en Zuidoost-Azië een goede verbinding en complementariteit kennen waarop komende jaren voortgebouwd kan worden.

Fotonica

Op het gebied van geïntegreerde fotonica trekt BOM nauw op met PhotonDelta, onder andere als strategische partner bij de PiC (photonic integrated circuits) Summit Europe en bij inkomende acquisitiebezoeken. Samen met PhotonDelta identificeert BOM leads om het Brabantse ecosysteem te verrijken. BOM heeft in samenwerking met OostNL een sterke nationale fotonica-propositie ontwikkeld en is daarmee goed uitgerust om buitenlandse

bedrijven aan te trekken. Er wordt volop in Brabantse fotonica geïnvesteerd. Zo kreeg SMART Photonics een vervolginvestering van maar liefst € 100 miljoen, van BOM, ASML, VDL, NXP en de Nederlandse overheid. Ook vond er een vervolgronde van € 40 miljoen plaats voor EFFECT Photonics: een van de toonaangevende spelers op het gebied van de ontwikkeling van complexe, volledig geïntegreerde fotonische chips. De behoefte aan risicokapitaal voor innovatieve start- en scale-ups in geïntegreerde fotonica blijft enorm.

Batterijen voor Smart Mobility

BOM leverde het afgelopen jaar met name een bijdrage aan Smart Mobility- en Green Mobility-ontwikkelingen op het gebied van batterijen. Met nauwe betrokkenheid bij het Battery Competence Cluster-NL en investeringen in startups zoals LeydenJar, LionVolt en SparkNano draagt BOM bij aan de ontwikkeling en productie van duurzame batterijen. BOM continueerde haar deelname aan de stuurgroep van Smart & Green Transport Delta. Daarnaast maakten BOM en de Automotive Campus een mapping voor strategische acquisitie. Buitenlandse vestigers en de Automotive Campus vormen een mooie match, dit blijkt ook uit de Newcomer Award die Sekisu Design Studio tijdens de Deshima Netherlands Awards won. Dit bedrijf werd bij hun vestiging in 2020 begeleid door BOM.

Vooruitblik 2024

In 2024 bouwt BOM, samen met haar partners, door op haar internationaal onderscheidende kwaliteiten. Brabant, en daarmee Nederland, bezit een unieke combinatie van kennis van quantum, integrated photonics en semicon. Door deze technologieën sterker met elkaar te verbinden en te integreren, kan Brabant de koploperspositie innemen. Om de daadwerkelijke toepassing van de technologie te stimuleren, wil BOM in 2024 de verbinding naar de applicatiegebieden leggen.

APA Benelux: high value toegevoegd aan Brabantse Industry 4.0 ecosysteem

APA Benelux vestigde zich in 2023 op de Brainport Industries Campus. BOM speelde een essentiële rol in het aantrekken van dit bedrijf, door middel van de organisatie van een innovatietour en intensieve begeleiding. APA Benelux richt zich met haar Industry 4.0-platform op robotisering en automatisering van de productieprocessen van haar klanten. Dit leidt uiteindelijk tot optimale processen, en heeft ook impact op verduurzaming vanwege verminderd energieverbruik van de producenten in de maakindustrie.

- APA biedt intelligente oplossingen die verdergaande automatisering van productie- en logistieke processen mogelijk maken. APA past perfect bij de Brainport Industries Campus en de regio. Daarnaast draagt APA met haar software, die inzicht geeft in de impact van processen op het milieu, bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van Brabant.

Toine Cleophas, Senior project manager internationaliseren BOM

APA wil leider worden op het gebied van intelligente geautomatiseerde systemen. Het bedrijf deelt graag kennis en expertise in (Brabantse) innovatieprogramma's en is daardoor een interessante samenwerkingspartner en versterking van het ecosysteem.

- Brabant is een dynamische industriële hub in Europa. De keuze voor Brabant als uitbreidingslocatie was dan ook een logische stap. Door ons te vestigen in de Brainport-regio bevinden we ons in het epicentrum van innovatie, waar geavanceerde technologieën en bloeiende bedrijven samenkomen.

Artur Pollak, PhD Eng. CEO Robotiseerder APA Group

► Disruptie, innovatie én groei met nieuwe digitale technologieën

Kansrijke sleuteltechnologieën - Digitale Technologieën

Het afgelopen jaar maakte Generative AI een enorme opmars en bleek plotseling heel toegankelijk voor bedrijven. Het stelt hen niet alleen in staat om taken te automatiseren, maar ook om innovatie te versnellen. Met behulp van AI en andere digitale technologieën kunnen maatschappelijke transitie versneld gerealiseerd worden.

BOM is vastbesloten om de kansen van (Generative) AI te benutten. In 2023 analyseerden we, samen met de provincie, de verschillende technologieclusters binnen de ICT-sector in Brabant. Dit vormde mede de basis voor onze huidige focus op drie specifieke clusters: AI & Data science, Immersive technology & Digital twinning en Cybersecurity.

AI & Data science

BOM ondernam diverse initiatieven om het jonge, dynamische en snelgroeiende Brabantse AI-cluster te versterken en te harmoniseren. Samen met Brainport en PNB startten we de AI Community, waarbij we onder potentieel 200 AI-bedrijven samenwerking en kennisdeling stimuleren. Daarnaast promootte BOM de toepassing van AI, data en digitalisering in het bedrijfsleven tijdens de AI Summit, een initiatief van de AI Hub Brainport. We presenteerden het Brabantse AI-cluster op internationale evenementen zoals de Hannover Messe, de Web Summit in Lissabon en Slush in Helsinki. Bovendien ondersteunde BOM Amazon Web Services (AWS) bij haar vestiging in Brabant. AWS heeft een betaalde samenwerking opgezet met een belangrijke partner van BOM: het AI Innovation Center van de High Tech Campus (HTC) Eindhoven. Ook zocht BOM aansluiting bij AiNed, het Groeifonds voor AI, dat vanaf 2024 projectcalls gaat uitzetten. Intern onderzocht BOM de rol en (onbenutte) kansen van AI binnen de vier sleutelthema's. Hierbij keken we ook naar de aanwezige interne kennis en hoe deze kan worden vergroot en ingezet. Maar liefst 25 data- en AI-startups namen deel aan modules van het Startup Readiness Program (SRP) Data-AI. BOM investeerde ook in AI-bedrijven Recruba, Knowingo,

Plinkr, Quotation en Tranzer. Samen met JADS, Rabobank en het Bossche Investeringsfonds (BIF) organiseerden we het 'Show me the money'-event bij Grasso in 's-Hertogenbosch.

Immersive technology & Digital twinning

Immersive technology en digital twinning staat voor het samensmelten van de fysieke wereld met een digitale of gesimuleerde realiteit. In de industrie kan bijvoorbeeld downtime worden verminderd en processen worden geoptimaliseerd door gebruik te maken van digital twins van machines en productielijnen. Marktadoptie blijkt één van de grootste uitdagingen voor bedrijven in deze sector. Hoewel er goede voorbeelden zijn (onder andere van Philips en ASML) weet de markt nog onvoldoende wat immersive tech en digital twinning voor ze kan betekenen. BOM sprak met belangrijke spelers als Fectar, Prespective en NVIDIA om de potentie van een immersive tech-cluster te verkennen en hiervoor een oplossing te vinden. Rondom gaming, ook onderdeel van deze sector, sloten we een convenant met partijen als de gemeente Breda, Breda University of Applied Sciences (BUAS), PNB, REWIN en Braventure voor het versterken van het gamecluster in Breda. Onze rol omvat startup-ondersteuning, verbinden met andere relevante partijen binnen Brabant, Nederland en internationaal. Samen met REWIN, ROM Utrecht en Rotterdam Partners nam BOM deel aan de jaarlijkse handelsbeurs Gamescom. Met als doel om Brabant te promoten als een aantrekkelijke hub voor immersive tech & gaming. Ook ondersteunde BOM de High Tech Campus Eindhoven bij haar nieuwe '3eality Hub'-initiatief. We brachten de HTC in contact met immersive tech-bedrijven die mogelijk interesse hebben in de faciliteiten die de hub biedt, zoals kantoorruimte, demo's en testmogelijkheden. Binnen en buiten het BOM-portfolio. Ook realiseerden we de succesvolle exit bij Dimenco en deden nieuwe investeringen in DXRS en Post-x. Tenslotte zochten we aansluiting bij de Groeifonds aanvraag Creative Industries Immersive Impact Coalition (CIIC), een initiatief van CLICKNL, dat in 2023 voorwaardelijk is goedgekeurd.

Cybersecurity

Samen met PNB deden we een verkenning op het thema cybersecurity. Gezamenlijk stelden we vast dat deze Brabantse sector steun verdient, gezien de noodzaak van digitale veiligheid en de risico's van het gebrek aan cybersecurity in een digitaliserende wereld. Met behulp van het ecosysteemmodel bracht BOM de specifieke behoeften en vereisten van de sector in kaart. We formuleerden ideeën over de beste inzet hierop in 2024 indien budgetten gevonden worden. Ook stelden we een internationale propositie op voor cybersecurity, om acquisitie-inspanningen te ondersteunen. BOM ondersteunt toonaangevende cybersecurity-bedrijven in Brabant, zoals Globe Protocol en het Duitse Emprooft dat zich twee jaar geleden in Brabant vestigde.

Vooruitblik 2024

Onze ambitie is om stevig in te zetten op de (Generative) AI-revolutie binnen startups en innovatief mkb. Om de positie van Brabant op AI te versterken, is het essentieel dat we de vele initiatieven beter coördineren en gezamenlijk organiseren. Hierbij spelen de AI Community, het SRP Data-AI en de rol van BOM (op basis van het onderzoek uit 2023) een cruciale rol. Op het gebied van immersive tech & digital twinning willen we aanbieders en (toekomstige) klanten bij elkaar brengen en de aanwezige labs (onder andere HTCE, TU/e EAISI, DAF Technology Lab, TiU, Mindlabs) nauwer betrekken. De ideeën rondom cybersecurity behelzen onder andere uitbreiding van het netwerk met het Cyber Weerbaarheidscentrum Brainport, Dutch Digital Delta, ROM-NL en The Hague Security Delta, en ondersteuning van bedrijven zoals Atos, Forescout, Thales en IntrinsicID.

Scailable: innovating on the edge

Scailable.

De Eindhovense startup Scailable ontwikkelt software die het mogelijk maakt om grote hoeveelheden data 'on the edge' - op het apparaat zelf - om te zetten tot bruikbare informatie, in plaats van op een externe plek 'in the cloud'. Scailable comprimeert grote high-level AI-modellen tot een veel kleiner low-level formaat. Dit vereist een minimale hoeveelheid geheugen en kan draaien op zeer uiteenlopende chipsets. De kostenbesparing, de verbeterde veiligheid en de hogere snelheid die worden bereikt door gegevens te verwerken waar ze worden verzameld, spelen een grote rol bij een versnelde introductie van AI. Begin 2024 is Scailable verkocht aan Network Optix, een Amerikaans videoplatformbedrijf. Network Optix gaat de technologie van Scailable inzetten om AI naar camera's te brengen en zo real-time video analytics aan zijn miljoenen actieve camera's te kunnen bieden.

“ De software van Scailable kan innovatie aanzienlijk versnellen. We volgen de onderneming al met grote belangstelling sinds haar deelname aan het Investor Readiness Program. We zijn blij dat we nu ook met een financiële bijdrage een rol kunnen spelen in de verdere ontwikkeling van het bedrijf.

Robin Hendrickx, Investment manager softtech BOM

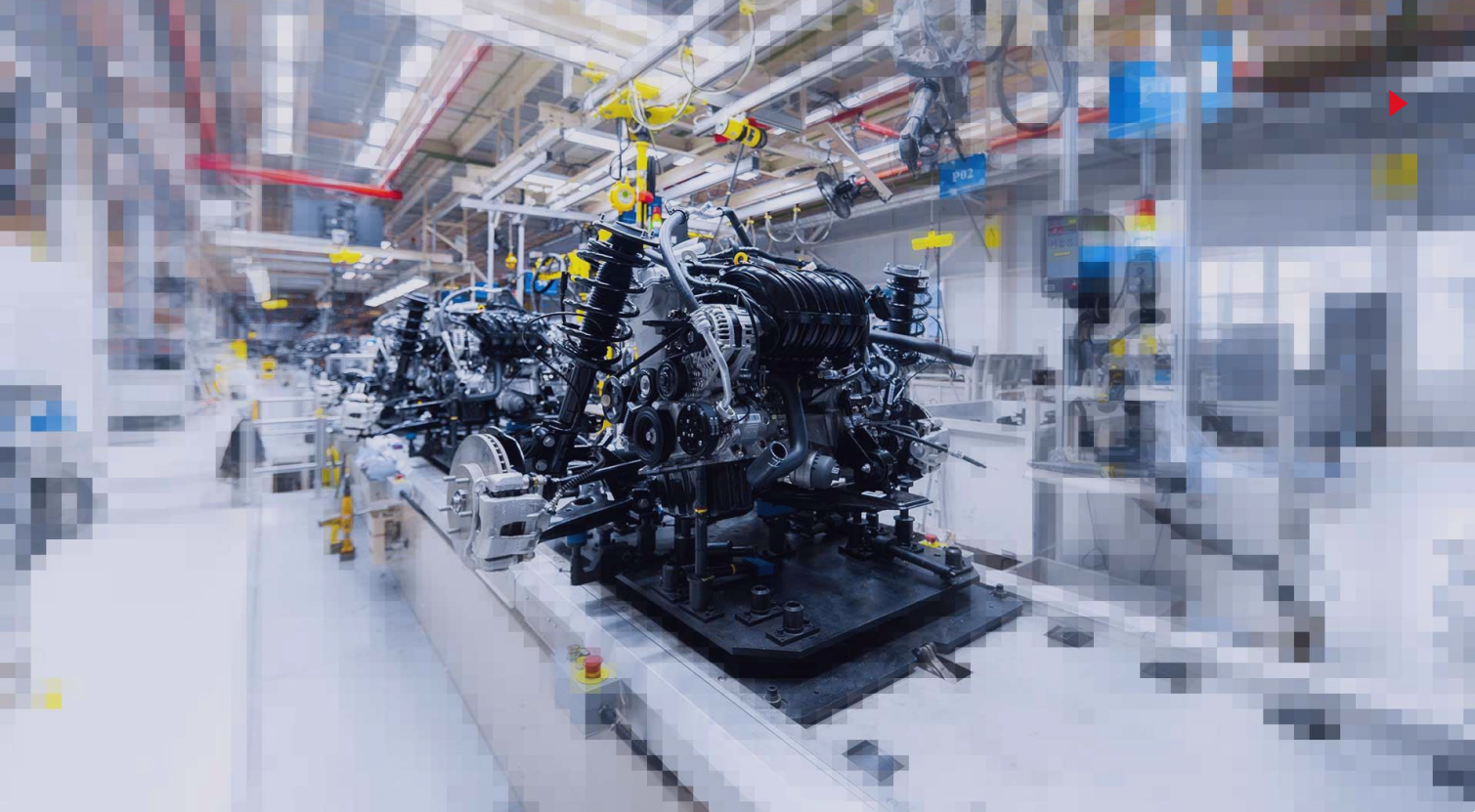
”

BOM deed in 2021, 2022 en 2023 investeringsrondes samen met Volta Ventures. Deze financiële middelen gebruikte Scailable onder andere voor doorontwikkeling van de software en marktintroductie. De startup maakte gebruik van het Investor Readiness Program (IRP) van BOM en kreeg advies over de problem-solution fit. Door middel van een Bright Innovation Tour werd Scailable geïntroduceerd bij toonaangevende bedrijven, fieldlabs, campussen en kennisinstellingen in het Brabantse IT & Data Science-ecosysteem.

- “ Veel AI-technologie maakt nu nog gebruik van de cloud-omgeving. Zo’n 80 procent van de AI-toepassingen blijft daardoor ongebruikt op de plank liggen. Onze software zorgt ervoor dat al die mooie toepassingen veel makkelijker geïmplementeerd kunnen worden.

Maurits Kaptein, CEO en oprichter Scailable, tevens hoogleraar aan JADS en Tilburg University

► Toekomstbestendigheid mkb vergroten

Digitalisering

Innovatie is cruciaal voor het Brabantse mkb om zich te blijven ontwikkelen en versterken. Als de (maak)industrie toekomstbestendig wil blijven, moet zij aan de slag met data, digitalisering, AI en de verbinding leggen met de maatschappelijke opgaven. BOM ondersteunt daarbij.

Smart Industry

De Europese Digitale Innovatie Hub Zuid Nederland (EDIH-SNL), met als campagnenaam Klikopmorgen.nl, is het programma om de mkb-maakindustrie te ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Het ging begin 2023 van start met veertien partners in heel Zuid-Nederland, onder coördinatie van BOM. In het eerste jaar hielpen we veel bedrijven vooruit. Ruim 1.000 bedrijven kregen voorlichting – middels bijeenkomsten en publicaties – over digitalisering. Meer dan 100 bedrijven namen deel aan workshops. En zo'n 50 bedrijven kregen praktische ondersteuning bij hun digitaliseringsopgave, in de meeste gevallen met de inzet van een expert. Veel interesse was er voor het traject over de 'digitale stekker', georganiseerd met NEVAT en Metaalhuis. Ook de pilot met het Cyber Weerbaarheidscentrum Brainport (CWB) had veel tractie met ondernemers en zal in 2024 verder opschalen. De interesse van ondernemers voor Generative AI nam substantieel toe, wat aantoont dat steeds meer bedrijven er concreet mee aan de slag willen. Op landelijk niveau vervulde BOM een belangrijke rol in de doorontwikkeling van de samenwerking tussen de andere Nederlandse EDIH's en met EZK en Smart Industry. Naast haar voortrekkersrol in EDIH ondersteunde BOM de AI Hub Brainport en zette ze zich samen met PNB in voor de ontwikkeling van een programma ter verhoging van de arbeidsproductiviteit. Het Circular Value Center (CVC) is het aanspreekpunt waar Brabantse bedrijven met hun circulaire ambities terecht kunnen. PNB, BOM, Fontys, TU/e ESCF, Brainport Industries, KMU, VNO NCW en de BROM's werken hierin samen. BOM bezocht in 2023 meer dan vijftig maakbedrijven, en ontwikkelde op basis van de input de [Routekaart en het Netwerk](#)

Remanufacturing, de aanzet tot een Circular Innovation Program Semicon, en Circular Food Factory.

Smart maintenance & Defense

BOM ondertekende in maart 2023 een MoU met de ministeries van Defensie en EZK, de provincie Noord-Brabant en Brainport Development. BOM zet binnen dat samenwerkingsverband haar bestaande defensie-expertise en -netwerk in op innovatie, om uiteindelijk de Nederlandse veiligheid en strategische autonomie te vergroten. Het programma BITS (Brainport Innovation & Technologies for Security) ondersteunt en ontwikkelt innovatieve projecten, biedt financiering en ontwikkelt een incubator voor startups. BOM identificeerde zo'n 40 'dual use'-initiatieven die innovatieve oplossingen bieden in het kader van veiligheid en defensie. Parallel hieraan startten we met PNB aan de formulering van een defensiestrategie voor de provincie Noord-Brabant, die in 2024 gepubliceerd wordt. Belangrijke defensiegerelateerde innovaties die vanuit BOM ondersteund worden zijn de campusontwikkelingen in het kader van lasersatellietcommunicatie, ruimtevaart en autonome systemen in Oirschot en Woensdrecht. Met de toekenning van de NGF-aanvraag Polaris gaat BOM samen met OostNL een valorisatiehub inrichten voor innovaties rondom Radio Frequency-technologie. Het project wordt door Defensie getrokken en duurt acht jaar. Tenslotte heeft BOM in 2023 mede gezorgd voor de totstandkoming van de branchevereniging voor elektrisch vliegen: Electric Flying Consortium (EFC), met 35 bedrijven onder haar leden. EFC wordt intussen landelijk erkend en BOM is betrokken als Board Advisor.

Vooruitblik 2024

De EDIH Zuid-Nederland wordt verder opgeschaald om nog meer bedrijven te informeren over, en te ondersteunen bij, hun digitaliseringsvraagstukken. Alle veertien partners organiseren evenementen: maandelijks zijn er verschillende grote en kleine bijeenkomsten. In 2024 wordt het BITS programmateam gevormd en start de uitvoeringsfase. Dat betekent dat we de eerste projecten en innovaties voor defensie zullen zien ontstaan. De nieuwe provinciestrategie op defensie sluit hier naadloos bij aan.

Datacoaches: investeren in kennis, investeren in de toekomst van de maakindustrie

Het programma Datacoaches is eind 2023, na ruim twee jaar, afgerond. Dit team van acht coaches, ondergebracht bij REWIN, Midpoint Brabant en Brainport Development, ondersteunde maar liefst 650 bedrijven in Brabant om met data tot betere (bedrijfs)inzichten te komen. Na een laagdrempelig adviesgesprek, waarin datacoaches ondernemers enthousiasmeren over de kansen van datatechnologie voor hun bedrijf, mochten 170 ondernemers een voucher van de provincie Noord-Brabant inzetten om een externe data-expert in te schakelen.

“ Met behulp van de datacoach maakte ik onze machines die metalen plaatdelen behandelen net een stapje slimmer dan die van de concurrentie.

Joost Kouwenberg, Business officer Q-Fin Quality Finishing Machines

”

BOM coördineerde het team van datacoaches en organiseerde bijvoorbeeld interviewsessies. Daarin wisselden de coaches hun ervaringen en werkwijzen uit en zochten samen naar de juiste aanpak en experts voor de specifieke vraagstukken van ondernemers. Ter ondersteuning gebruikte BOM een monitoringsysteem waarin de coaches alle informatie over hun contacten met bedrijven en de geboden ondersteuning bijhielden. Het succes van de datacoaches wordt voortgezet én uitgebreid binnen EDIH. De komende periode gaan de huidige datacoaches samenwerken met EDIH-coaches op andere thema's, om het mkb beter en breder te ondersteunen. Mkb-ondersteuning is ook een onderwerp in de Brabantse Agenda van BOM met de vier andere Brabantse ontwikkelingsmaatschappijen. Mede door de mooie resultaten van de datacoaches is daar de behoefte onderkend aan meer samenwerking en een groter team van coaches in Brabant op een breder terrein dan enkel digitaliseren.

“ Ik ben trots dat we met ons team 650 Brabantse bedrijven met hun data-vraagstukken hebben weten te helpen met op maat gemaakt advies, en dat we dit succes kunnen voorzetten met EDIH.

Gerard Blom, Coördinator team Brabantse datacoaches BOM

”

► Brabant dé startup-hub

Venture building

Startups zijn een essentiële motor voor duurzame economische groei. Daarom willen we meer succesvolle Brabantse startups sneller laten doorgroeien naar een volgende levensfase. Dat is wat we met Venture Building, of beter gezegd met Venture Development, willen bereiken. BOM werkt hierop nauw samen met andere startup-partijen in Brabant, waaronder Braventure, BSF, The Gate, B'WISE, onderwijsinstellingen en triple helix-organisaties. We werken allemaal met dezelfde methode: het Venture Building Framework, het levensfasenmodel en consistent schalen.

Zichtbaarheid

Op 25 september 2023 organiseerde BOM samen met Braventure, Brainport Eindhoven en The Gate hét startup-evenement van Nederland in Brabant: LEVEL UP. In een uitverkocht Evoluon kwamen ruim 700 startups, investeerders en andere professionals uit het startup-ecosysteem samen. Het evenement bood onder andere 16 workshops, een investeerderscafé en inspirerende keynotes. Constantijn Van Oranje-Nassau en Micky Adriaansens, minister van EZK, waren aanwezig. Ook werden de 40 meest veelbelovende startups uit Brabant uitgelicht tijdens de allereerste editie van de Brabant40-awardshow. De expertjury riep chemie-startup Relement uit Bergen op Zoom tot winnaar uit.

Het Venture Building-gedachtegoed wordt in Nederland steeds meer omarmd. In februari 2023 lanceerde BOM samen met alle ROM's de visie Next Level Startup Ecosysteem (NLSE). Dit document beschrijft wat er nodig is om het Nederlandse startup-ecosysteem te professionaliseren. Het bestaat uit drie onderdelen: 1) methodiek en ondersteuningsprogramma's, 2) data en 3) regionale en landelijke afstemming. In de loop van het jaar kreeg NLSE steeds meer navolging. Het Startup Readiness Program (SRP) dat door BOM is ontwikkeld, wordt landelijk toegepast. Er is een ROM-brede Venture Development-werkgroep gevormd die zich buigt over het totaal aan programma's dat ROM's al dan niet gezamenlijk aanbieden. Hiermee werken we aan gedeelde taal en uniformiteit. Rondom data is gestart met

het project 'Gedeelde Startup Data' waarin ROM's optrekken met Techleap en Invest-NL. Samen krijgen we een veel beter beeld van de Nederlandse startups, hoe ze groeien en van welke ondersteuning en financiering ze gebruik maken. Ten slotte kregen de ROM's een goede plek aan tafel bij de vernieuwde versie van het Groeifondsvoorstel Deltaplan Valorisatie dat eind 2023 is ingediend.

Startup-begeleiding

In 2023 namen maar liefst 110 startups deel aan modules van het SRP. Dit programma begeleidt (pre)startups in hun groei naar een succesvolle scale-up en besteedt onder andere aandacht aan het valideren van het klantprobleem, het vinden van de eerste klant en het aantrekken van investeringen. BOM organiseerde elf Game, Set en Match modules bij verschillende Brabantse partners. Daarnaast ontwikkelden we de teamscan verder door en introduceerden we binnen het SRP themaspecifieke startup-programma's over Data & AI (Data Acceleratie Plan), AgriBots en HealthTech.

Binnen BOM werkten ontwikkelaars en investeerders samen aan een Venture Development-plan voor alle startups in het BOM-investeringsportfolio, of in de aanloop naar een investering. In dat plan analyseren we welke waarde we als BOM kunnen toevoegen en welke instrumenten we willen inzetten om een startup naar een volgende proofpoint te brengen. We maken het plan en de ontwikkeling van de startup meetbaar om onze effectiviteit te kunnen bepalen. De Venture Developers van BOM zetten in 2023 een honderdtal instrumenten in bij individuele startups en scale-ups. Zij werden daarmee portfoliobedrijf. In 35% van de gevallen heeft BOM (nog) niet geïnvesteerd. Werkzaamheden omvatten het aanvragen van Brabant Startup Fonds (BSF), adviesgesprekken, helpen bij governance bij oprichting van de ventures, IP-contracten samenstellen en consortiumvorming. Bij 65% van de activiteiten gaat het over ontwikkeltrajecten richting eerste financiering of vervolgfianciering door BOM. Daarin stippen we specifieke onderwerpen aan, zoals marktstrategie, team assessment en investeringsstrategie.

Data

De eerste versie van het Startup Ecosysteem Dashboard Noord-Brabant is sinds 2023 een feit. Hiermee wordt het Brabantse startup-ecosysteem in beeld gebracht, inclusief data over funding, groei, werkgelegenheid en investeringen. Dit zet Brabant op de kaart in binnen- en buitenland en het biedt de Brabantse partners inzicht. Het dashboard laat nu 1.400 startups, € 1,7 miljard funding en 367 investeerders zien, en de spreiding over sectoren en geografische locaties in Brabant. In 2023 hebben we de data van de eerste partners gestructureerd, de IT ontworpen en de nodige juridische afstemming verzorgd.

Vooruitblik 2024

BOM organiseert in 2024 – samen met partners – meer startup-ondersteuningsprogramma's, om nóg meer startups te helpen doorgroeien naar een volgende levensfase. In totaal zijn er achttien modules gepland: Ready, Game, Set en Match. Een aantal daarvan zijn specifiek gericht op Data & AI. Ook ontwikkelen we nieuwe programma's, waaronder een programma voor startups in levensfase 2 en 'Get Funded': een opmaat naar de juiste financiering. Daarnaast gaan we de ingezette acties in 2023 professionaliseren. Het Startup Ecosysteem Dashboard breiden we uit met meer datapunten, vanuit meer partners, en we ontwikkelen de IT verder. Venture Development-plannen gaan we inbedden in onze eigen IT systemen, om sneller tot meer inzichten te komen. Dat alles moet ook het structureel gebruik van de instrumenten bevorderen, zowel binnen als buiten BOM. Vanzelfsprekend wordt ook in 2024 een vervolg gegeven aan het grote succes van LEVEL UP.

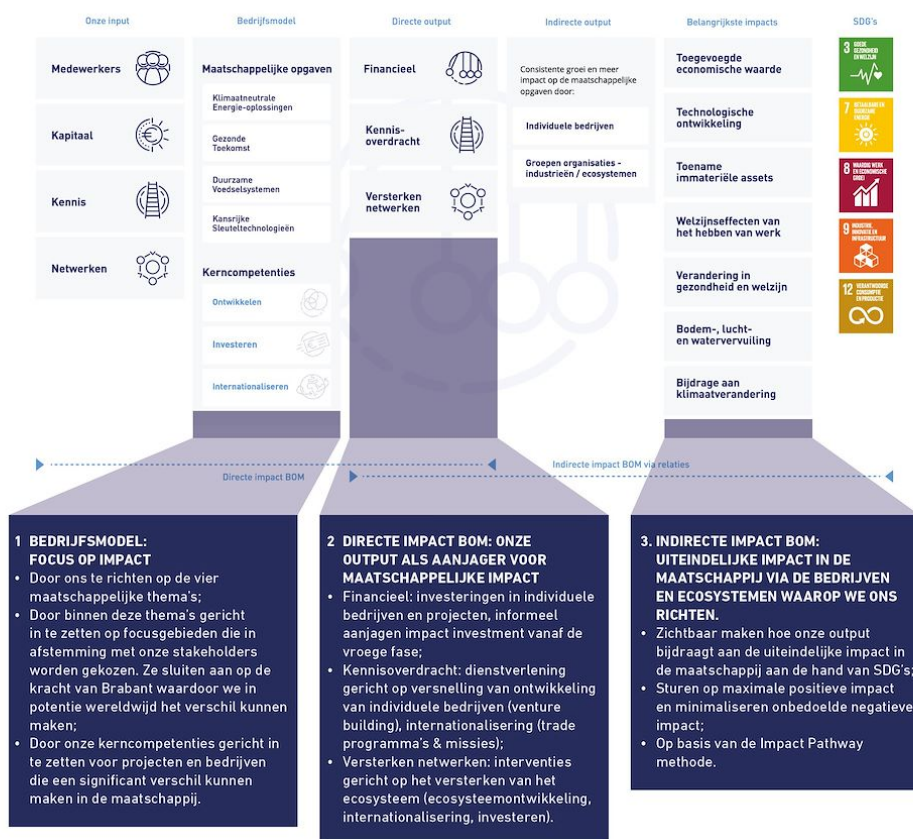
Impact

Van rapporteren naar inspireren

BOM richt zich op de economische kansen binnen de maatschappelijke opgaven. Impact Institute omschrijft de impacteconomie als *'een economie waarin alledaags werk, ondernemerschap, innovatie en technologie leiden tot een betere wereld'*. Impact is daarmee een breed begrip. BOM wil hierin niet alleen meebewegen, maar een voorloper en inspirator zijn.

Het meten en in beeld brengen van de benodigde data rondom die mondiale systeemverandering en betere wereld, is complex en veelomvattend. In 2021 slaagde BOM erin een waardecreatiemodel te maken. In 2022 maakten we aan de hand van dat model een eerste impactrapportage uitgaande van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN. Ook in 2023 kan BOM laten zien op welke SDG's haar ontwikkelprojecten, internationale activiteiten en investeringen impact hebben.

WAARDECREATIE BIJ BOM - HOE WE IMPACT MAKEN

[Bekijk ons waardecreatiemodel](#)

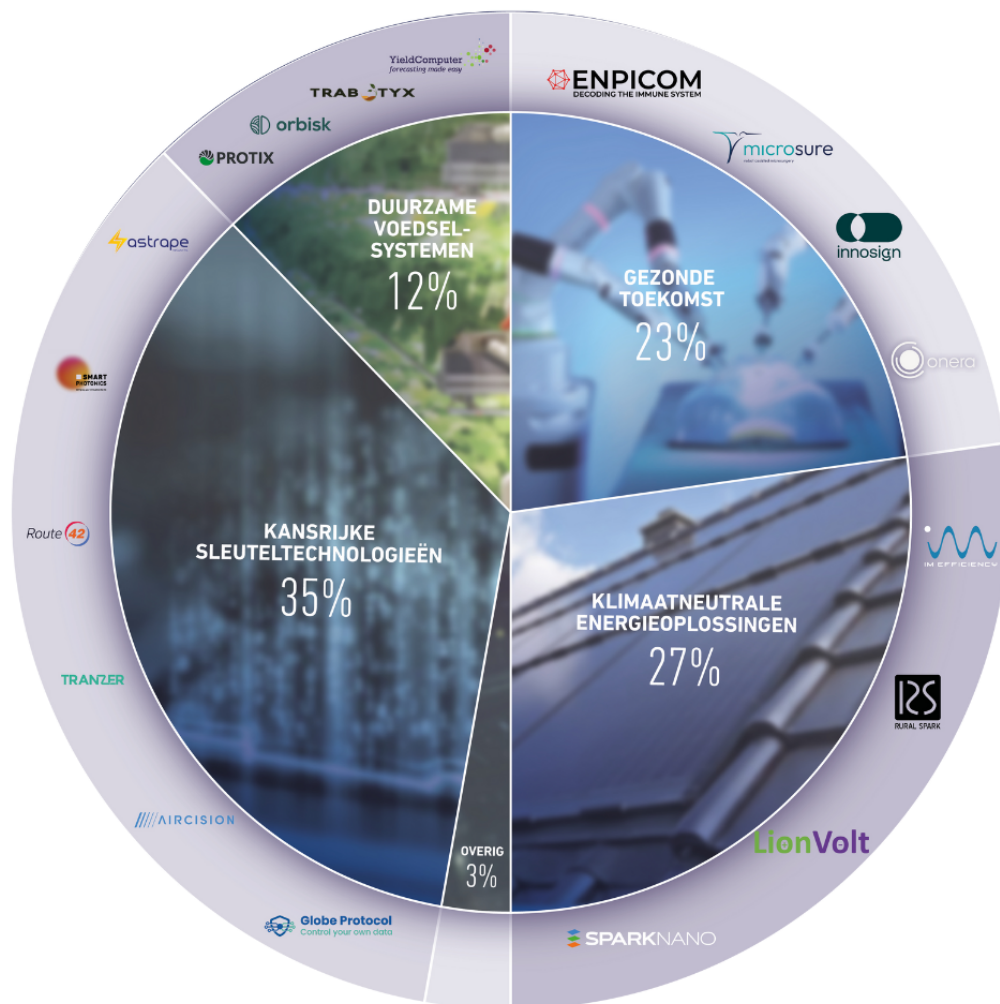
Sterkere thematische focus

Het aantal projecten en investeringen van BOM dat binnen de vier gekozen thema's valt, is relatief toegenomen. Waar in 2022 nog 10% in de categorie 'overig' viel, is dat in 2023 nog slechts 3%. Met name de thema's Gezonde Toekomst en Kansrijke Sleuteltechnologieën groeiden qua aantal activiteiten. Verder valt op dat de SDG's waarop de activiteiten van BOM

effect hebben, iets zijn verschoven. In 2022 sprongen er vijf uit: SDG 3, 7, 8, 9 en 12. In 2023 was BOM minder actief op SDG 8 (Goede banen, duurzame economische groei) en juist meer op SDG 2 (Duurzame landbouw en goede voeding). De twee belangrijkste SDG's (3 en 9) zijn verder in belang toegenomen. Dit houdt verband met de groei van activiteiten in de thema's gezonde toekomst en kansrijke sleuteltechnologieën.

BOM ervaart beperkingen bij het in beeld brengen van de SDG's. We merken dat het kiezen voor de best passende SDG lastig kan zijn. Bijvoorbeeld bij het thema Klimaatneutrale Energieoplossingen zijn meerdere SDG's relevant: betaalbare en duurzame energie, verantwoorde consumptie en productie, duurzame gemeenschappen en klimaatactie. Bij Gezonde Toekomst is daarentegen SDG 3 – goede gezondheid en welzijn – nagenoeg altijd treffend. Ook tellen al onze projecten, missies, investeringen, et cetera nu even zwaar mee. De SDG-methodiek houdt geen rekening met de mate van (verwachte) impact, of de tijd en moeite die BOM steekt in het (indirect) realiseren van die impact.

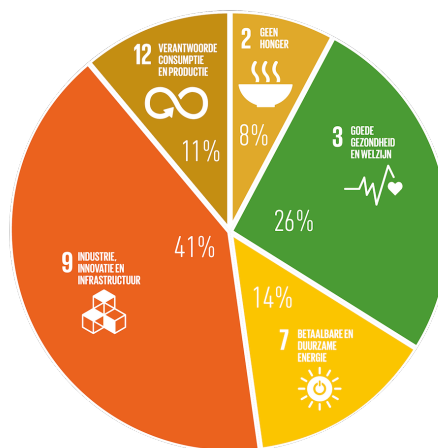
Gebaseerd op actieve investeringsportefeuille ventures & projects, lopende ecosysteemprojecten en internationaliseringsactiviteiten in 2023. Peildatum 31 dec 2023.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Klimaatneutrale energieoplossingen							●		●		●	●	●				
Gezonde toekomst			●					●	●			●					
Duurzame voedselsystemen	●	●							●			●					
Kansrijke sleuteltechnologieën			●	●			●	●	●	●	●	●					●
Overig								●	●		●	●					●

Gebaseerd op actieve investeringsportefeuille ventures & projects, lopende ecosysteemprojecten, en internationaliseringsactiviteiten in 2023. Peildatum 31 dec 2023.

Op basis van deze analyse springen er 5 doelen uit.

- SDG 2: Duurzame landbouw en goede voeding - geen honger
- SDG 3: Goede gezondheid en welzijn
- SDG 7: Betaalbare duurzame energie
- SDG 9: Duurzame industrie, innovatie en infrastructuur
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

Gebaseerd op actieve investeringsportefeuille ventures & projects, lopende ecosysteemprojecten en internationaliseringsactiviteiten in 2023. Peildatum 31 dec 2023. Analyse o.b.v. de primaire SDG.

Brede welvaart

Een goede balans van economie, ecologie en samenleving, hier en nu, maar ook later en elders. Daar draait het om bij brede welvaart. De concepten impact en brede welvaart raken elkaar. Het bestuursakkoord van de provincie benoemt brede welvaart expliciet en ook EZK heeft het concept omarmd. BOM verkent met Otto Raspe, expert Brede Welvaart & Regionale Economie, de Academische Werkplaats Brede Welvaart van Tilburg University, PON/Telos en de Brabantse triple helix-organisaties of brede welvaart als waardevolle (extra) duiding van Impact kan dienen. De nieuwe Corporate Sustainability Reporting Directive-wetgeving (CSRD) biedt mogelijk kansen om bedrijven hierin mee te nemen. BOM gaat impact en de relatie tot brede welvaart, CSRD en ESG een goede plek geven in het nieuwe meerjarenplan 2025 – 2028.

Impact maken

BOM bouwt aan een organisatie waarin impact verankerd is op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Impact is divers en veelzijdig voor BOM. Binnen elk van onze thema's ziet impact er anders uit, zoals te zien is in de twee specifieke impactcases over Energie A16 en SBMC. Doordat we de impactpotentie binnen ieder thema steeds concreter weten te maken, geven we richting aan onze activiteiten en gaan we steeds meer sturen op impact.

Sustainable Development 400

Voor het eerst publiceerde MT/Sprout in 2023 de voorlopers van het Nederlandse bedrijfsleven op het gebied van duurzaam ondernemen. **In de SD400 komt BOM op de 4^e plaats** in de categorie Private equity & (regionale) ontwikkelingsmaatschappijen. Het onderzoek is uitgevoerd door het Amsterdam Centre for Business Innovation (Universiteit van Amsterdam) en richt zich op de drie ESG-dimensies: Ecologisch duurzaam ondernemen, Sociaal duurzaam ondernemen en Goed ondernemingsbestuur. Dit is een erkenning van de dienstverlening van BOM: wij helpen onze doelgroep verduurzamen.

Energie A16: Impact voor en door bewoners

BOM maakt samen met partners én burgers impact op de energiemarkt. Langs de A16 in West-Brabant staan 26 windmolens in de gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert. Een kwart van het rendement uit de windmolens wordt geïnvesteerd in lokale energieprojecten die gaan over twee onderwerpen: energie besparen en energie schoon opwekken. Drie lokale energiestichtingen in Drimmelen, Moerdijk en Zundert, vier Bredase wijk- en dorpsraden en de gemeenten helpen om de projecten verder te brengen. Ook is er volop aandacht voor de bewoners in het (ontwikkel)proces. De helft van de 60 burens die recht heeft op de burensregeling, heeft hun woning al verduurzaamd met extra isolatie, (drie)dubbelglas, zonnepanelen of een warmtepomp. Zo doet iedereen mee in de energietransitie. Het EFB - beheerd door BOM - investeerde in totaal € 6 miljoen in dit project.

De cijfers op een rij:

- 26 **windmolens** tussen de Moerdijkbrug en de Belgische grens
- de energieopwekking staat gelijk aan het **verbruik van zo'n 150.000 huishoudens**
- 140MW **vermogen**
- komende 25 jaar **schone energieopwekking**
- 25% van het rendement uit de windmolens wordt **geïnvesteerd in lokale energieprojecten**
- 1.322 omwonenden geven **feedback** over geluids- en slagschaduw door via een app

SBMC: samenwerken voor meer impact, innovatie en een gezonde toekomst

Regeneratieve geneeskunde en specifiek biomaterialen hebben een enorme potentie; denk aan kunstmatige, meegroeïende hartkleppen en stents van ultradunne polymeervezels die zieke bloedvaten genezen. Deze technologieën moeten worden getest, doorontwikkeld en geproduceerd voordat ze in de gezondheidszorg kunnen worden toegepast. Het Smart BioMaterials Consortium (SBMC), opgericht in 2021, is een publiek-private samenwerking die zich richt op de realisatie van faciliteiten voor de versnelde ontwikkeling en commercialisering van biomaterialen. Het gaat hier om de vroege fase van product- en therapieontwikkeling. Het SBMC ontfermt zich over de uitvoering van het Brabantse deel van het Groeifondsproject RegMedXB.

De cijfers op een rij:

- 55 bedrijven in het SBMC-consortium, voornamelijk uit Nederland, maar ook uit België, Spanje, Polen en Oekraïne – de **hele waardeketen van biomaterialen** is vertegenwoordigd
- 5 **therapieontwikkelingen**, waaraan SBMC bijdraagt, zoals een drug release system, wervelimplantaat en anti-bacteriële coating
- 3 jaar durend samenwerkingsproject gestart om **regeneratieve borstimplantaten** met VivArt-X naar TRL-niveau 8 te brengen, voor het eerst in het menselijk lichaam (subsidie € 700.000 toegekend)
- € 1,4 miljoen geïnvesteerd in een **gedeelde ontwikkelfaciliteit** waardoor state-of-the-art equipment beschikbaar is voor bedrijven
- 5 pilotlijnen in 4 steden vormen de **landelijke infrastructuur voor ontwikkeling en productie** van regeneratieve therapieën (RegMedXB): Eindhoven, Utrecht, Leiden en Maastricht
- € 4 miljoen investering in een pilot productielocatie voor biomaterialen op High Tech Campus Eindhoven waarmee startups en bedrijven de **route van patent naar patiënt kunnen versnellen**

BOM had, met PNB en TU/e, in 2021 een belangrijke rol in de totstandkoming van SBMC. Samen identificeerden zij bedrijven in regeneratieve geneeskunde en biomaterialen, koppelden ze aan elkaar en brachten hun gedeelde behoeften in beeld. BOM stelde een kwartiermaker aan die het consortium hielp met visievorming, het opstarten van projecten met bedrijven en kennisinstellingen en het voorbereiden van de ontwikkel- en pilot-productielocatie. BOM blijft actief op business development, als adviseur en bij het aantrekken van buitenlandse bedrijven. Momenteel loopt er bij BOM een EU-project: EHAB brengt het internationale netwerk rondom SBMC in kaart.

Van doelstellingen naar prestaties

Ook in het derde jaar van het meerjarenplan 2021-2024 hebben we onze doelstellingen ruimschoots behaald.

Ontwikkelen

Ontwikkelen valt uiteen in drie categorieën: ecosysteemontwikkeling, venture building en productontwikkeling. De projectresultaten zijn positief, zelfs beter dan voorzien. BOM slaagt erin om extra activiteiten te ontplooiën en externe partijen weten ons hiervoor goed te vinden. We stellen ons proactief op en spelen (gezamenlijk) in op actuele kansen en inhoudelijke thema's. Maar liefst 110 startups namen deel aan onze startup-programma's.

KPI	Doel 2023	Prestatie 2023
Nieuwe projecten	5-10	26
Deelnemers in (nieuwe en lopende) projecten	50	77
Financiële omvang van projecten*	€ 825.000	€ 3 miljoen
Verkenningen	3	4
Nieuwe portfolio ondernemingen	30	30
Bedrijven met deelname aan startup-programma	38	110
Edities van startup-programma's	10	11
Ontwikkelen van # nieuwe startup-programma's	4	3

* Dit betreft enkel de projecten waarbij er sprake is van (gedeeltelijke) financiering door derden (zoals door EC).

Investeren

Door een aantal factoren, zoals schaarste aan beschikbaar talent en een terughoudende VC-markt, laten de resultaten een wisselend beeld zien. Overall heeft BOM, ondanks deze factoren, goed gepresteerd. Een aantal portfolio-ondernemingen hadden duidelijk te maken met tegenslagen in hun ontwikkeling. Bijvoorbeeld met betrekking tot het team, product of business model. BOM heeft afgelopen jaar scherpere keuzes gemaakt en besloten niet door te investeren bij te weinig perspectief.

Door de groeiende portefeuille vonden er ruimschoots meer vervolginvesteringen plaats, vaak binnen bestaande investeringssyndicaten. Deze grotere rondes leiden dan ook tot een significant hoger gecommiteerd vermogen dan vooraf als doel was gesteld. Wel lieten een aantal van deze vervolgrondes een down-round zien door het huidige investeringsklimaat. Door het hoge aantal vervolginvesteringen bleef het aantal nieuwe investeringen enigszins achter. Het totaal aantal investeringen kwam echter wel boven de doelstelling uit. Op het gebied van exits realiseerde BOM haar doelstelling en verkocht ondernemingen veelal aan strategische kopers met veel synergie. Dit leidt tot snellere doorgroei van de ondernemingen. Van de Corona-Overbruggingslening (COL) is inmiddels circa de helft terugbetaald.

KPI	Doel 2023	Prestatie 2023
Ondernemingen naar volgende Value Inflection Point	15	9
Nieuwe investeringen	20	15
Vervolginvesteringen	25	37
Gecommiteerd vermogen (incl. co-investments)*	€ 150 miljoen	€ 202 miljoen
# Exits	5	6

* Ook projectfinanciering vanuit EFB incl. co-investments opgenomen.

Internationaliseren

Het gebrek aan ruimte en vooral energie verslechteren het Brabantse vestigingsklimaat, waardoor het aantal nieuwe vestigingen en uitbreidingen drastisch is afgenomen in 2023. Ook de onrust in Oekraïne, Israël en het Midden-Oosten zorgen voor terughoudendheid van internationale spelers. In lijn met de 'volume to value'-strategie realiseerde BOM 70% high value-projecten; we werken steeds meer samen met bedrijven die waarde toevoegen aan de innovatieve ecosystemen. Op handelssamenwerking organiseerde BOM veel bedrijfsbezoeken, evenementen, missies, beurzen en matchmaking. Het meerjarig programmeren op unieke markt-thema combinaties werpt zijn vruchten af.

KPI	Doel 2023	Prestatie 2023
Confirmeren van nieuwe projecten	35	20
High value projecten (% van totale aantal)	35%	70%
Projecten met R&D-activiteiten (% van totale aantal)	20%	25%
Investor Relations bezoeken	140	148
Handelsmissies (digitaal & fysiek)	12	24
Deelnemende bedrijven aan missies	60	447
Informatiebijeenkomsten	12	24
Trade Relations gesprekken	60	109
Services met registratie in Achilles	120	259

Trending topics 2023

Toenemende complexiteit

In Brabant kampen we met **tekorten** aan energie, ruimte, uitbreidings- en infrastructurele mogelijkheden, talent en ook water. Hierdoor staat het (internationale) vestigingsklimaat onder druk. De provincie gaf in december wat ruimte: projecten die maar weinig **stikstof** uitstoten, mogen zonder vergunning toch van start. Ook **netcongestie** beperkt de (groei)mogelijkheden voor Brabantse bedrijven. BOM denkt mee in oplossingen voor zowel de korte (herverdeling, gezamenlijke aansluitingen) als langere termijn (batterijen, etc.) en schreef er een whitepaper over. Op het wereldtoneel nemen de **politieke spanningen** toe, mede door de oorlogen in Oekraïne en Israël die in 2023 uitbraken. Globale waardeketens blijken kwetsbaar waardoor de behoefte aan **strategische autonomie en economische veiligheid** toenemen. Hier speelt BOM op in met projecten als BITS en NGF Polaris. Ook maakt **demografie**, in Brabant en wereldwijd, dat de bevolking steeds ouder wordt en dat verhoogt de noodzaak om de arbeidsproductiviteit te vergroten. Ten slotte is de richting van de landelijke politiek onzeker, met een nieuw kabinet in aantocht.

Professionele organisatie

In 2023 heeft BOM een **medewerkersonderzoek** uitgevoerd waaraan zeventig medewerkers deelnamen. De resultaten zijn zeer positief: 92% is tevreden of zeer tevreden over werken bij BOM. Ook de employee Net Promotor Score (eNPS) is met 81 uit 100 heel hoog. Medewerkers bij BOM worden gemotiveerd door de inhoud van hun werk en de maatschappelijke ambities. Ze werken goed samen met collega's. Aandachtspunten zitten vooral bij de werkdruk, het delen van kennis tussen afdelingen en de ontwikkelkansen. In navolging van de Digital-BOM-strategie is in 2023 gewerkt aan een nieuwe **datastrategie** om nog meer en nog beter datagedreven te werken. Op basis van concrete informatiebehoeften (use cases) zijn nieuwe producten ontwikkeld; een mooi voorbeeld is de actuele weergave van alle KPI's in een Power BI-dashboard. Ook **veiligheid** speelt binnen BOM een grote rol. Om spam en phishing mails zoveel mogelijk te voorkomen, werken we enkel met compliant devices die door BOM gemanaged worden. De professionaliteit van BOM blijkt ook uit de **additionele financiering** die we wisten op te halen voor extra activiteiten. Daar zijn we in 2023 weer beter in geslaagd. Voorbeelden van additionele financiering zijn: innovatiecoalitie MedTech, outbound digitaliseren, startup-data en de Europese projecten ACE en Food Pioneers Accelerator.

Artificial Intelligence (AI)

In 2023 maakte de snelle opkomst van **Generatieve AI** (GenAI) Artificial Intelligence vrij plotseling heel **toegankelijk** voor het bedrijfsleven. GenAI is in staat om zowel bestaande taken te automatiseren als innovatie - zoals medicijn- en materiaalontwikkeling - te versnellen. Dat maakt versnelling op de maatschappelijke transitie mogelijk. BOM verdiepte zich in 2023 in de toegevoegde waarde van AI op ieder van de vier thema's en onderzocht welke kansen bedrijven kunnen benutten om (sneller) te innoveren met AI. Conclusie is dat de technologie **meer kansen biedt** dan we nu kennen of benutten. Ook bij BOM intern groeit de bewustwording over en het gebruik van AI, mede door een aantal kennissessies die we in 2023 organiseerden. Ook zijn de eerste vrijwillige AI-ambassadeurs aangesteld om de technologie binnen BOM te

verankeren. We werken toe naar een flexibele AI-strategie, zowel binnen de thema's, als voor de interne organisatie. Dit vraagt om te blijven leren, experimenteren en aanpassen. **Binnen Brabant** zien we een aantal **waardevolle initiatieven** ontplooiën, zoals de AI Community, de AI Hub Brainport en het Startup Readiness Program Data-AI. Deze zijn nog niet goed verbonden. Voor BOM liggen kansen in de ondersteuning van de transformatie die het innovatief mkb doormaakt bij het adopteren van (Gen)AI.

Slimme samenwerkingsverbanden

Het (Brabantse) speelveld is druk en het aantal nieuwe initiatieven neemt toe, onder andere door het Groeifonds en de kansen die Europa biedt. BOM zoekt per onderwerp naar relevante partners om een 'coalition of the willing' te vormen. Op die manier kunnen we op verschillende thema's inzetten en is de samenwerking constructief. Zo hebben we met de verschillende Brabantse regionale ontwikkelingsmaatschappijen de **Brabantse Agenda** ondertekend in maart, om gezamenlijk gericht een aantal topics op te pakken. In het verlengde hiervan werken we nu aan **regiospecifieke agenda's**, zoals met REWIN op plant-based en met Brainport Development op onder andere batterijtechnologie. Met **Braventure en BSF** werken we nauw samen om vroege-fase-startups van adequate begeleiding en financiering te voorzien. **ROM-NL** krijgt van EZK additioneel € 4 miljoen financiering voor bovenregionale samenwerking. Dit zetten we samen - in goede afstemming met de provincies - gericht in op thema's als de Nationale Technologie Strategie, venture building, Europa en outbound internationaliseren. Rndom gedeelde **startup-data** zijn de ROM's in 2023 een samenwerking gestart met Invest-NL en Techleap. Samen willen we tot een scherper inzicht komen wat betreft het aantal actieve startups en de ontwikkeling van het Nederlandse startup-ecosysteem. Uiteraard werken we ook intensief samen met **grote, internationale bedrijven**; we stimuleren ze om een visionaire en leidende rol te nemen op innovatiesamenwerking in hun eigen ecosysteem. Mooie voorbeelden zijn Cosun, Philips en VDL. Deze partijen, naast het mkb, startups en TNO, zijn vaak betrokken bij de diverse **Groeifondsaanvragen** waar ook BOM bij betrokken is. De samenwerkingsverbanden die we aangaan strekken zich uit over verschillende geografieën. BOM zoekt steeds naar de juiste samenwerkingsvorm op de juiste plek. Binnen de provincie bijvoorbeeld in innovatiecoalities, landelijk met het Nationaal Groeifonds of binnen Kennis- en Innovatieagenda's en op Europees niveau binnen samenwerkingsverbanden als Interreg en Horizon.

14

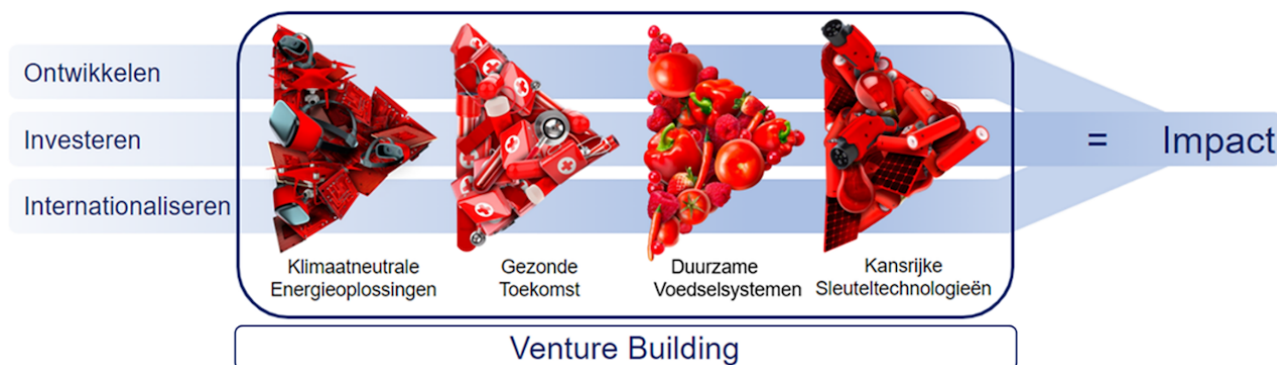
Bestuursverslag BOM Holding

14.1 Over BOM Holding BV

Beleid

Missie

BOM staat voor duurzame versterking van de Brabantse economie. Samen met innovatieve ondernemers en partners bouwen we aan een solide toekomstbestendige economie die tevens bijdraagt aan innovatieve oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen. Economische en maatschappelijke vraagstukken gaan daarbij hand in hand. We richten ons, vanuit de competenties, op vier thema's.

Strategie

De doelgroep van BOM bestaat uit startups, scale-ups, het innovatieve mkb en buitenlandse bedrijven. Daarnaast werkt BOM ten behoeve van de doelgroep met een brede groep partners. We zetten onze competenties - ontwikkelen, investeren en internationaliseren - in om innovatie en ondernemerschap te versnellen.

- **Ontwikkelen:** we ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van toekomstbestendige verdienmodellen en kijken wat nodig is ter versterking van het innovatie-ecosysteem. Venture Building richt zich voornamelijk op begeleiding van (individuele) startups en scale-ups; projecten en programma's leggen de nadruk op consortia en clusters.
- **Investeren:** we leveren kennis en risicokapitaal, zodat innovatieve startups en scale-ups doorgroeien naar de volgende fase in hun ontwikkeling en duurzame energieprojecten daadwerkelijk van de grond komen. Onze exit-strategie treedt in werking als de markt het overneemt.
- **Internationaliseren:** we trekken innovatieve buitenlandse bedrijven aan en ondersteunen Brabantse ondernemers bij internationale groei.

Gang van zaken

Zaken als netcongestie, schaarste in ruimte en talent en geopolitieke kwesties hebben stevige invloed op de marktomstandigheden. Ondanks de uitdagingen heeft BOM binnen de goedgekeurde financiële ruimte goed gepresteerd en haar KPI-doelstellingen behaald in 2023.

Langs de lijn van de kerncompetenties resulteert dit in 26 nieuwe ontwikkelprojecten, 52 investeringen (nieuw en vervolg) en 20 internationale landingen. De 6 exits resulteerden in wederom een positieve verkoopopbrengst van € 22,4 miljoen. Met de toepassing van het door BOM ontwikkelde waardecreatiemodel wordt de impact van onze activiteiten steeds beter zichtbaar, resulterend in een [impactverslag](#), gemeten naar de Sustainable Development Goals. In de derde tranche van het Nationaal Groeifonds (NGF) was BOM direct of indirect betrokken bij negen groeifondsaanvragen, waarvan er inmiddels zes (voorwaardelijk) zijn toegewezen. Ook heeft BOM uitvoering gegeven aan de zeven NGF-projecten die in de eerdere tranches

goedkeuring kregen. Daarnaast zijn in samenwerking met de provincie Noord-Brabant verschillende [innovatiecoalities](#) opgewerkt, zoals op het gebied van MedTech en solar.

De goede resultaten in deze uitzonderlijke tijden heeft BOM enkel kunnen boeken dankzij een volwassen (interne) organisatie. Er staat een sterke basis aangevuld met een groeiende flexibele schil. De flexibele schil is ingericht op basis van opdrachten en projecten die additionele financiering ontvangen. De oorsprong van deze financiering varieert: dit kan vanuit de innovatiecoalities, de ROM 3.0 of uit Europese middelen komen. Om hier als organisatie in mee te groeien heeft ook Business Insights & Control een flinke stap gemaakt door de besturing en governance voor de processen te realiseren. Het werken met een sterk team, aangevuld met partnerships en additionele financiering, past goed bij de koers van de BOM om slagvaardig en flexibel te zijn. Dit alles om slimmer te werken en onze doelgroep nog beter te bedienen.

Voorgaande verwachtingen

Het jaar 2023 kenmerkte zich door grote onzekerheid, dit was vooraf al de verwachting. Zo leek de coronacrisis een afgesloten hoofdstuk, maar werd deze opgevolgd door nieuwe crises zoals de situatie in Oekraïne. De slagkracht en flexibiliteit van de BOM zijn noodzakelijk om goed in te kunnen spelen op de veranderende omstandigheden. Daarbij neemt de BOM de rol van verbinder en vernieuwer aan. In 2023, het jaar waarin BOM 40 jaar bestaat, heeft BOM met de ingezette initiatieven, zowel private als publieke partijen verder gebracht. Denk hierbij aan de totstandkoming van een gezamenlijke Brabantse agenda met de triple helix organisaties. In navolging van het DeepTechFund wilde BOM passende (private) financiering voor MedTech katalyseren. Samen met de andere ROM's leidt BOM een propositie om het Energie & Klimaat fonds landelijk te benutten. In navolging van de nieuwe NFIA-strategie heeft BOM de aanpak op Foreign Investments vernieuwd en is kritisch op de toegevoegde waarde (value) die een bedrijf Brabant biedt. Deze aanpak is in lijn met de bevindingen in de landelijke ROM evaluatie die een positief beeld geeft over het functioneren van de ROM's en tevens handvatten biedt voor enkele verbeteringen. Voor deze, en andere nieuwe initiatieven is het belangrijk dat we bij onze partners 'top of mind' zijn. Daarom hebben we in 2023 nog meer aan onze zichtbaarheid gewerkt. De impact van onze activiteiten willen we meetbaar maken en vergroten, dit leidt tot het maken van keuzes in activiteiten.

Organisatieprofiel

De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. (BOM Holding B.V.) is een besloten vennootschap waarvan de provincie Noord-Brabant (PNB) 100% van de aandelen houdt. Binnen de groepsstructuur participeert het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) in twee vennootschappen (BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V.) met een minderheidsbelang van 49,9%.

De activiteiten van BOM zijn ondergebracht in werkmaatschappijen die onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van BOM Holding B.V. vallen. Alle dochterondernemingen hebben een specifieke taak en zijn gericht op het leveren van kennis en innovatieondersteuning of het verstrekken van risicodragend kapitaal.

BOM houdt kantoor in Tilburg en heeft een lokale vertegenwoordiging van één persoon in Nanjing (Jiangsu, China). [Bijlage 3 bevat een overzicht van de juridische structuur.](#)

Activiteiten en doelstellingen

Samen met ondernemers, kennisinstellingen en publieke organisaties jagen we de economie aan door te ontwikkelen, investeren en internationaliseren. BOM richt zich op startups en scale-ups die de ambitie én de potentie hebben om grote impact te genereren voor de Brabantse economie, op de maatschappelijke thema's waar de BOM voor staat.

BOM is een echte netwerkorganisatie. We onderhouden nauwe contacten met onze beide aandeelhouders, met de triple helix-partners (REWIN, Brainport Development, Midpoint Brabant en AgriFood Capital), de kennisinstellingen, Braventure, Brabant Startup Fonds, het mkb, bedrijfsleven en gemeenten. Op landelijk vlak wordt onder meer intensief samengewerkt met de andere regionale ontwikkelingsmaatschappijen en organisaties als Techleap.nl, Invest-NL en Invest International. Internationaal is er veel contact met buitenlandse bedrijven, Nederlandse ambassades en consulaten, de Chinese provincie Jiangsu, het automotive-cluster in Baden-Württemberg, Netherlands Foreign Investments Agency (NFIA) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Interne rollen en verantwoordelijkheden

De kerncompetenties - ontwikkelen, investeren en internationaliseren – zetten we steeds vaker integraal in bij het aanjagen van de transitie binnen de thema's Klimaatneutrale Energieoplossingen, Duurzame Voedselsystemen, Gezonde Toekomst en Kansrijke Sleuteltechnologieën. De kerncompetenties zijn ondergebracht in zogeheten business teams. Binnen de themateams werken collega's uit de verschillende business teams samen aan het realiseren van onze ambities.

Het managementteam (MT) bestaat uit vier managing directors en de algemeen directeur. Samen dragen ze zorg voor de operationele voortgang van de gehele BOM-organisatie. Het MT is tevens verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen op het niveau van de thema's. De directeur is eindverantwoordelijk voor het bewaken van de koers, de toekomststrategie en de beleidsmatige en financiële kaders van BOM. Zij legt hierover verantwoording af aan de raad van commissarissen (RvC) en de aandeelhouders. De RvC houdt toezicht en staat de directie met raad terzijde. Zie voor meer informatie het [hoofdstuk Governance](#).

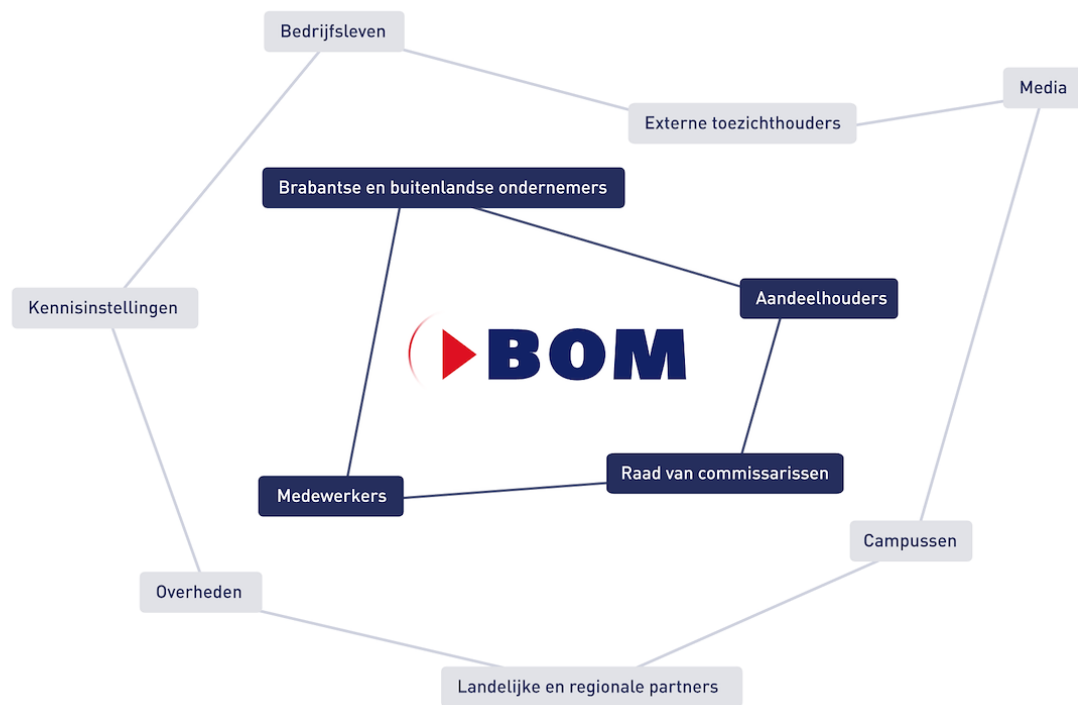
Managementaanpak

Binnen de kaders van het meerjarenplan 2021-2024 stellen we – samen met beide opdrachtgevers – jaarlijks onze ambities, doelstellingen en KPI's vast. Gedurende het kalenderjaar monitoren we elk kwartaal de voortgang op de KPI's en de materiële onderwerpen. Dat doen we zowel intern als extern, met de RvC en onze opdrachtgevers. We beoordelen hoe de financiële en niet-financiële resultaten zich (kwantitatief en kwalitatief) ontwikkelen. Op basis van die inzichten beoordelen we of er bijsturing nodig is, trekken we lessen, of bereiden we beleidsaanpassingen voor de toekomst voor. Dit alles leggen we vast in de halfjaarlijkse rapportage. In de kwartaalbijeenkomsten met de aandeelhouders is ruimte om hierover in gesprek te gaan.

In onze besturingsfilosofie dragen de business teams een gedeelde verantwoordelijkheid voor de resultaten op de verschillende materiële onderwerpen. Het MT kent een collectieve verantwoordelijkheid en speelt hierin een coördinerende rol.

Stakeholders

Onze stakeholders zijn alle partijen die een rol spelen in ons proces van waardecreatie of een belang hebben bij onze dienstverlening. De directie, het management en de medewerkers van BOM staan dagelijks in contact met deze stakeholders.

De tabel in bijlage 2 geeft inzicht in de vorm, doelstellingen en resultaten van de dialogen met onze belangrijkste stakeholdergroepen.

14.2 Waardecreatie

Waardecreatiemodel

Impact is bij BOM steeds meer verankerd, op strategisch, tactisch en operationeel niveau. In 2021 zijn we gestart met onze *impact journey*. We willen inzicht bieden in hoe wij het verschil maken en welke waarde dit heeft voor onze omgeving. Dit sluit aan bij onze strategische focus. En bij de beweging waarbij innovatie steeds meer maatschappelijk gedreven is; er wordt gezocht naar balans tussen financieel en maatschappelijk rendement.

Het onderstaande waardecreatiemodel laat zien hoe wij onze directe en indirecte impact inzichtelijk willen maken. Zo geven we stapsgewijs invulling aan een ambitiegedreven organisatie.

Impact

Hoe realiseren we een energiesysteem waarbij nauwelijks nog CO₂ vrijkomt? Hoe zorgen we dat we op een gezonde en betaalbare manier ouder kunnen worden? Hoe zorgen we dat technologische innovaties mens en omgeving dienen? Hoe zorgen we dat we op een duurzame wijze mensen kunnen voorzien van voedsel? We geloven dat innovatie en ondernemerschap een essentiële rol spelen bij het versnellen van de hiervoor benodigde transities.

Door in te zetten op bedrijven die de potentie hebben om het verschil te maken, willen we de impact die Brabant in de wereld maakt verder vergroten. Door de inzet van kennis, financiering en het versterken van netwerken versnelt BOM de ontwikkeling en de consistente groei van deze bedrijven. Een BOM die wil zorgen voor maximale impact zal hierop moeten monitoren, sturen en rapporteren.

Meer weten? [Lees onze volledige impact journey.](#)

Inkoop van goederen en diensten

De diensten en (kantoor)artikelen die wij voor onze bedrijfsvoering inkopen, hebben vanwege hun omvang een beperkte impact op economische, sociale en milieuaspecten in de inkoopketen. Wel proberen we door middel van gerichte inkoop en verduurzaming van ons mobiliteitsbeleid eventuele negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken.

Ketenverantwoordelijkheid als dienstverlener

De activiteiten die BOM ontplooit, worden getoetst op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en integriteit. Bij het aangaan van participaties en het verstrekken van leningen streeft BOM naar een directe relatie met de maatschappelijke opgaven uit het meerjarenplan.

14.3 Financiële ontwikkelingen

Ontwikkelingen gedurende het boekjaar

In 2023 is het financiële klimaat wereldwijd uitdagend gebleven. Dit heeft impact op de portefeuille van BOM. Dat zien we terug in de benodigde hoge afwaarderingen van € 21 miljoen en een toename van faillissementen in de COL-portefeuille. Ook in 2023 zien we een hoge inflatie en blijft de rente op een hoger niveau ten opzichte van de afgelopen jaren. Daarnaast is de beschikbaarheid van kapitaal afgenomen door de verkramping van de kapitaalmarkten.

We zien een stabilisering van de orderportefeuille, die de waarde behoudt door een goed evenwicht tussen nieuwe investeringen, exits en afschrijvingen. Doordat BOM met een hoge mate van diversificatie en een lange termijn investeert, heeft de portefeuille een stabiele waarde. BOM heeft gedurende 2023 de Brabantse economie kunnen versterken door investeringen in nieuwe en bestaande ondernemingen in de portefeuille.

Behaalde omzet en resultaten

Dankzij succesvolle exits noteerde BOM ook in 2023 met € 5 miljoen een positief participatieresultaat. Dit resultaat komt vrij voor nieuwe investeringen in de Brabantse economie. Ondanks de opbrengsten van exits was het geconsolideerde nettoresultaat negatief: - € 0,5 miljoen. Dit hangt samen met de verwerkingsafspraken die we met onze aandeelhouders hebben gemaakt. In lijn met deze afspraken worden alle resultaten toegevoegd aan het fondsvermogen, wat leidt tot een hogere schuldpositie/terugbetalingsverplichting in de balans. Deze middelen worden revolverend ingezet.

Solvabiliteit en liquiditeit

De solvabiliteitsratio van BOM is per 31 december 2023 26,4% (tegenover 25,5% in 2022). De liquiditeitsratio (korte termijn schulden / vlottende activa (excl. liquide middelen)) is 55,6% per 31 december 2023 (tegenover 26,4% in 2022). De toename van de solvabiliteit wordt veroorzaakt door een terugbetaling van een deel van de schuldpositie aan de aandeelhouders. Hierdoor is er een afname gerealiseerd in de fondsen en de overige langlopende schulden. De toename van de liquiditeitsratio wordt veroorzaakt doordat een deel van de langlopende schulden is geclassificeerd onder de kortlopende schulden, deze middelen zijn gereserveerd. Daarnaast zijn de overige vorderingen lager doordat deze bedragen zijn betaald aan BOM.

Kasstroom en financieringsbehoefte

Voor de financiering van onze ontwikkel- en internationaliseringsactiviteiten ontvangt BOM een jaarlijkse subsidiebijdrage van de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Daarnaast hebben onze aandeelhouders risicodragend kapitaal ter beschikking gesteld voor de door ons beheerde investeringsfondsen. BOM dekt de kosten voor het beheer van deze fondsen uit het fondsvermogen dan wel de fondsresultaten. De strategische inzet van de middelen wordt afgestemd en ligt vast in het jaarplan en een gedetailleerde fondsenstrategie. BOM heeft nog voldoende middelen beschikbaar om de commitments te kunnen invullen en nieuwe activiteiten te kunnen ontplooiën.

14.4 Risicomanagement

Bij de uitvoering van onze strategie maken we een bewuste afweging tussen de realisatie van (strategische) doelstellingen en de risico's die daarmee samenhangen. De directie en het managementteam zijn verantwoordelijk voor de identificatie van significante risico's, realisatie van de doelstellingen en naleving van relevante wet- en regelgeving. Middels risico-inventarisatiesessies toetst en ontwikkelt BOM haar risicoframework.

BOM investeerde in 2023 in een verbeterd risicomanagementsysteem. Door middel van interviews en analyses is een compleet beeld geschetst van het risicolandschap van BOM. Alle risico's zijn ingedeeld in een matrix, waarbij de kans en de impact gewaardeerd zijn. BOM heeft waar nodig aanvullende maatregelen gedefinieerd, passend bij de risicobereidheid.

Het nemen van risico's hoort bij de bedrijfsvoering van BOM. Middels financiering helpen wij ondernemers door risicovolle fases heen en neemt BOM een financieel risico. BOM accepteert dit risico en ziet het als een onderdeel van reguliere bedrijfsvoering. BOM heeft processen ingericht om – per casus – risico's te wegen en afwegingen te maken. BOM voldoet aan de rendementsopdracht van de fondsen en is in staat om gemaakte verliezen te compenseren met goede resultaten.

Daarentegen minimaliseert BOM risico's op IT en cybersecurity en investeert in goedbeveiligde platformtechnieken. Ook op gebied van fraude en continuïteit investeerde BOM in robuuste processen en is BOM in gesprek met medewerkers om risico's inzichtelijk te krijgen en te minimaliseren. Ook op het gebied van wet- en regelgeving minimaliseert de BOM de risico's.

Algemeen risicomanagement

In de onderstaande tabel beschrijven we de meest relevante risico's die in 2023 BOM-breed van toepassing waren. Ook gaan we in op de beheers- en verbetermaatregelen die we hebben voorbereid of doorgevoerd. De monitoring van deze risico's vormt een vast onderdeel van de directieagenda van BOM. Ook worden de risico's jaarlijks met de RvC besproken en getoetst. BOM heeft maatregelen genomen om de risico's te verkleinen, al zijn ze nooit volledig te mitigeren en is er dus sprake van een restrisico.

Risicocategorie	Risico	Beheersmaatregelen
Strategisch	Beschikbare middelen in relatie tot het beoogd resultaat	Het risico bestaat dat de BOM onvoldoende middelen krijgt om de gestelde doelstellingen te behalen. De BOM wordt deels gefinancierd op basis van exploitatie subsidie welke jaarlijks worden vastgesteld, deze budgetten kunnen aangepast worden. De BOM is in gesprek met haar aandeelhouders om de resultaten en doelstellingen af te stemmen en hier de benodigde resources en capaciteit te borgen. BOM stemt de strategische richting en lange termijn visie af met de aandeelhouders.
Strategisch	Schaarste in externe resources	Er is schaarste op het gebied van ruimte, energie en talent waardoor BOM haar doelstellingen mogelijke (deels) niet behaald. De BOM is in gesprek met stakeholders binnen de keten om slimme oplossingen te bedenken en specifieke problemen te verhelpen, onder andere gericht op netcongestie, opwekking van energie en vinden van talent.
Strategisch	Succes op de arbeidsmarkt	Het risico bestaat dat de BOM onvoldoende in staat is om succesvol nieuw talent te werven. De BOM heeft aandacht voor het aantrekken van talent middels campagnes en passende arbeidsvoorwaarden. Daarnaast heeft BOM een strategische personeelsplanning om te kunnen reageren op veranderingen in het personeelsbestand en zorgt daarmee voor opvolging van key personeel.
Financieel	Ontwikkeling van portfolio-ondernemingen	Vroege fase investeringen begeleiding is risicovol, een venture kan snel zijn waarde verliezen. Gedurende 2023 zijn er diverse rapportages en tools gebouwd om gedurende de looptijd van een onderneming voldoende inzicht te krijgen. Daarnaast worden alle ventures periodiek operationeel

		en financieel beoordeeld. Er wordt geïnvesteerd in tools om de ventures in verschillende levensfasen te ondersteunen.
Cyber	Data verlies	Het risico bestaat dat er ingebroken wordt op de digitale BOM systemen. Om dit te voorkomen het BOM gekozen voor een IT strategie waarbij alle informatie op een platform staat. De BOM heeft een zero trust beleid voor wat betreft login en toegang tot de gegevens.
Strategisch	Veranderingen in geopolitiek	Het risico bestaat dat veranderingen op het internationale toneel een negatieve impact hebben op Brabant en de positie van BOM. De BOM is in contact met haar stakeholders om de positionering van Brabant scherp te krijgen en te houden ten behoeve van de toekomstige concurrentie positie.
Strategisch	Complexiteit van speelveld	Brabant kent een complex speelveld: er verschillende organisaties met vergelijkbare producten en diensten zijn waardoor de waarde van deze producten diffuus wordt voor de buitenwereld. De BOM is een actieve verbinder en initieert activiteiten om deze organisatie te verbinden. Hiermee versterken de organisaties in het ecosysteem elkaar.
Financieel	Onvoldoende risico kapitaal	Doordat er onvoldoende risico kapitaal beschikbaar is kan BOM start-ups onvoldoende ondersteunen. De BOM werkt actief samen met andere investeerders om de hoeveelheid kapitaal te vergroten. Daarnaast is de BOM actief om nieuw, bij voorkeur privaat, kapitaal aan te trekken.

Frauderisicomanagement

BOM heeft in 2023 een frauderisico-matrix opgesteld. Deze risico's worden met de accountant en de auditcommissie doorlopen. BOM heeft als doel om frauderisico's maximaal te mitigeren, en neemt direct actie als er een nieuw risico dreigt te ontstaan. De BOM heeft in 2023 een frauderisico-sessie gehouden met de RvC en directie om de risicobereidheid en maatregelen te toetsen. Daarnaast is BOM in gesprek met de medewerkers over frauderisico's en de beheersing hiervan. BOM heeft de volgende risico's geïdentificeerd en mitigerende maatregelen om de het risico te verkleinen.

Risicocategorie	Fraude risico	Beheersmaatregelen
Onttrekking van activa	Investeringsfraude	BOM loopt het risico dat er oneigenlijke investeringen worden gedaan. Om dit risico te mitigeren is er een extern adviesorgaan (IC) opgezet om over investeringen boven € 200.000 in bedrijven en projecten te adviseren waarna de directie een besluit neemt. Besluiten in afwijking van het advies behoeven goedkeuring van de rvc. Investerings boven € 2,5 miljoen behoeven altijd goedkeuring van de rvc. Voor investeringen onder € 200.000 is een intern teamproces en melding aan het IBE ingericht.
Onttrekking van activa	Aanbestedings- en inkoopfraude	BOM doet diverse inkopen bij externe leveranciers. BOM dient hierbij rekening te houden met de aanbestedingsgrens conform Europese wet- en regelgeving. BOM heeft de interne afspraak dat er diverse offertes opgevraagd worden bij uitgaven groter dan € 50.000. De organisatie is getraind om deze grenzen te bewaken. Door de goedkeuringsstructuur zijn er een beperkt aantal functionarissen die bedragen vanaf € 50.000 kunnen goedkeuren. De BOM is gestart met de opzet van een vernieuwd inkoopproces. BOM maakt gebruik van een 4-ogen principe voor goedkeuring van de inkoopfacturen.
Onttrekking van activa	Betalingsfraude	Het risico bestaat dat er foutieve betalingen worden gedaan of dat er frauduleuze betalingen worden gedaan. BOM heeft een proces ingericht waarbij facturen moeten worden goedgekeurd voor er betaald wordt. De bankbetaling wordt goedgekeurd door directie middels het vierogenprincipe. Daarnaast is er een proces wat toeziet op het wijzigingen van bankgegevens.
Onttrekking van activa	Bijzondere beloningsfraude	BOM heeft geen bonus doelstellingen. Financiële performance is niet gekoppeld aan het bonus beleid. Eventuele uitkeringen worden getoetst door de directie en uitkeringen aan directie worden goedgekeurd door de remuneratie commissie.
Corruptie	Management beïnvloeding	Het risico bestaat dat door middel van managementbeïnvloeding de bedrijfsvoering negatief wordt beïnvloed. Echter worden er voorafgaand aan het jaar heldere doelstellingen geformuleerd welke gekoppeld zijn aan de strategisch richting van BOM. BOM is in gesprek met medewerkers over het behalen van deze doelstellingen, en bespreekt de tussenresultaten periodiek. Daarnaast verstevigt BOM de second line of defense door het opzetten van business control en de positionering van de midoffice.
Corruptie	Informatie fraude	Het risico bestaat dat er informatie wordt gedeeld met stakeholders die daar vervolgens een persoonlijk voordeel uithalen. Om dit risico te mitigeren worden alle deals gedaan in samenwerking met partners die ook een toets doen op de marktconformiteit. Daarnaast beschermen we onze informatie door vanuit de beveiligde BOM-servers te werken. Alle deals worden gedaan en getoetst door het investment team.
Corruptie	Fraude cultuur	De BOM is in gesprek met haar medewerkers over fraude. Er wordt door middel van voorbeelden gesproken over fraude, fraude staat op de agenda's in de MT's. Er is een meldingsplicht voor het ontvangen van geschenken.
Verslaggevingsfraude	Waarderingen en verslaggevingsfraude	BOM rapporteert periodiek aan haar aandeelhouders om de behaalde resultaten te verantwoorden. Een deel van deze resultaten bevat een subjectief deel, waardoor het risico bestaat dat er bewust danwel onbewust onjuiste resultaten worden verantwoord. BOM heeft een aantal controls opgezet om de schattingsposten zichtbaar en bespreekbaar te maken. Onder andere de inschatting van de marktwaarde van investeringen doorloopt een gestructureerd proces waarin diverse functionarissen een gefundeerd oordeel hebben over de schatting. Er wordt gekeken naar de onderbouwing van de schatting, de koppeling met voorgaande schattingen en of het proces juist en volledig is gevolgd.

Overige financiële risico's

BOM beschikt voor de uitvoering van de investeringsopdrachten over een substantieel fondsvermogen. Dit fondsvermogen wordt door de aandeelhouders op afroep aan BOM ter beschikking gesteld. Kaders en richtlijnen voor de omgang met overtollige liquiditeiten zijn opgenomen in een treasury-statuuut. Ter optimalisatie van renteopbrengsten mogen we voor tijdelijke overtollige kasgelden alleen gebruikmaken van defensieve financiële instrumenten. Liquiditeiten, deposito's en spaarrekeningen zijn deels ondergebracht bij de provincie Noord-Brabant en deels bij Nederlandse banken die onder toezicht staan van De Nederlandsche Bank en minimaal een 'stable outlook' hebben.

In beginsel voert BOM haar operationele en financieringsactiviteiten hoofdzakelijk uit in Nederland en de Europese Unie. Hierdoor lopen we in onze reguliere activiteiten slechts beperkte valutarisico's. BOM loopt renterisico's op de boekwaarde van haar investeringen (inbaarheid van rente op verstrekte leningen). In de balanspositie zit een valutarisico naar aanleiding van verkoop van een participatie, in de vorm van uitgestelde betalingen in Amerikaanse dollars. Deze risico's zijn afgedekt middels een FX forward, conform hiervoor opgesteld beleid. In dit beleid is opgenomen dat BOM geen substantieel risico wil lopen op valuta's, en hoe dergelijke risico's worden afgedekt. Gedurende 2023 zijn er geen aanvullende risico's ontstaan die conform beleid afgedekt dienen te worden.

Continuïteitsrisico

BOM is georganiseerd en gefinancierd op basis van een langdurige samenwerking met en in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de provincie Noord-Brabant (PNB). Dat resulteert in een stabiele en voorspelbare bedrijfsvoering. Deze organisatiestructuur en bijbehorende (samenwerkings)overeenkomsten zorgen voor zekerheid over continuïteit van de operationele organisatie.

BOM wordt gefinancierd vanuit een basissubsidie. Additionele financiering vloeit voort uit projecten en vanuit door EZK en PNB verstrekte fondsen, waarbij de benodigde kosten worden gefinancierd.

Eventueel rendement en ontwikkelingen in de markt - zowel positief als negatief - zijn niet gekoppeld aan de financiering van bedrijfskosten, waardoor BOM de continuïteit kan waarborgen. Materiële risico's die komend jaar relevant zijn, maken onderdeel uit van dit jaarverslag. De continuïteit van de vennootschap is voor langere tijd gewaarborgd.

14.5 Toekomstverwachtingen

Verwachte gang van zaken

2024 zal op meerdere terreinen een jaar vol uitdagingen zijn. Enerzijds zal de ongewisse economische situatie de relevantie en daarmee werkzaamheden van BOM vergroten. Met lef en proactief handelen kan BOM innovatie en ondernemerschap aanjagen. Dit vereist een slagvaardige organisatie. Op landelijk gebied vindt samenwerking plaats met de landelijke ROM's, binnen de NGF-projecten en met instellingen als Invest-NL en het bedrijfsleven. De unieke combinatie van de competenties ontwikkelen, investeren en internationaliseren kunnen, nu zij integraal worden ingezet, een nog grotere bijdrage leveren aan de transitie. Daarvan kunnen we de economische en maatschappelijke impact nu ook zichtbaar maken.

BOM gaat in 2024 in samenwerking met de aandeelhouders een nieuw meerjarenplan opstellen. Hierin staan heldere doelstellingen en de strategische ontwikkeling van BOM voor de komende jaren centraal.

Onderzoek en ontwikkeling

Om onze strategie waar nodig aan te passen aan externe omstandigheden, investeren we als BOM gericht in onderzoek en ontwikkeling. Data is onmisbaar voor een goed functionerend startup-eco-systeem. Daarom werkt BOM samen met partners aan het vergaren en interpreteren van startup-data, een initiatief gesteund door EZK. Andere activiteiten zijn het Brabantse Startup Ecosysteem Dashboard in samenwerking met Braventure, de materialiteitsanalyse onder stakeholders, het medewerkerstevredenheidsonderzoek en het imago-onderzoek.

Voor de derde tranche van het Nationaal Groeifonds was BOM betrokken bij negen aanvragen, onder andere radartechnologie (Polaris) en batterijtechnologie. Daarnaast vraagt ook de uitvoering van goedgekeurde voorstellen uit de eerste twee tranches significante inzet; bijvoorbeeld RegMed XB, NXTGEN Hightech en PhotonDelta.

Strategische ontwikkelingen

Op initiatief van BOM heeft de samenwerking tussen de Brabantse regionale ontwikkelingsmaatschappijen een impuls gekregen in de vorm van een gezamenlijke Brabantse agenda en een overeenkomst met Brainport Development. De provincie erkent met een benoeming in het bestuursakkoord de meerwaarde van een dergelijke Brabantse agenda. De steeds intensievere afstemming door de landelijke regionale ontwikkelingsmaatschappijen kan in de toekomst leiden tot een nauwere samenwerking tussen rijk, regio en ROM's. De Fund2Fund-strategie van BOM leidt daarnaast tot mogelijk nieuwe participaties in toekomstige fondsen.

14.6 Overige onderwerpen

Organisatie en medewerkers

In 2023 heeft er een herijking van de topstructuur plaatsgevonden. Het directielid van de fondsen is afgetreden en special advisor geworden. Met deze wijziging is er ook een nieuwe statutair bestuurder voor de fondsen aangesteld.

We zijn van twee directieleden naar één gegaan. Het MT bestaat sinds juli 2023 uit vijf personen, zijnde de managing directors van Internationaliseren, Ontwikkelen, Investeren (tevens statutair bestuurder fondsen) en Business Insights & Control en de CEO. Onder leiding van de CEO geven zij collectief sturing aan de organisatie. Er is ook een aantal andere aanscherpingen gedaan binnen de organisatie. De rol van teamlead is officieel gemaakt, impact en product development zijn rechtstreeks onder de CEO geplaatst wegens het BOM-brede karakter, en de opdracht voor en verwachtingen aan de themateams zijn nog duidelijker gesteld. Dit alles in goede samenspraak met de RvC en OR.

Cultuur en gedrag

Er is een medewerkers(tevredenheids)onderzoek uitgevoerd in 2023. De resultaten zijn zeer goed. De tevredenheid is hoog; samenwerking met directe collega's gaat goed; medewerkers voelen zich veilig; weten waar ze het voor doen en beoordelen het management positief. Aandachtspunten zijn de hoge werkdruk en kennisdeling, daarnaast zien niet alle medewerkers voldoende doorgroeimogelijkheden. Het samenwerken tussen verschillende afdelingen en hybride werken worden als drempel genoemd voor kennisdeling.

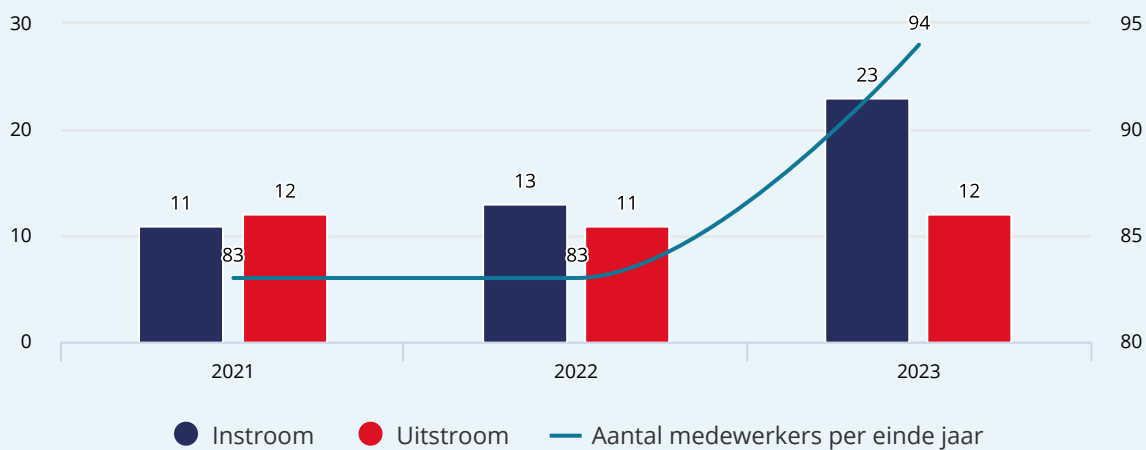
De eNPS (Europese Employee Net Promotor Score) is met 81 uit 100 uitzonderlijk hoog; BOM heeft opvallend veel promotors.

De klokkenluidersregeling heeft een update ondergaan volgend op nieuwe wetgeving. Volgens het jaarbericht zijn er in 2023 geen meldingen binnengekomen bij de vertrouwenspersoon rondom grensoverschrijdend gedrag of integriteitskwesaties.

Personele bezetting

In 2023 zijn er 23 nieuwe medewerkers gestart bij de BOM; 12 medewerkers hebben de organisatie verlaten. Opvallend is dat de helft van de vertrekkers nu werkzaam is bij een organisatie binnen het BOM-netwerk. Het vrijwillige verloop voor 2023 is 11%. Een verloop van 10% wordt gezien als gezond voor een organisatie.

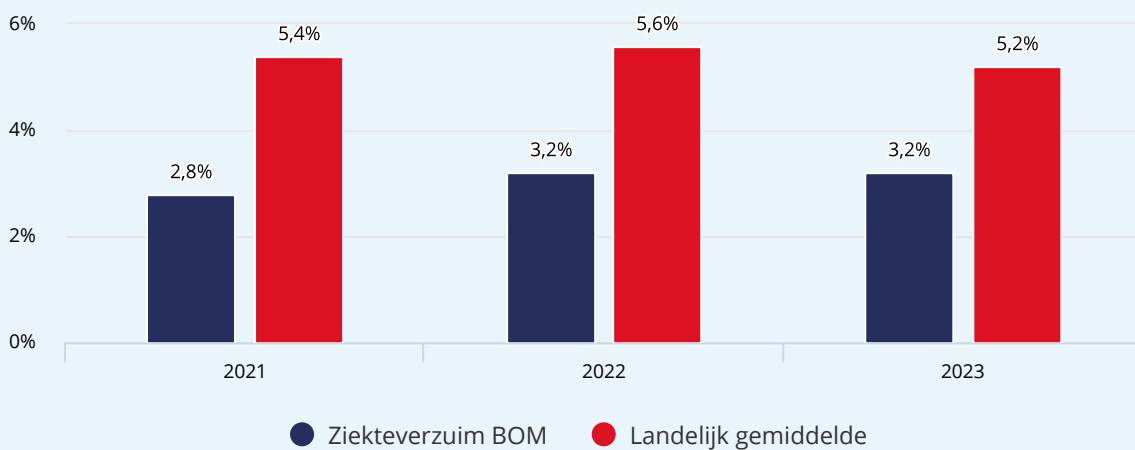
Personeelsverloop

We merken dat BOM een populaire werkgever is. We ontvangen veel (open) sollicitaties en het lukt ons over het algemeen goed om vacatures in te vullen, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt.

Het ziekteverzuim was 3,2% in 2023, gelijk aan dat van 2022 en onder het landelijk gemiddelde.

Ziekteverzuim

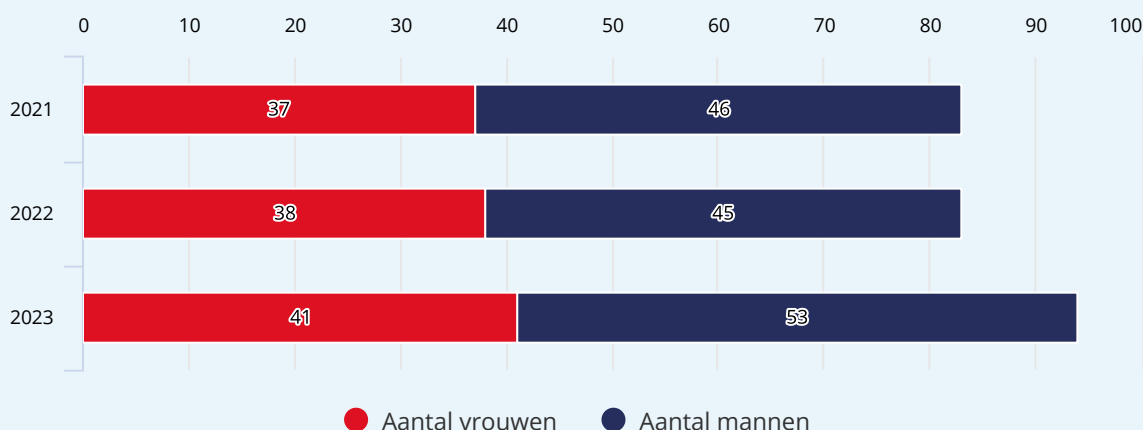

Diversiteit

In 2023 heeft BOM, samen met de andere Nederlandse ROM's en in totaal 64 partners, Code V getekend; de Nederlandse Code Stimuleren Vrouwelijk Ondernemerschap. Code V richt zich op het verbeteren van de ondernemerskansen voor vrouwen in Nederland via de onderdelen: inzichten krijgen, interventies doen en investeren. Hier ligt vooral een kans binnen de portfolio ondernemingen van de ROM's. BOM stimuleert diversiteit in de organisatie. We willen een inclusieve organisatie zijn, met een evenwichtige vrouw-manverdeling. De verdeling binnen het nieuwe MT is twee vrouwen en drie mannen. Binnen de RvC is de verdeling drie vrouwen en twee mannen. Het personeelsbestand bestond in 2023 voor ruim 40% uit vrouwen.

Kandidaten die qua netwerk, ideeën of achtergrond een verrijkende aanvulling voor de organisatie zijn, zijn meer dan welkom.

Verhouding man/vrouw

Marketing en distributie

Imago is een van de meest waardevolle assets van BOM. Een heldere positionering en bijbehorende profilering is van belang om onze dienstverlening onder de aandacht te brengen van de doelgroep en daarmee bij te dragen aan het realiseren van onze doelstellingen. De reputatie van BOM wordt continu gemonitord en waar nodig bijgestuurd, zoals bij de media-aandacht omtrent Lightyear. De zichtbaarheid van BOM wordt proactief versterkt door de inzet van de eigen communicatiekanalen en actieve persbenadering, in lijn met de positionering van BOM.

Interne beheersing

In 2023 investeerden we in het verkrijgen van projectfinanciering en subsidies, en in de projectbeheersing die daarbij hoort. BOM maakte daarin een groei door, en is in staat om de groeiende portefeuille op gestructureerde wijze te beheersen en verwerken in de jaarcijfers.

In 2022 verbeterden we het waarderingsproces van participaties en investeringen. In dit proces stelden we de inhoudelijke rol van de investment manager centraal. Een goede participatiewaardering houdt rekening met toekomstige ontwikkelingen, kansen en risico's van

hoog en laag niveau. Om de uitkomsten verder te verfijnen, voegden we in 2023 een extra stap toe aan het proces: het toetsen van de waardering en besturen van het proces door business control en support. Inzichten worden vastgelegd in een waarderingsrapportage die wordt beoordeeld door management en directie. In 2023 hebben we dit proces opgenomen in onze digitaliseringslaag, wat heeft bijgedragen aan de structuur van de beoordeling, de kwaliteit van de commentaren en robuustheid van het proces.

Informatiebeheersing intern en extern

In 2023 is, binnen het Secure by Design-beleid, het onderdeel 'Endpoint Protection' afgerond: alleen BOM-compliant devices krijgen toegang tot de digital BOM-omgeving en daarmee de data van BOM.

Er is een begin gemaakt met de herinrichting van de compliance van de kantoorautomatisering (Sharepoint, Teams, OneDrive). Enerzijds met als doel om risico's op data-integriteit te minimaliseren, anderzijds om als organisatie compliant te zijn voor het gebruik van AI in 2024.

Het lokale IT-netwerk van BOM is vernieuwd (LAN, WLAN en VLAN), waarmee de security op netwerkkapapparaat, zoals wifi-punten, presentatieschermen en printers, sterk is verbeterd.

Digitalisering en dataficering

Er is in 2023 een datastrategie opgesteld om te kunnen blijven voorzien in de groeiende behoefte aan dataproducten binnen BOM. Waar er enerzijds is geïnvesteerd in de dataficering van bedrijfsprocessen en rapportages, ziet BOM ook een groeiende behoefte in de markt om samen te werken met behulp van data. Er zijn diverse projecten gestart, met name gericht op landelijke samenwerking voor de ontwikkeling van jonge ondernemingen. Daarnaast zijn er koppelingen gelegd tussen diverse externe databronnen.

14.7 Governance

BOM hanteert de best practice-bepalingen uit de Nederlandse Corporate Governance Code (de Code) als leidraad voor goed ondernemingsbestuur. De RvC constateerde in 2023 geen materiële tekortkomingen ten aanzien van de naleving van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Bestuur en bezoldiging

Het directieteam van BOM Holding B.V. bestaat sinds 2020 uit Brigit van Dijk - van de Reijt, statutair bestuurder van BOM Holding B.V., en Miriam Dragstra, statutair bestuurder van de investeringsfondsen. Per 10 juli 2023 heeft er een wijziging plaatsgevonden in de organisatiestructuur. Miriam Dragstra heeft haar taken als statutair fondsbestuurder neergelegd. Marc Jansen heeft haar opgevolgd en vervult nu de rol van statutair fondsbestuurder. De taakstelling en verdeling van taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het bestuursreglement.

De bestuurder van BOM Holding B.V. heeft – in afwijking van de Code – een contract voor onbepaalde tijd. De RvC heeft de beloning van de bestuurder vastgesteld. De remuneratiecommissie voert jaarlijks overleg met het directieteam over het functioneren van de organisatie en hun bijdrage hieraan. De publicatieplicht zoals opgenomen in de Wet Normering Topinkomens (WNT-II) is van toepassing op de bezoldiging van zowel het bestuur als de toezichthouders van BOM Holding B.V. De bezoldiging van het bestuur en de toezichthouders past binnen de wettelijke kaders van de WNT. Ook past de bezoldiging van het bestuur binnen de Brabant Norm en het bezoldigingsbeleid dat door de aandeelhouders is vastgesteld.

Voor de overige arbeidsvoorwaarden van de bestuurder van BOM Holding B.V. hanteert BOM de bepalingen in het eigen personeelsreglement. De jaarrekening bevat nadere verantwoordingsinformatie, zoals door de WNT vereist.

Toezichtstructuur

De RvC houdt toezicht op het gevoerde beleid en de gang van zaken bij de vennootschap en de aan haar verbonden dochterondernemingen. Voor zowel de RvC als de onderliggende commissies bestaan specifieke reglementen voor de taakverdeling en bevoegdheden. Het RvC-reglement is opgesteld met inachtneming van de statuten van de vennootschap. Het toezicht van de RvC op het bestuur c.q. directieteam vindt plaats in de reguliere raadsvergaderingen. De RvC voldoet aan de bepalingen in de Code over de deskundigheid en samenstelling van de raad én de eisen die de aandeelhouders hieraan stellen.

Zie www.bom.nl/governance

Samenstelling RvC

Sinds het aantreden van de heer Van der Chijs als president-commissaris op 2 juni 2021, hebben zich geen wijzigingen in de samenstelling van de Raad van Commissarissen voorgedaan. De leden van de RvC beschikken over een breed palet aan bestuurlijke ervaring in zowel de publieke als private sector.

Werkzaamheden RvC en onderliggende commissies

De RvC vergaderde in 2023 zeven keer met het bestuur van BOM. Tijdens deze vergaderingen kwam een aantal vaste onderwerpen aan de orde, zoals organisatie- en procesvoering, strategie, de vermogenspositie van BOM en de algehele performance van de vennootschappen. Verder had de RvC in 2023 bijzondere aandacht voor het jaarplan 2024, de inrichting van de topstructuur, en de maatschappelijke impact van BOM. Ook kwamen de bijzondere

omstandigheden, zoals de effecten van de oorlog in Oekraïne, aan bod. Daarnaast is er een sessie gehouden met betrekking tot fraude- en continuïteitsrisico's.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de provincie Noord-Brabant over de algehele voortgang van BOM vond plaats in april en november 2023. Ook overlegde de RvC met de ondernemingsraad. Tevens heeft er een ontmoeting plaatsgevonden tussen de investeringscommissies en de RvC.

Remuneratie- en auditcommissie

De auditcommissie vergaderde in 2023 drie keer. Dat gebeurde deels in aanwezigheid van de externe accountant. Hierbij kwamen de volgende onderwerpen voorbij: de hoofdlijnen van het financieel beleid, de kwaliteit van de interne en financiële beheersing, de bevindingen uit de accountantscontrole, de financiële verantwoording over 2022 en de begroting voor 2024. De remuneratiecommissie kwam in 2023 één keer bij elkaar.

Investeringscommissies

De BOM kent twee investeringscommissies (IC's) die advies uitbrengen over investeringsvoorstellen in ondernemingen en duurzaamheidsprojecten. Het IC-reglement volgt de relevante bepalingen in de statuten en de overige interne reglementen van de betreffende vennootschappen. Bij de samenstelling van de commissies wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de vereiste deskundigheid en ook diversiteit. In 2023 trad Jacques Eijkens vanwege het aflopen van zijn termijn terug als voorzitter en lid van het IC Brabant Ventures. Tom Vroemen werd de nieuwe voorzitter. Michael Colijn trad aan als nieuw lid. Bij het IC Renewable Energy werd Mark Broekman herbenoemd voor een periode van 3 jaar.

Volgens het investeringsreglement vereisen voorstellen voor cumulatieve investeringen boven de € 2,5 miljoen de goedkeuring van de RvC. De RvC gaf in 2023 akkoord op vijf investeringsvoorstellen.

BOM respecteert de bepalingen in de Code over de onafhankelijkheid van de leden van de investeringscommissies. Het IC-reglement schrijft voor hoe met (mogelijke) belangenverstrengeling moet worden omgegaan. In 2023 heeft zich bij de IC Brabant Ventures en IC Renewable Energy bij geen investeringsvoorstel een conflict of interest voorgedaan.

Algemene vergadering

De best practice-bepalingen uit de Code over de bevoegdheden van de algemene vergadering van aandeelhouders zijn beperkt van toepassing op BOM. Om besluiten te kunnen nemen, moet volgens de statuten van BOM ten minste de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd zijn.

Ook kijkt BOM af van de bepalingen over informatieverstrekking. Het bestuur hecht aan een goede informatieverstrekking aan en communicatie met de aandeelhouders, die ook opdrachtgever en subsidiënt zijn. Met beide aandeelhouders vindt periodiek afstemming plaats, zowel formeel als informeel.

Control-cyclus

De financiële resultaten worden periodiek geanalyseerd en gerapporteerd. Verschillen worden doorgenomen en waar nodig worden er aanvullende acties bepaald. In de analyses worden de cijfers beoordeeld ten opzichte van budget en voorgaand jaar.

Ook gedurende de jaarafsluiting zijn er aanvullende acties bepaald om voldoende functiescheiding te hebben in het afsluitings- en waarderingsproces. Alle hoog-risicoposten zijn beoordeeld door een business controller, en formeel goedgekeurd door de directie en het management van de betreffende entiteit.

Externe accountant

De externe accountant, Mazars Accountants N.V., voert een interim-controle uit en rapporteert zijn bevindingen over de administratieve organisatie en interne beheersing in de Management Letter. Hierbij gaat de externe accountant ook in op de status van de in het voorgaand boekjaar gerapporteerde bevindingen.

Daarnaast rapporteert de externe accountant wat hij met betrekking tot de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van de directie en de RvC wil brengen. Het accountantsverslag is besproken in zowel de vergadering van de auditcommissie als van de RvC. Op uitnodiging van de aandeelhouders heeft de externe accountant ook in de algemene vergadering verslag gedaan van zijn bevindingen.

Vaststelling financiële verantwoording

Na controle heeft Mazars Accountants N.V. de door de raad van bestuur (RvB) opgestelde jaarrekening 2023 voorzien van een goedkeurende verklaring.

In de vergadering van de auditcommissie van 14 maart 2024 is het concept-accountantsverslag 2023 besproken met de RvC, in aanwezigheid van de externe accountant. Na dat overleg zijn de laatste correcties verwerkt in de concept-jaarrekening. Deze is, na beoordeling door de auditcommissie, vervolgens voorgelegd aan de raad van commissarissen. Op advies van de RvC heeft de algemene vergadering van aandeelhouders de jaarrekening op 18 april 2024 vastgesteld.

14.8 Over dit jaarverslag

Met dit jaarverslag legt BOM verantwoording af over haar activiteiten en prestaties in 2023. Onze economische en maatschappelijke impact is onlosmakelijk verbonden met onze rol als publieke onderneming, en loopt daarom als een rode draad door dit jaarverslag. Heb je vragen, suggesties of opmerkingen over dit jaarverslag of onze activiteiten en prestaties, neem dan vooral contact met ons op via info@bom.nl.

Voor de materiële onderwerpen hebben we definities en bijbehorende KPI's vastgesteld (zie ook de tabel in bijlage 1). De meetmethoden voor de KPI's zijn vergelijkbaar met de verslaglegging over het voorgaande jaar.

Impact

Zoals vastgelegd in ons meerjarenplan 2021-2024 willen we meer en beter inzicht verschaffen in onze toegevoegde waarde voor Brabant en Nederland. 2023 stond in het teken van de verdere implementatie van het door BOM ontwikkelde waardecreatiemodel. Dat resulteerde in een eerste Impact Report, gelinkt aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. De hierin beschreven metingen geven ons steeds beter inzicht in hoe we als BOM impact maken en vormen daarmee een fundament voor het sturen op maximale impact.

Scope van dit jaarverslag

De informatie in dit jaarverslag heeft uitsluitend betrekking op BOM Holding B.V. en haar groepsmaatschappijen en beslaat het gehele kalenderjaar 2023. Acquisities worden in de gegevens meegenomen vanaf acquisitiedatum en desinvesteringen worden meegenomen tot op datum van desinvestering, tenzij anders vermeld.

Controle

Binnen BOM is het team Business Insights & Control verantwoordelijk voor de verzameling en validatie van de gerapporteerde financiële gegevens, die door een externe accountant worden gecontroleerd.

Bericht van de raad van commissarissen

Het jaar 2023 stond voor BOM in het teken van het robijnen jubileum: haar veertigjarige bestaan. De robijn staat voor duurzaam, sterk en fonkelend. Kenmerken die naadloos aansluiten bij de ambities en prestaties van BOM in een dynamische omgeving. Het staat immers buiten kijf dat het een dynamisch jaar was. Een jaar waarin Brabant, ondanks de beperkte economische groei, sterkhouder van de Nederlandse economie blijkt. De uitdagingen zijn evident: variërend van de situaties in Oekraïne en Israël tot aan de blijvende tekorten op het gebied van energie, talent en ruimte. Ook op bestuurlijk en politiek vlak veranderde er veel. Inmiddels kent Brabant een nieuw bestuursakkoord en brachten de nationale verkiezingen een flinke verschuiving teweeg. Tegelijkertijd blijven de thema's van het meerjarenplan 2021 – 2024 van BOM overeind en relevanter dan ooit. Het versnellen van innovatie en ondernemerschap vormt juist nu de sleutel in oplossingen voor diverse uitdagingen. Dit creëert impact, niet alleen voor Brabant, maar ook voor Nederland en daarbuiten.

BOM heeft dit jaar mooie resultaten weten te boeken en laat zien wendbaar te zijn. Zo heeft BOM vrijwel alle doelstellingen behaald in uitdagende marktomstandigheden. De BOM heeft een uitstekend positief financieel resultaat geboekt, wat tot een hogere schuld leidt als gevolg van de verwerkingsafspraken met de aandeelhouders. BOM kon inspelen op nieuwe kansen en ontwikkelingen met relevantie voor haar stakeholders. Samenwerking stond afgelopen jaar centraal. Samen met de Brabantse triple helix-organisaties (Brainport Development, REWIN, Midpoint Brabant, Agrifood Capital) ondertekenden we de Brabantse agenda. Daarmee worden krachten gebundeld en kunnen we gezamenlijk versnellen op specifieke onderwerpen zoals AI, plant-based, venture building en mkb-ondersteuning. Ook intensiverde BOM haar inzet op defensie en verkende nieuwe onderwerpen zoals gaming. Dit alles in nauwe samenwerking met aandeelhouders en samenwerkingspartners.

Toezichthoudende rol

De raad van commissarissen (RvC) houdt toezicht op het gevoerde beleid en de gang van zaken bij de vennootschap en de aan haar verbonden dochterondernemingen. De raad hecht aan een transparante en eenduidige governance-structuur en ziet in dat kader toe op naleving van de Corporate Governance Code 2016. De raad heeft ten aanzien hiervan over 2023 geen materiële

tekortkomingen geconstateerd. De raad adviseert de aandeelhouders om de balans, winst- en verliesrekening en de toelichting op de Algemene Vergadering voor Aandeelhouders (AVA) vast te stellen.

Het toezicht van de RvC op het bestuur vindt plaats in de reguliere raadsvergaderingen. De RvC houdt toezicht op de algemene gang van zaken, risico's en keurt besluiten goed. De RvC voldoet aan de bepalingen in de Corporate Governance Code over de deskundigheid en samenstelling van de raad én de eisen die de aandeelhouders hieraan stellen, bijvoorbeeld op het gebied van diversiteit. Dit geldt ook voor de samenstelling van de andere besluitvormende organen van BOM. Tevens nemen (een gedeelte van) de commissarissen zitting in de auditcommissie en remuneratiecommissie. De zittende leden zorgen voor reguliere terugkoppeling aan de gehele raad.

De raad verleent tevens de formele opdracht aan de externe accountant tot controle van de jaarrekening. De opdracht is gebaseerd op een vierjaarlijks aanbestedingstraject waarbij men kijkt naar scoping, reikwijdte en uitgangspunten in de offerte.

Strategische rol

De RvC reflecteert samen met het bestuur regelmatig op de strategie van BOM. De raad en het bestuur hebben oog voor de ontwikkelingen in de omgeving die van invloed zijn op de positionering van BOM. Voorop staat hierbij de langetermijn-waardecreatie voor alle stakeholders, waaronder het publieke belang van de Provincie Noord-Brabant en Nederland. Enerzijds gebeurt dit in de reguliere vergaderingen, anderzijds ook in de jaarlijkse strategische sessies met bedrijfs- en projectbezoeken. De raad bracht dit jaar een bezoek aan portfolio-onderneming Cellcius en accelerator The Gate, waarvan BOM een van de founding partners is. De bezoeken ervaart de raad als zeer waardevol en inspirerend. Dit geeft verdere voeding aan de dialoog tussen de RvC en het bestuur.

In de totstandkoming van de strategische documenten (meerjarenplan, jaarplannen, jaarverslagen) heeft de RvC een significante rol, door enerzijds richtinggevend advies te geven en anderzijds in de goedkeuring van deze documenten. Ook bespreekt de raad regelmatig de uitvoering van deze strategie en de voornaamste daarmee verbonden risico's. Goede financiële en operationele prestaties vormen hier een essentieel onderdeel van. Om goed zicht te houden op deze aspecten stelt de raad jaarlijks een agenda op met strategische onderwerpen voor de vergaderingen.

Afgelopen jaar heeft de raad verdiepend aandacht gehad voor het fraude- en risicomanagement. BOM heeft een brede risicoanalyse uitgevoerd, waarbij men breder heeft gekeken dan alleen frauderisico's. Aan de hand van deze analyse voeren raad en bestuur het gesprek en bespreken de mitigerende risico's. De analyse laat zien dat BOM haar risico's goed in kaart heeft en een gedegen aanpak kent om de risico's te minimaliseren. De RvC acht de analyse en aanpak als zeer waardevol voor de continuïteit en robuustheid van de organisatie. Het onderwerp is een vast punt op de agenda.

Doorontwikkeling van de BOM

Hoewel BOM het vizier naar buiten gericht heeft, staat de doorontwikkeling van de eigen organisatie hoog in het vaandel. Afgelopen jaar heeft er een herijking van de topstructuur plaatsgevonden, zodat deze beter past bij een slagvaardige en een flexibele organisatie. Uitgangspunten waren hierbij een zorgvuldige en efficiënte inrichting van de top, heldere en eenduidige inrichting in verhouding met de omvang, en impact binnen zowel de thema's als competenties. Dit heeft geleid tot 'het in elkaar schuiven' van de twee sturingslagen (directie en MT) in één executive committee (ExCo) bestaande uit de CEO, managing director investeren (tevens statutair fondsbestuurder), managing director ontwikkelen, managing director

internationaliseren en managing director business insights & control. De ExCo is collectief verantwoordelijk voor de organisatie als geheel en voor de strategische resultaatsturing. De CEO is voorzitter van de ExCo en tevens eindverantwoordelijk voor de organisatie. De RvC kijkt met tevredenheid terug op dit traject met constructieve samenwerking tussen directie, RvC en OR. Dit vormde onder andere onderwerp van gesprek tussen de jaarlijkse ontmoeting tussen RvC en OR.

De RvC juicht de doorontwikkeling van het talent binnen de organisatie toe en is dan ook verheugd met de benoeming van de nieuwe fondsbestuurder vanuit de eigen organisatie. Tevens zorgt ook de benoeming van de team leads, met bijbehorend ontwikkeltraject, voor behoud en ontwikkeling van talent. Professionals vormen de drijvende kracht van BOM. Het medewerkerstevredenheidsonderzoek laat zien dat medewerkers graag bij BOM werken (92% is tevreden of heel tevreden) en vinden vooral de maatschappelijke relevantie een grote motivator.

Om haar diensten en activiteiten nog effectiever en efficiënter aan te bieden maakt BOM stappen om nog meer datagedreven te werken. De raad heeft het afgelopen jaar significante ontwikkeling gezien op het gebied van de IT-systemen, een fundament voor een datagedreven organisatie. Ook hier ziet de raad de toegevoegde waarde van in het waarderingproces. De komende jaren kan BOM hierop voortbouwen en uitgroeien tot een volledig datagedreven organisatie met een uitgewerkte datastrategie.

Functioneren RvC

Voor zowel de RvC als de onderliggende commissies bestaan specifieke reglementen voor de taakverdeling en bevoegdheden. Het RvC-reglement is opgesteld met inachtneming van de statuten van de vennootschap. In 2023 heeft er een actualisatie plaatsgevonden van het RvC-reglement passend bij de huidige organisatie. Tevens heeft de raad gefungeerd als klankbord voor de aanpassing van het bestuursreglement in 2023, conform de organisatiestructuur. Jaarlijks staat de RvC ook stil bij het eigen functioneren via een zelfevaluatie.

De blik vooruit

Vooruitkijkend vormt het nieuwe meerjarenplan 2025 – 2028 een belangrijk aandachtspunt voor aankomend jaar. De raad spreekt haar dank uit aan alle medewerkers van BOM voor de gedrevenheid en het enthousiasme geleverd in 2023. Dit heeft geleid tot fantastische resultaten.

Tilburg, 18 april 2024

De raad van commissarissen van BOM Holding B.V.

Victor van der Chijs | President-Commissaris
Ellen de Brabander
Nancy Mac Gillavry
Esther Raats-Coster
Ronald Slaats

16

Jaarrekening

16.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2023 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2023	31-12-2022
		€	€
Vaste activa			
Materiële vaste activa	(1)		
Bedrijfsterreinen		551.765	551.765
Bedrijfsgebouwen		2.851.170	3.010.843
Andere vaste bedrijfsmiddelen		1.121.608	709.542
		4.524.543	4.272.150
Financiële vaste activa	(2)		
Deelnemingen		6.000	6.000
Overige effecten		225.288.808	218.974.410
Overige vorderingen		942.213	14.438.732
		226.237.021	233.419.142
Flottende activa			
Vorderingen	(3)		
Handelsdebiteuren		3.144.372	1.951.605
Vorderingen op participanten		127.450	83.174
Belastingen en premies sociale verzekeringen		-	-
Vorderingen iz projecten		320.121	209.089
Overige vorderingen en overlopende activa		15.039.297	19.719.574
		18.631.241	21.963.442
Effecten	(4)	-	2.447
Liquide middelen	(5)	95.473.503	101.889.609
Totaal		344.866.308	361.546.790

PASSIVA		31-12-2023		31-12-2022	
		€	€	€	€
Groepsvermogen					
Eigen vermogen	(6)	51.869.401		52.410.544	
Aandeel derden	(7)	39.138.711		39.731.003	
			91.008.112		92.141.547
Langlopende schulden					
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen	(9)	242.244.803		250.466.378	
Overige schulden		1.250.000		13.144.511	
			243.494.803		263.610.890
Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	(10)	848.260		645.582	
Schulden aan participanten		430.362		795.605	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		327.747		339.070	
Overige schulden en overlopende passiva		8.757.025		4.014.096	
			10.363.394		5.794.353
Totaal			344.866.308		361.546.790

16.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2023 (na resultaatbestemming)

			31-12-2023		31-12-2022
		€	€	€	€
Bedrijfsopbrengsten	(11)		10.789.161		9.786.737
Lonen en salarissen	(12)	10.245.488		9.151.861	
Sociale lasten	(12)	1.124.970		875.098	
Pensioenlasten	(12)	895.601		747.420	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(13)	439.364		310.262	
Overige bedrijfskosten	(14)	5.895.845		4.805.732	
Overige fondskosten (Allonge)	(14)	-5.787.776		-2.832.887	
Som der bedrijfslasten			12.813.493		13.057.485
Opbrengsten van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren		34.024.286		29.879.663	
Waardeveranderingen van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren		-34.976.325		-26.032.400	
Financiële baten en lasten		1.842.936		2.300.229	
Uitkomst der financiële baten en lasten	(15)		890.896		6.147.492
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			-1.133.436		2.876.744
Vennootschapsbelasting					-
Resultaat deelneming / participaties			-		-
Aandeel derden			592.292		-1.402.494
Resultaat na belastingen			-541.144		1.474.250

In 2022 zijn de cijfers aangepast vanwege een andere presentatie van de project subsidie, interne huuropbrengst en de presentatie van de allonge regeling. Deze aanpassingen hebben geen impact op het resultaat van 2022 en 2023, en zijn bedoeld voor een betere weergave van de prestaties van de BOM. De bedrijfsopbrengsten zijn toegenomen van € 9.045.021 naar € 9.786.737 door het verwerken van de project subsidie (+€ 1.063.259) en correctie interne huur (-€ 321.543) in de opbrengsten. De loonkosten zijn toegenomen met € 914.011. De overige bedrijfskosten zijn toegenomen met € 2.832.887 en de overige bedrijfskosten (allonge) toegevoegd met kosten € -2.832.887.

16.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2023

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

		31-12-2023	31-12-2022
	€	€	€
Resultaat		-541.144	1.474.250
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen (inclusief afschrijvingen desinvesteringen)	402.156	310.262	
		402.156	310.262
Verandering in werkkapitaal:			
Kortlopende vorderingen	3.332.201	-3.910.797	
Kortlopende schulden	4.569.041	577.074	
		7.901.242	-3.333.723
Kasstroom uit bedrijfsuitoefening		7.762.254	-1.549.211
Investeringen in participaties	-31.298.067	-29.243.770	
Verstrekte leningen en kredieten	-17.298.027	-19.989.604	
Mutatie voorziening financiële vaste activa	21.421.482	10.373.575	
Aflossingen financiële vaste activa	20.860.218	25.086.529	
Kasstroom uit financieringsbedrijf		-6.314.394	-13.773.270
Kasstroom uit operationele activiteiten		1.447.860	-15.322.481
Langlopende vorderingen	13.496.519	13.374.456	
Investeringen in materiële vaste activa	-691.759	-228.656	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	37.206	-	
Investeringen in effecten	2.447	240.826	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		12.844.413	13.386.626
Aandeel resultaat derden	-592.292	1.402.494	
Mutaties langlopende schulden	-20.116.087	12.171.972	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-20.708.379	13.574.466
Mutatie liquide middelen		-6.416.106	11.638.611
Toelichting op de geldmiddelen			
Stand per 1 januari		101.889.609	90.250.998
Mutatie geldmiddelen		-6.416.106	11.638.611
Stand per 31 december		95.473.503	101.889.609

16.4 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2023

Grondslagen voor waardering & resultaatbepaling

Algemene grondslagen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de resultatenrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in euro's.

Activiteiten

De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. (BOM) verleent diensten aan andere vennootschappen binnen de groep onder meer door het uitlenen van werknemers alsmede het deelnemen in, het op andere wijze een belang nemen in, het voeren van beheer over andere ondernemingen, van welke aard ook en het financieren van derden.

De kernactiviteiten van de BOM richten zich op drie competenties;

1. **Ontwikkelen:** Innovatie leidt tot nieuwe producten of de ontwikkeling van producten die duurzamer, concurrerender zijn of bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Door samenwerking met elkaar, met kennisinstellingen en overheden kan het MKB sneller nieuwe innovaties naar de markt brengen. Wij brengen deze partijen samen.
2. **Investeren:** Als incubator en groeiversneller met meer dan 40 jaar ervaring helpt BOM ambitieuze Brabantse ondernemingen om toekomstbestendig te groeien. Met kennis en risicokapitaal richten we ons op start-, scale ups en innovatief MKB in de Brabantse topsectoren. BOM stimuleert energiebesparing en de productie van duurzame energie. Samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en burgerinitiatieven realiseren we duurzame energieprojecten. We bevorderen energiebesparing in vastgoed en industrie en dragen met raad en daad bij aan rendabele oplossingen om Brabant energieneutraal te maken.
3. **Internationaliseren:** BOM brengt de kracht van Brabant onder de aandacht en helpt nieuwkomers en gevestigde buitenlandse bedrijven om de kansen van Brabant als vestigingsplaats optimaal te benutten. Met een centrale ligging in een van de grootste markten ter wereld, een toeleveringsindustrie en een kenniseconomie van wereldklasse, is Brabant een aantrekkelijke locatie voor veel buitenlandse bedrijven.

Daarnaast wordt nog een investeringsfonds op het gebied van revitaliseringsprojecten van bestaande bedrijfslocaties beheerd. Vanuit BOM COL Brabant B.V. zijn er Corona overbruggingsleningen verstrekt.

Vestigingsadres

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. is gevestigd aan de GoirleseWeg 15, 5026 PB te Tilburg.

Groepsverhoudingen

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. te Tilburg staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Hiervan is onderstaand een overzicht opgenomen:

	Statutaire zetel	Aandeel in geplaatst kapitaal
Geconsolideerde vennootschappen:		
BOM Bedrijfslocaties B.V.	Tilburg	100%
BOM Vastgoed B.V.	Tilburg	100%
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital I B.V.	Tilburg	50,1%
BOM Capital II B.V.	Tilburg	100%
Innovatiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Energiefonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
Life Sciences & Health Fund B.V.	Tilburg	100%
Spin-off Fonds Brabant B.V.	Tilburg	100%
BOM COL Brabant B.V.	Tilburg	100%
Niet-geconsolideerde vennootschappen:		
Bright Move B.V.	Eindhoven	33,3%

De deelneming in Bright Move B.V. is niet in de consolidatie betrokken. In verband met het ontbreken van overwegende zeggenschap en het niet kunnen uitoefenen van invloed van betekenis is de deelneming gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Bright Move B.V. is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Brainport Development, Fontys, TU/Eindhoven en de BOM. De waarde van Bright Move B.V. is € 6.000.

Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. Haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, tenzij de vennootschap gebruik maakt van de consolidatievrijstelling zoals bedoeld in artikel 407 lid 2a, danwel artikel 407 lid 1c, Titel 9 boek 2 BW. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten beheerst.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen van de groep.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden

opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

BOM waardeert haar investeringsportefeuille twee keer per jaar op basis van de ontwikkelingen bij de ondernemingen in portefeuille. De BOM gebruikt hiervoor een fair value model, hetgeen gebruikelijk is in de investeringsmarkt. Het fair value model hanteert als uitkomst de marktprijs (bij een recente investering, multiples of notatie aan beurs) of een waarde die wordt berekend door weging van het aanwezige potentieel in relatie tot de aanwezige risico's (Netto Contante Waarde).

Vergelijkende cijfers

De cijfers 2022 zijn, waar nodig, geherubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2023 mogelijk te maken. Indien van toepassing wordt dit in de nadere toelichting op de betreffende post expliciet vermeld.

Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. De hieruit resulterende koersverschillen worden in de resultatenrekening verantwoord.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel de primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als de financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting per balanspost.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden in het jaar van aanschaf geactiveerd. Terreinen, gebouwen en overige bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen voor zover van toepassing. Afschrijvingen geschieden lineair op basis van geschatte levensduur. Deze varieert van 2 tot 40 jaar. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa

Participaties

Uit hoofde van haar bedrijfsactiviteiten heeft de BOM participaties in ondernemingen. De aandelenparticipaties worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. De vervolgewaardering betreft de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde zoals is toegestaan volgens RJ260.537a. Het dividend wordt als resultaat aangemerkt en verwerkt onder opbrengsten van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren. Wanneer de waarde van een participatie door uitkering van dividend onder de verkrijgingsprijs komt, wordt er een voorziening geboekt om de waardevermindering te verwerken. De waardering tegen verkrijgingsprijs heeft tot gevolg dat waardeverminderingen van participaties niet in de cijfers tot uitdrukking komen. Teneinde nader inzicht te geven in de actuele waarde, wordt in de toelichting op de balans de fair market value vermeld. Afwaarderingen naar een lagere marktwaarde, of terugnames van een afwaardering in een voorgaande periode worden in de winst en verliesrekening verwerkt onder de post Waardeveranderingen van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren.

Participaties worden niet aangegaan met als doel om zeggenschap te krijgen over de onderneming, maar met als doel om te vervreemden. Er is te allen tijde een exit strategie om dit te bereiken. Daarom classificeren de participaties niet als deelneming. In uitzonderingsgevallen

kunnen meerderheidsposities ontstaan, dit is altijd van tijdelijke aard. De betreffende participaties worden om deze redenen niet geconsolideerd.

Leningen u/g

BOM investeert niet alleen rechtstreeks in participaties maar investeert ook via investeringsfondsen in ondernemingen. Dit zijn de Fund to Fund vennootschappen. Alle kasstromen vanuit het fonds worden gezien als dividend. Dit betekent dat alle bij BOM inkomende kasstromen vanuit Fund to Fund fondsen als dividend via de W&V lopen. Kasstromen aan het fonds worden gezien als kapitaalstorting, en worden toegevoegd aan de balanswaarde van het fonds. Wanneer de marktwaarde van het fonds onder de verkrijgingsprijs komt, door de uitkering van dividend en/of door een lagere marktwaarde van het fonds, wordt er een voorziening geboekt.

Uit hoofde van haar bedrijfsactiviteiten heeft BOM leningen verstrekt. De leningen betreffen zowel leningen aan participaties als leningen aan ondernemingen waarin niet wordt geparticipeerd. De leningen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde zoals is toegestaan volgens RJ290.537a. De leningen betreffen verleende kredieten met een overwegend achtergesteld karakter. Voor de in de leningsvoorwaarden opgenomen financiële derivaten (embedded derivaten) maakt de vennootschap gebruik van RJ290.831. Het derivaat kan niet afzonderlijk gewaardeerd worden maar wordt meegenomen in het basisinstrument.

Bijzondere waardeverminderingen van financiële vaste activa

De BOM beoordeelt op elke balansdatum of een financieel vast actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan na het eerste jaar volgend op de initiële investering. Voor alle categorieën financiële activa die tegen (geamortiseerde) kostprijs worden gewaardeerd, wordt bij aanwezigheid van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen, de omvang van het verlies bepaald en in de winst-en verliesrekening verwerkt. Bij aandelenparticipaties gewaardeerd tegen kostprijs wordt de omvang van het verlies bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het financieel actief en de best mogelijke schatting van de fair market value. Een voorheen opgenomen waardeverminderingverlies wordt teruggenomen indien het wegnemen van de indicatie van een bijzondere waardevermindering objectief en structureel is.

De nominale waarde van de vorderingen wordt verlaagd met gebruikmaking van een voorziening wegens oninbaarheid. Een voorheen opgenomen waarderingsverlies wordt teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking, tot maximaal het bedrag dat benodigd is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs ten tijde van de terugname als geen sprake zou zijn geweest van een bijzondere waarde vermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en verliesrekening verantwoord.

Bepaling Fair Market Value

Voor de bepaling van de marktwaarde, de Fair Market Value, worden de Valuation Guidelines for Private Equity and Venture Capital als richtlijn gehanteerd. De BOM hanteert hier bij voorkeur de methode price of recent investment. Als dit niet mogelijk blijkt wordt de multiple method of discounted cashflow method gehanteerd. De participaties van Renewable Energy worden op basis van DCF gewaardeerd. De belangrijkste aannames en schattingen zijn als volgt:

1. Bij de price of recent investment zijn dit de mogelijke wijzigingen die in de periode tussen het moment van waarderen en de transactie hebben plaatsgevonden

2. Bij de multiple method is dit de toepasbaarheid en redelijkheid van de multiple. Dit hangt onder meer af van de grootte, het risicoprofiel en de winstverwachting van de onderneming waarvan de multiple wordt gehanteerd
3. Bij de discounted cash flow method zijn dit de schatting van de toekomstige kasstromen en de gehanteerde disconteringsvoet.

De eerste 3 jaar van waardering wordt de fair market value gelijk verondersteld aan de kostprijs (price of recent investment bij transactie) tenzij er indicaties zijn voor een bijzondere waardevermindering die waardering op kostprijs niet rechtvaardigen.

Voor fund to funds investeringen wordt het geïnvesteerd vermogen aangehouden voor de bepaling van de balanswaarde, als de marktwaarde van het fonds lager is dan het geïnvesteerd vermogen wordt er een voorziening getroffen.

Deelnemingen

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden, voor zover niet vallend onder artikel 407 lid 1c Titel 9 Boek 2 BW, gewaardeerd op nettovermogenswaarde. Overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Overige vorderingen

In de overige langlopende vorderingen zijn opbrengsten uit verkoop van participaties opgenomen. De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

De vorderingen uit hoofde van projecten in opdracht van derden bestaan uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, ontvangen (subsidie)bijdragen en, indien van toepassing, verwerkte verliezen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de Groep. De gestalde gelden bij de provincie zijn hierin ook opgenomen. Deze gelden zijn direct opvraagbaar en worden als integraal onderdeel van de liquide middelen gemanaged. De gelden worden behandeld zoals ook de tegoeden bij de bank behandeld worden en daardoor is het kredietrisico vergelijkbaar als het kredietrisico bij de bank. De BOM wenst deze gelden als onderdeel van de liquide middelen te beschouwen, omdat hiermee een beter inzicht wordt gegeven van de liquiditeiten (art. 2:362 lid 4 BW).

Passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden

gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om aan de verplichtingen te voldoen, tenzij anders vermeld.

Pensioen

De vennootschap is aangesloten bij Pensioenfonds Allianz. Er is geen sprake van een pensioenfonds, maar van een pensioenverzekering. Daarom is er geen dekkingsgraad. De pensioenregeling betreft een zogenaamde toegezegde bijdrage pensioenregeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord.

De pensioenregeling kwalificeert als een toegezegde bijdrageregeling. De jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken bedraagt een % conform de leeftijdsstaffel van het pensioengevend salaris dat is gebaseerd op het brutoloon minus een franchise. In 2023 bedraagt de franchise € 16.322,00 (2022: €14.802,00). Het pensioengevend salaris in de basisregeling was in 2023 gemaximeerd tot € 128.810,00 (2022: € 114.866,00). De pensioenpremies komen volledig voor rekening van de werkgever. De staffelpercentages variëren tussen de 4,7% en 27,9% op basis van de leeftijd van de medewerker.

De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als een last in de staat van baten en lasten verantwoord. Ultimo 2023 zijn er evenals ultimo 2022 geen verplichtingen waarvoor een pensioenvoorziening is opgenomen.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Lang lopende schulden o/g

Een aantal leningsovereenkomsten heeft een allonge regeling. In deze regeling is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een winst of verlies, dit resultaat, inclusief de gemaakt fondskosten, zal worden verrekend met het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie. Winsten leiden tot een verhoging van de schuld en verliezen tot een verlaging van de schuld.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Opbrengsten

De opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Opbrengsten subsidies

Subsidie opbrengsten worden verantwoord in de periode waarop zij betrekking hebben. Exploitatie subsidies hebben betrekking op een betreffend boekjaar en worden in die periode verwerkt. Project subsidies worden gematched met de kosten, en vallen gelijktijdig in de winst en verliesrekening. Eventuele projectresultaten worden verwerkt bij het afsluiten van het project. Eventuele overige opbrengsten worden verwerkt in de periode waarop ze betrekking hebben en gematched met de betreffende kosten.

Opbrengsten uit hoofde van participaties en leningen u/g

Onder deze post zijn opgenomen: resultaten bij vervreemding van aandelenparticipaties, voorzieningen op participaties leningen u/g en vorderingen, dividendopbrengsten en rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g. Deze resultaten zijn inclusief eventuele effecten als gevolg van valutarisico.

Kosten

De kosten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben en worden, binnen overeengekomen maxima, gedeeltelijk vergoed door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de provincie Noord-Brabant (PNB).

Lonen en salarissen

Onder lonen en salarissen wordt verstaan de over het jaar betaalde c.q. verschuldigde salarissen, vakantiegeld, sociale lasten en pensioenpremies.

Dekking fondskosten en participatieresultaten

Voor de geldleningen, welke zijn verstrekt door de provincie Noord-Brabant, gelden de volgende bepalingen ten aanzien van de verwerking van fondskosten en participatieresultaten:

- Indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties, afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen en kosten voor het beheer, dan zal dat verlies afgeschreven worden op het bedrag van de geldlening en als bate verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.
- Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Deze bepalingen zijn van toepassing op de volgende entiteiten:

- Energiefonds Brabant
- Innovatiefonds Brabant
- Cleantechfonds Brabant
- BOM Capital II
- Life Sciences & Health Fund
- Spin-Off Fonds Brabant

Voor het Life Sciences & Health Fund en Spin-Off Fonds Brabant zijn aanvullende afspraken gemaakt als gevolg van specifieke fondsafspraken verband houdende met de resterende looptijd van de fondsen.

Voor BOM-COL Brabant B.V. geldt dat de kosten kunnen worden verrekend met de lening en dat de opbrengsten verschuldigd zijn aan de staat.

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft aan BOM Capital I B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 20.000.000. Deze lening is bestemd voor het nemen en aanhouden van een indirect strategisch aandelenbelang in Smart Photonics Holding B.V.

BOM Capital I B.V. is aan de Staat over de Lening als vergoeding verschuldigd het bedrag van de lening, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerd verlies.

Vennootschapsbelasting

Belastingen over de winst worden bepaald op basis van het resultaat, rekening houdend met fiscale faciliteiten. BOM Holding vormt sinds 1 januari 2016 samen met haar 100% dochtermaatschappijen, Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., BOM Capital II B.V., BOM Vastgoed B.V., BOM Bedrijfslocaties B.V., Spin-Off Fonds Brabant B.V. en Biobased Brabant Fonds B.V. een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Op grond daarvan is de onderneming hoofdelijk aansprakelijk voor de vennootschapsbelasting van de fiscale eenheid als geheel.

BOM Holding B.V. houdt 50,1% van de aandelen van BOM Capital I B.V. BOM Capital I B.V. houdt 100% van de aandelen van Life Sciences & Health Fund B.V. Op grond hiervan vormen BOM Capital I B.V. en Life Sciences & Health Fund B.V. sinds 1 januari 2016 een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Deze fiscale eenheid is over 2023 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2022: € 0).

BOM Holding B.V. houdt 50,1% van de aandelen in BOM Business Development & Foreign Investments B.V. op grond waarvan deze vennootschap zelfstandig belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Deze vennootschap is over 2023 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2022: € 0)

BOM Holding B.V. is over 2023 geen vennootschapsbelasting verschuldigd (2022: € 0).

Aandeel in het resultaat van derden

Het aandeel in het resultaat van derden betreft het aandeel in het resultaat van EZK in BOM Business Development & Foreign Investments B.V. en BOM Capital I B.V. EZK houdt in beide ondernemingen een minderheidsbelang van 49,9%.

16.5 Nadere toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2023

Vaste activa

(1) Materiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Bedrijfsterreinen	551.765	551.765
Bedrijfsgebouwen	2.851.170	3.010.843
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.121.608	709.542
	4.524.543	4.272.150

	Bedrijfsterreinen	Bedrijfsgebouwen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal 2023
	€	€	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari	551.765	4.787.718	1.358.202	6.697.685
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-	-1.776.875	-648.660	-2.425.535
Boekwaarde per 1 januari	551.765	3.010.843	709.542	4.272.150
Investerings	-	-	717.920	717.920
Desinvesteringen	-	-	-63.370	-63.370
Afschrijvingen	-	-159.673	-258.606	-418.279
Afschrijving desinvestering	-	-	16.123	16.123
	-	-159.673	412.066	252.393
Aanschafwaarde per 31 december	551.765	4.787.718	2.012.752	7.352.235
Correctie aanschafwaarde per 31 december			-139.781	-139.781
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-	-1.936.548	-891.143	-2.827.691
Correctie cumulatieve afschrijving per 31 december			139.781	139.781
Boekwaarde per 31 december	551.765	2.851.170	1.121.608	4.524.543
Afschrijvingspercentages	0%	2,5%-10%	10%-50%	

(2) Financiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Deelnemingen	6.000	6.000
Overige effecten	225.288.808	218.974.410
Overige vorderingen	942.213	14.438.732
	226.237.021	233.419.142

Andere deelnemingen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Bright Move B.V.	6.000	6.000
	6.000	6.000

Overige vorderingen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Escrow USD	-	14.438.732
Nog te ontvangen opbrengst participaties	1.884.425	-
Voorziening nog te ontvangen opbrengst participaties	-942.212	-
	942.213	14.438.732

In overige vorderingen zitten toekomstige betalingen komend uit verkoop aandelen.

Overige effecten

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Participaties	183.781.795	165.739.562
Leningen u/g	41.507.013	53.234.848
	225.288.808	218.974.410

	Participaties €	Leningen u/g €	Totaal 2023 €
Aanschafwaarde per 1 januari	196.374.823	66.284.347	262.659.170
Bij:			
- investeringen	31.298.067	14.505.788	45.803.855
- conversies	10.498.121		10.498.121
- bijgeschreven rente	-	2.792.239	2.792.239
	41.796.188	17.298.027	59.094.215
Af:			
- desinvesteringen / aflossingen	-6.938.886	-12.551.138	-19.490.024
- conversies		-10.498.121	-10.498.121
- liquidatie / faillissementen	-232.691	-1.137.501	-1.370.192
	-7.171.577	-24.186.760	-31.358.337
Aanschafwaarde per 31 december	230.999.434	59.395.614	290.395.048
Voorzieningen per 1 januari	-30.635.259	-13.049.499	-43.684.758
Af:			
- desinvesteringen	2.540.650	678.859	3.219.509
- vrijval in verband met waardevermeerdering	2.698.456	246.206	2.944.662
- conversie voorziening		1.578.475	1.578.475
- liquidatie / faillissementen	51.789	260.957	312.746
	5.290.895	2.764.497	8.055.392
Bij:			
- dotatie in verband met waardevermindering	-21.873.274	-7.603.600	-29.476.874
	-21.873.274	-7.603.600	-29.476.874
Voorzieningen per 31 december	-47.217.638	-17.888.601	-65.106.240
Boekwaarde per 31 december	183.781.795	41.507.013	225.288.808

Aandelenparticipaties

De aandelenparticipaties zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs minus eventueel waarde verminderende effecten.

Leningen u/g

De leningen zijn overwegend achtergesteld en ten dele converteerbaar in aandelen (op overeengekomen voorwaarden).

Marktwaaarde

De marktwaaarde van de portefeuille bedraagt € 285.846.223 (2022: 302.639.691), hierin is een bedrag opgenomen van €15.532.110 voor de Corona Overbruggings Leningen. Deze zijn nominaal gewaardeerd onder aftrek van een voorziening voor bijzondere waardeverminderingen als gevolg van faillissement.

De Corona OverbruggingsLeningen (COL) kennen hun oorsprong in het feit dat door starters en scale ups vaak geen aanspraak op de NOW regeling gemaakt kon worden. Het aantonen dat de omzet door Corona achterbleef ten opzichte van het jaar ervoor was vrijwel onmogelijk omdat er bijvoorbeeld nog geen sprake van omzet was. Hiertoe is, met goedkeuring van Europa, een

leningsinstrument in het leven geroepen. Deze goedkeuring is verkregen onder de Covid maatregelen. De leningen zijn een overbrugging naar een potentiële investeringsronde dan wel verwachte positieve cash flow ontwikkeling. Naast start ups en scale ups kon de faciliteit ook worden aangeboden aan innovatieve MKB ondernemingen en MKB ondernemingen zonder bancaire financieringen voor bedragen groter dan EUR 250.000. Omdat zowel aan risico volle starters (en feitelijk een brug naar eigen vermogen is) als aan het MKB leningen verstrekt zijn is het niet mogelijk een betrouwbare schatting te maken van de reële waarde van deze leningen. Er wordt onderkend dat deze portfolio een hoog risico kent. A priori is al voorzien in de mogelijkheid om uitstel voor aflossing aan te vragen. Dit is in de documentatie met de COL Leningnemers afgesproken. Met de leningverstrekker (de Staat) is afgesproken dat alle rente-en terugbetalingen, onder aftrek van de beheerskosten, terug worden betaald aan de Staat. BOM COL Brabant B.V. loopt over de verstrekte COL Leningen geen debiteurenrisico.

Het betreffen in haar totaliteit leningen van EUR 50.000 tot en met EUR 2.000.000. De leningen met een omvang tot en met EUR 500.000 kennen een aflossingsvrije periode van een jaar, waarna er in 8 kwartalen afgelost dient te worden. De leningen groter dan EUR 500.000 kennen een éénmalige aflossing na 3 jaar. Bij aanvragen groter dan EUR 250.000 diende de aanvrager zorg te dragen dat er ook 25% vanuit co-investeerders werd mee geïnvesteerd.

De rente (3%) wordt opgerold en bij de hoofdsom geteld. De leningen groter dan EUR 500.000 kennen bij aflossing ook een premie component van 2% per jaar. In de documentatie is reeds rekening gehouden met de mogelijkheid om de rente- en aflossingsverplichtingen uit te stellen. Ondernemingen dienen hiertoe een verzoek in te dienen.

De Corona Overbruggingsleningen worden exclusief verstrekt door de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en hebben een zeer specifiek karakter daar er geen markt is die dergelijke leningen verstrekt. Door het specifieke karakter is niet mogelijk om een betrouwbare schatting te maken van de reële waarde van de leningen U/G, en wordt daarom gelijk verondersteld aan de nominale waarde. Op basis van de verplichte rapportages van de leningnemers worden de leningen wel beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen waarbij 100% voorziening wordt gevormd bij faillissement of surseances.

Bij het opstellen van de waardering van de orderportefeuille voor Renewable Energy wordt gebruik gemaakt van een energieprijzen scenario. Er wordt gebruik gemaakt van de future markt, waar energie prijzen contracten op verhandeld worden. Dit is de marktconsensus waarin de verwachte prijsontwikkeling zit verwerkt. Het gekozen prijspeil is 31 december 2023 wat fors lager is dan het voorgaande prijs op 31 december 2022. Eventuele prijsontwikkeling na balansdatum worden niet verwerkt in de waarderingen, mede door het volatiele karakter van de markt. Voor de verwerking van de werkkapitaal effecten in de waardering van participaties is er gekozen voor vaste parameters voor kosten (+30 dagen) en opbrengsten (+14 dagen). Er is voor deze methodiek gekozen omdat er onvoldoende inzicht is in de daadwerkelijke werkkapitaal effecten. Middels een sensitiviteitsanalyse is beoordeeld of afwijkingen van deze parameters niet leiden tot een materiele afwijking in de jaarcijfers. De totale omvang in de portefeuille waarop de sensitiviteitsanalyse betrekking heeft is € 18,0 miljoen.

Bij investeringen in nieuwe technologie wordt er gewaardeerd op basis van kostprijs binnen het energiefonds, dit zolang er redelijkerwijs geen inschatting te maken is van de te verwachten omzet en daarmee de marktwaaarde van de investering. Dit uitgangspunt is toegepast bij de investering in grootschalige batterij technieken, en ook bij projecten in de start en de constructie fase. Er is dan nog geen productie opgestart waardoor er geen goede schatting van de kasstromen te maken is. De totale omvang in de portefeuille is € 3,5 miljoen.

Vlottende activa

(3) Vorderingen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Handelsdebiteuren	3.144.372	1.951.605
Vordering Staat der Nederlanden	127.450	83.174
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	-
Vorderingen iz projecten	320.121	209.089
Overige vorderingen en overlopende activa	15.039.297	19.719.574
	18.631.241	21.963.442

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

3.1 Handelsdebiteuren

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Handelsdebiteuren	3.365.104	2.068.294
Af: voorziening dubieuze debiteuren	-220.732	-116.689
	3.144.372	1.951.605

De toename debiteuren betreft een incasso batch welke gevorderd is in januari 2024 voor de betaling van rente op de COL leningen. De voorziening debiteuren betreft volledig voorzieningen op debiteuren getroffen voor COL leningen.

3.2 Overige vorderingen en overlopende activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Vooruitbetaalde kosten	148.216	52.817
Overige vorderingen	14.891.081	19.666.757
	15.039.297	19.719.574

Vooruitbetaalde kosten betreft subsidie projecten met hierin een vordering op het te ontvangen subsidie bedrag.

Onder de overige vorderingen is een bedrag opgenomen van \$15.286.652 (\$ 15.910.597 per 31 december 2022) als gevolg van verkoop aandelen. Dit bedrag is in januari 2024 ontvangen.

Conform het in 2022 opgezette treasury statuut is de waarde van de USD vordering vastgezet. Hiervoor is een FX forward termijn contract gebruikt, welke als kostprijs accounting hedge is verwerkt in de jaarrekening. De hedge is gesloten op 9 december 2022 en afgelopen op 15 januari 2024. Er zijn risico's voortgekomen uit de hedge, en er is geen impact in 2024.

(4) Effecten

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Overige effecten	-	2.447
	-	2.447

Overige effecten

In 2023 is het verloop als volgt:

	2023	2022
	€	€
Stand per 1 januari	2.447	243.273
Waardeverandering gedurende boekjaar	-2.447	-240.826
Stand per 31 december	-	2.447

Betreft aandelen Chinook Therapeutics. De resterende 100 aandelen zijn verkocht in 2023.

(5) Liquide middelen

Ultimo 2023 is de liquiditeitspositie als volgt te specificeren:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Betaalrekeningen	36.879.290	33.764.005
Overige rekeningen	58.594.213	68.125.604
	95.473.503	101.889.609

Van de liquide middelen is een bedrag van € 58.594.213 (€ 68.125.604 per 31 december 2022) gestald bij de provincie Noord-Brabant, deze tegoeden zijn per direct opeisbaar.

(6) Groepsvermogen

Overige Reserve

De overige reserves zijn volledig uitkeerbaar.

(7) Aandeel derden

Het verloop van het aandeel derden is als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Stand per 1 januari	39.731.004	38.328.510
Aandeel EZK in het resultaat BOM Capital I B.V. (49,9%)	-592.292	1.402.494
Stand per 31 december	39.138.712	39.731.004

Het aandeel EZK is gewijzigd als gevolg van resultaat in BOM Capital I.

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

(8) Voorzieningen

Ultimo 2023 zijn er geen voorzieningen opgenomen.

(9) Langlopende schulden

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen	242.244.803	250.466.379
Overige schulden	1.250.000	13.144.511
Stand per 31 december	243.494.803	263.610.890

De schuldpositie is afgenomen door de negatieve participatie resultaten (voorzieningen). Door middel van de allonge regeling worden deze resultaten toegevoegd aan het fonds wat zichtbaar is in de langlopende schulden.

Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)	401.863	841.932
Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening EZK inzake Life Sciences & Health Fund	2.000.000	2.000.000
Lening PNB / EZK / Capital I inzake Life Sciences & Health Fund: bovennominaal leningdeel	18.552.419	20.020.639
Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant	32.600.046	39.600.046
Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant: boven-nominaal leningdeel	93.208.178	85.627.674
Lening PNB inzake Energiefonds Brabant	34.002.738	32.102.895
Lening PNB inzake Cleantechfonds Brabant	17.267.566	18.413.740
Lening EZK inzake Smart Photonics	20.000.000	20.000.000
Lening EZK Inzake COL Brabant	22.211.993	29.859.452
Stand per 31 december	242.244.803	250.466.379

9.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld)

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	841.932	1.281.015
Aflossingen	-	-516.190
Dekking fondskosten	-22.837	-78.396
Dekking participatieresultaten	-417.233	155.503
Stand per 31 december	401.863	841.932

De BOM heeft van de provincie Noord-Brabant een variabele lening ontvangen ten behoeve van de investeringen van het Spin-off Fonds Brabant B.V. (SOFB). De lening wordt onder dezelfde condities doorgeleend aan SOFB en is verantwoord onder de financiële vaste activa (leningen u/g). Aflossingen worden gefinancierd uit de opbrengsten die gerealiseerd worden met de participaties in SOFB.

Op de lening van de provincie worden dekkingen fondskosten en participatieresultaten in mindering gebracht overeenkomstig de leenovereenkomst, zoals toegelicht in de grondslagen voor de resultaatbepaling.

Indien SOFB niet in staat is de lening af te lossen, hoeft de BOM hetzelfde gedeelte van de lening ook niet af te lossen aan provincie Noord-Brabant. De overeenkomst is van kracht tot het moment dat fondsen en spin-offs alle verplichtingen jegens SOFB hebben voldaan, dan wel tot het moment dat de BOM geen aandelenbelangen in fondsen en spin-offs meer houdt.

Medio 2018 heeft een uitgebreide evaluatie over het fonds plaatsgevonden. Op 19 maart 2019 is bevestigd dat de lening aan SOFB verlengd is tot 31 december 2020. Na de verlenging van de looptijd van het fonds wordt thans actief gestuurd om exits te realiseren. De fondstermijn is verlengd tot 31 december 2025.

9.2 Lening PNB inzake Life Sciences & Health Fund

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.000.000	2.000.000

Life Sciences & Health Fund B.V. (LS&HF) heeft van de provincie Noord-Brabant een lening ontvangen. Er is geen rente verschuldigd. In 2016 is de opdracht van LS&HF in overleg met de provincie en EZK aangepast. LS&HF zal opbrengsten vanaf 1 januari 2016 niet meer opnieuw aanwenden voor participaties.

Aflossing vindt plaats vanaf 31 december 2018 indien en voor zover LS&HF opbrengsten heeft ontvangen uit participaties en leningen na aftrek van de gerealiseerde en nog te realiseren fondskosten. De aandeelhouders hebben de lening verlengd tot 31 december 2025.

9.3 Lening EZK inzake Life Sciences & Health Fund

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	2.000.000	2.000.000
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.000.000	2.000.000

Voor een toelichting op de lening wordt verwezen naar 9.2.

9.4 Lening PNB / EZK / Capital I inzake Life Sciences & Health Fund: bovennominaal leningdeel

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	20.020.639	21.191.209
Aflossingen	-	-
Dekking fondskosten	-339.226	736.830
Dekking participatieresultaten	-1.128.994	-1.907.400
Stand per 31 december	18.552.419	20.020.639

Op de bestaande leningovereenkomsten die overeengekomen zijn met betrekking tot het Life Sciences & Health Fund is een allonge opgesteld. In de allonge op de geldlening is bepaald dat positieve resultaten worden toegevoegd aan de lening. Indien hierdoor de nominale waarde van de lening wordt overschreden dan wordt deze overschrijding aangeduid met de term "boven-nominaal". Het boven-nominale leningdeel komt pro-rata toe aan de leningverstrekkers.

9.5 Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	39.600.046	39.600.046
Verstrekkingsen	-	-
Aflossingen	-7.000.000	-
Stand per 31 december	32.600.046	39.600.046

De provincie Noord-Brabant heeft aan Innovatiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 135.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Innovatiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Innovatiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden. Er is in 2023 € 7 miljoen afgelost op de lening doordat BOM 5% liquiditeit overstijgt. De BOM is in gesprek met PNB voor de verlenging van het fonds met PNB.

Tot meerdere zekerheid draagt het Innovatiefonds Brabant B.V., op eerste verzoek en ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Innovatiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Innovatiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Innovatiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;

- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het Innovatiefonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Innovatiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

9.6 Lening PNB inzake Innovatiefonds Brabant – boven-nominaal leningdeel

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	85.627.674	76.767.005
Overige effecten	2.823	-
Dekking fondskosten	-4.101.511	-2.469.140
Dekking participatieresultaten	11.679.192	11.329.809
Stand per 31 december	93.208.178	85.627.674

Op de bestaande leningovereenkomst die overeen gekomen is, is een allonge opgesteld. In de allonge op de geldlening is bepaald dat positieve resultaten worden toegevoegd aan de lening. Indien hierdoor de nominale waarde van de lening wordt overschreven dan wordt deze overschrijding aangeduid met de term "boven-nominaal".

9.7 Lening PNB inzake Energiefonds Brabant

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	32.102.895	30.092.185
Verstrekkingsen	-	-
Dekking fondskosten	-1.211.309	-888.810
Dekking participatieresultaten	3.111.152	2.899.520
Stand per 31 december	34.002.738	32.102.895

De provincie Noord-Brabant heeft aan Energiefonds Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 60.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen in relatie tot het Energiefonds zoals uiteengezet in het businessplan en met inachtneming van de aandeelhoudersinstructie. De lening heeft een looptijd van maximaal 24 jaar tot uiterlijk 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. Het Energiefonds betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het fondsvermogen terug, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerde verlies. Overeengekomen is dat er maximaal 5% aan liquiditeiten aangehouden mag worden.

Tot meerdere zekerheid draagt het Energiefonds Brabant B.V. op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van een pandrecht of een ander voor de provincie moverend zekerheidsrecht op één of meer vermogensbestanddelen van het Energiefonds waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die het Energiefonds heeft verworven door het verstrekken van financiering zoals beschreven in de aandeelhoudersinstructie.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal het Energiefonds:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan het Energiefonds;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Energiefonds Brabant B.V. zal niet van derden (niet zijnde de provincie) geld lenen en/of anderszins financiering aantrekken.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld.

9.8 Lening PNB inzake Bom Capital II BV / Cleantechfonds Brabant

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	18.413.740	17.803.320
Verstrekkingsen	-	-
Correctie dekking fondskosten 2022	-2.823	-
Dekking fondskosten	-112.894	-158.750
Dekking participatieresultaten	-1.030.457	769.170
Stand per 31 december	17.267.566	18.413.740

De provincie Noord-Brabant heeft aan het Cleantechfonds (BOM Capital II BV) een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 12.000.000. De lening is bestemd voor het realiseren van de doelen met betrekking tot het Cleantechfonds zoals uiteengezet in het Business Plan, dit plan is verbreed in 2019 conform gewijzigde beschikking. De looptijd vangt aan op 1 januari 2015 en eindigt op 31 december 2037. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag wordt geen rente berekend. BOM Capital II BV betaalt uiterlijk op 31 december 2037 aan de provincie ter aflossing van de lening het nominale fondsvermogen te vermeerderen met het eventueel op de projecten gerealiseerde rendement.

Indien BOM Capital II BV op enig moment gedurende de looptijd van de lening meer dan € 600.000 ten behoeve van het Cleantechfonds in welke vorm dan ook aanhoudt, dan dient het gedeelte van de liquiditeit dat uitstijgt boven de € 600.000 per ommegaande terugbetaald te worden aan de provincie. Het door BOM Capital II BV teruggestorte bedrag blijft beschikbaar voor verstrekking tot het overeengekomen maximale bedrag van de lening. Terugstorting vindt niet plaats indien en voor zover BOM Capital II BV gemotiveerd aan de provincie heeft bericht dat de desbetreffende middelen binnen maximaal 3 maanden vanaf het moment dat er meer

dan € 600.000 aan liquiditeiten ten behoeve van het Cleantechfonds wordt aangehouden, zullen worden aangewend voor het verstrekken van financiering aan derden.

Tot meerdere zekerheid van nakoming van de verplichtingen van BOM Capital II BV jegens de provincie draagt BOM Capital II BV op eerste verzoek van de provincie ten gunste van de provincie zorg voor het vestigen van pandrechten of andere zekerheidsrechten op één of meer vermogensbestanddelen van BOM Capital II BV waaronder niet begrepen de aandelen of daarmee vergelijkbare rechten die BOM Capital II heeft verworven door het verstrekken van financiering.

Zolang enig bedrag uitstaat onder de lening zal BOM Capital II, zonder voorafgaande toestemming van de Provincie:

- geen uitkering doen van dividend, aandelenkapitaal of reserve;
- geen andere vergoeding betalen op of in verband met haar aandelenkapitaal of enige klasse van aandelen;
- geen betaling doen op leningen van aandeelhouders of op vergelijkbare instrumenten waarmee aandeelhouders kapitaal hebben verschaft aan BOM Capital II BV;
- geen aandelen intrekken, inkopen of het aandelenkapitaal verminderen, indien en voor zover daarbij enige betaling aan aandeelhouders plaatsvindt.

Op de bestaande leningovereenkomst is een allonge opgesteld.

9.9 Lening EZK inzake Smart Photonics

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	20.000.000	20.000.000
Verstrekkingsen	-	-
Stand per 31 december	20.000.000	20.000.000

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft aan BOM Capital I B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 20.000.000. Deze lening is bestemd voor het nemen en aanhouden van een indirect strategisch aandelenbelang in Smart Photonics Holding B.V. De lening wordt verstrekt in tranches. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend. De leningsovereenkomst is op 29 mei 2020 in werking getreden en eindigt bij overdracht van het belang op verzoek van de Staat of door eenzijdige opzegging van de overeenkomst door BOM Capital I B.V. met inachtneming van een opzegtermijn van een (1) kalenderjaar. BOM Capital I B.V. is aan de Staat over de Lening als vergoeding verschuldigd het bedrag van de lening, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerd verlies.

9.10 Lening EZK inzake BOM COL Brabant

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	29.859.452	36.957.808
Verstrekkingsleningen	-	-
Aflossingen	-6.000.000	-6.700.000
Dekking fondskosten	-399.855	-497.444
Dekking participatieresultaten	-1.247.604	99.088
Stand per 31 december	22.211.993	29.859.452

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft aan BOM COL Brabant B.V. een lening beschikbaar gesteld ter grootte van € 33.700.000. Deze lening is bestemd voor het verstrekken van overbruggingsleningen aan ondernemingen die getroffen zijn door de Covid-19-uitbraak. Over het uitstaande bedrag van de verstrekte lening wordt geen rente berekend aan de BOM. De leningsovereenkomst is op 29 april 2020 in werking getreden en eindigt uiterlijk 31 december 2026. BOM COL Brabant B.V. is aan de Staat over de Lening als vergoeding verschuldigd het bedrag van de lening, te vermeerderen met het eventueel gerealiseerde rendement, een en ander onder aftrek van het eventueel gerealiseerd verlies en kosten. In de dekking fondskosten wordt de beheersvergoeding verwerkt. Gedurende 2023 zijn er wederom diverse leningen volledig afgelost, en zien we ook een toename in het aantal faillissementen welke volledig worden afgewaardeerd. In de 2023 zijn de kosten voor afschrijvingen leningen hoger door een toename in het aantal faillissementen, de ontvangen rente neemt af mede veroorzaakt doordat ongeveer de helft van de leningen is terug betaald aan BOM.

9.11 Overige schulden

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
RC Gemeente Tilburg	-	1.640
Hypothecaire lening	1.250.000	1.450.000
Terugbetalingsverplichting iz participaties	-	11.692.872
Stand per 31 december	1.250.000	13.144.512

De RC positie met de gemeente Tilburg is volledig afgewikkeld en wordt derhalve niet meer toegelicht. De terugbetalingsverplichtingen zijn opgenomen in de kortlopende schulden.

9.11.1 Hypothecaire lening BOM Vastgoed B.V.

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	1.450.000	1.550.000
Aflossingen	-100.000	-100.000
Reclasificatie naar kortlopend	-100.000	-
Stand per 31 december	1.250.000	1.450.000

De hypothecaire lening bij de ING Bank NV heeft een looptijd van 10 jaar en eindigt op 1 november 2026. Het rente percentage bedraagt 1,55% per jaar. De aflossingsverplichting

bedraagt €100.000 per jaar. Daarnaast is €100.000 opgenomen als kortlopende schuld voor het lopende boekjaar.

Voor deze hypothecaire lening zijn de volgende zekerheden zijn gesteld:

- Hoofdelijke medeschuldenaarstelling Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.
- Positieve / negatieve hypotheekverklaring op kantoorpand gelegen aan de Goirleseweg 15 te Tilburg tot een bedrag van €2.000.000.

9.12.2 Terugbetalingsverplichting BioConnection

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	11.692.871	1.806.293
Exitresultaat	-	11.861.573
Aflossing Lening	-7.319.100	-1.974.995
Mutatie voorziening	-	-
Mutatie naar kortlopende schuld	-4.373.771	-
Stand per 31 december	-	11.692.871

De afname van de terugbetalingsverplichting inzake participaties betreft de uitkering van resultaat op verkoop deelneming aan de aandeelhouders. De resterende verplichting is verwerkt als kortlopende schuld in de balans en wordt in 2024 betaald.

(10) Kortlopende schulden

Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	848.260	645.582
Schulden aan participanten	430.362	795.605
Belastingen en premies sociale verzekeringen	327.747	339.070
Overige schulden en overlopende passiva	8.757.025	4.014.096
	10.363.394	5.794.353

10.1 Schulden aan participanten

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Terugbetalingsverplichting Staat der Nederlanden	-	-
Terugbetalingsverplichting Provincie Noord-Brabant	428.545	795.605
Schulden aan participanten	1.817	-
	430.362	795.605

10.1.1 Terugbetalingsverplichting Staat der Nederlanden

In 2023 is het verloop als volgt:

	2023	2022
	€	€
Saldo per 1 januari	-	289.540
Toegekende subsidiebijdrage	2.078.750	1.274.500
Mutatie subsidieverplichting	-2.078.750	-1.274.500
Terugbetaling overschrijving voorgaande jaren	-	-289.540
Stand per 31 december	-	-

Per einde balansdatum is er geen schuld aan de Staat der Nederlanden.

10.1.2 Terugbetalingsverplichting Provincie Noord Brabant

In 2023 is het verloop als volgt:

	2023	2022
	€	€
Saldo per 1 januari	795.605	1.532.437
Toegekende subsidiebijdrage	5.589.850	5.445.000
Mutatie subsidieverplichting	-5.705.805	-6.181.832
Terugbetaling overschrijving voorgaande jaren	-251.105	-
Stand per 31 december	428.545	795.605

In 2023 is er € 115.955 onttrokken aan de terugbetalingsreserve van PNB als gevolg van de gebudgetteerde overschrijding in BOM Business Development & Foreign Investments B.V.. Er is € 251.105 terugbetaald aan de provincie vanuit de terugbetalingsreserve.

10.2 Belastingen en premies sociale verzekeringen

De specificatie van de saldi in 2023 is als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Omzetbelasting	-7.718	9.649
Loonheffing	335.465	329.421
Stand per 31 december	327.747	339.070

10.3 Overige schulden en overlopende passiva

De specificatie van de saldi in 2023 is als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Onderhanden projecten	2.402.680	2.804.961
Overige schulden en overlopende passiva	6.254.340	1.209.135
Hypotheek (kortlopend)	100.000	-
Stand per 31 december	8.757.020	4.014.096

Er is een toename zichtbaar in de overige schulden. Hierin zit de nog te betalen bedragen aan aandeelhouders als gevolg van verkoop aandelen participaties. De betaling is gepland in 2024.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

Leaseverplichtingen

BOM BD&FI is leaseverplichtingen aangegaan met een jaarlijkse leaseverplichting van € 10.383 (2022: € 7.434), met een resterende looptijd van 60 maanden (2022: 12 maanden) voor een auto. BOM Holding is een leaseverplichtingen aangegaan voor een personenauto. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 14.767 (2022: € 14.767). De resterende looptijd van de verplichtingen bedraagt 2 maanden (2022: 9 maanden).

BOM Holding is huurverplichtingen aangegaan voor 2 kopieermachines. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 5.628 (2022: € 5.628). De resterende looptijd van deze verplichting bedraagt 50 maanden (2022: 60 maanden).

Investeringsverplichtingen

De groep als geheel heeft ultimo 2023 nog een investeringsverplichtingen (unfunded deal commitments) van € 51,4 miljoen uit hoofde van nog te betalen overige aandelenparticipaties / leningen u/g (2022: € 47,7 miljoen).

Omzetbelasting en vennootschapsbelasting

BOM Holding B.V. vormt per 1 januari 2014 samen met BOM Business Development & Foreign Investments B.V., BOM Bedrijfslocaties B.V., BOM Capital I B.V., Life Sciences & Health Fund B.V., Biobased Brabant Fonds B.V., BOM Capital II B.V., Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., Spin-off Fonds Brabant B.V. en BOM Vastgoed B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Iedere vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor omzetbelastingsschulden voor de periode dat zij deel uit maakt van bovengenoemde fiscale eenheid.

Er zijn twee fiscale eenheden voor de vennootschapsbelasting. De eerste fiscale eenheid bestaat uit BOM Capital I B.V. en Life Sciences & Health Fund B.V. Hierin zitten een verrekenbaar verlies van € 20,3 miljoen. De tweede fiscale eenheid bestaat uit BOM Holding B.V., Innovatiefonds Brabant B.V., Energiefonds Brabant B.V., BOM Capital II B.V., BOM Vastgoed B.V., Spin-off Fonds Brabant B.V. en Biobased Brabant Fonds B.V.. Hierin zitten een verrekenbaar verlies van € 55,3 miljoen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn bij ons geen gebeurtenissen na balansdatum bekend die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum.

Resultaatbestemming 2023

Het resultaat over 2023 wordt toegevoegd aan de overige reserve.

16.6 Nadere toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2023

(11) Bedrijfsopbrengsten

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Managementvergoedingen	402.147	522.822
Overige inkomsten	998.146	736.684
Subsidiebijdragen	7.668.600	7.463.972
Aanvullende projectsubsidies	1.720.268	1.063.259
	10.789.161	9.786.737

De opbrengsten nemen toe door toenemende aandacht voor project subsidies en externe opbrengsten, daarnaast is er een beperkte toename gerealiseerd door indexering van de exploitatie subsidies. Daarnaast is gebruik er conform begroting gebruik gemaakt van de equalisatie reserve.

Vanaf 2023 presenteren we deze project subsidie opbrengst regel separaat in de bedrijfsopbrengsten door de toegenomen omvang van het bedrag. BOM heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in het vergroten van de opbrengsten door middel van project subsidies, om hiermee nog meer impact te kunnen creëren.

Som der bedrijfskosten

(12) Lonen en salarissen, pensioenlasten en overige sociale lasten

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Salarissen	7.645.994	7.001.060
Inleenkrachten	2.112.381	1.625.936
Overige personeelskosten	487.114	524.866
Gesubsidieerde eigen uren BOM	-	-
	10.245.488	9.151.861
Sociale lasten	1.124.970	875.098
Pensioenlasten	895.601	747.420
	12.266.059	10.774.379

Door de toename van projecten en daarbij behorende financiering zien wij toename in het aantal kenniswerkers. Hierdoor zijn de kosten voor personeel hoger.

Bezoldiging bestuurders en commissarissen

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens van kracht. Deze wet is van toepassing op de bezoldiging van beide bestuurders en de toezichthouders van BOM Holding B.V. De kosten

van de bestuurders zijn gerubriceerd onder de personeelskosten. De kosten voor de commissarissen zijn gerubriceerd onder de post algemene kosten.

Leidinggevende topfunctionarissen

(in euro's)	Mevr. B.L.J.M. van Dijk - van de Reijt		
Functie:	Algemeen Directeur	Algemeen Directeur	
Duur dienstverband	01/1/2023 - 31/12/2023	01/1/2022 - 31/12/2022	
Omvang dienstverband in FTE	1	1	
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee	
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja	
Bezoldiging:	2023	2022	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	172.080	166.936	
Beloningen betaalbaar op termijn ¹	17.559	16.815	
Totale bezoldiging	189.639	183.751	
Toepasselijk WNT-maximum	223.000	216.000	
¹ betreft de pensioenpremie welke voor rekening van de werkgever komt			

Toezichthoudende topfunctionarissen		
(in euro's)	Dhr. L.L.M. van der Chijs	
Functie:	Voorzitter toezichthoudend orgaan	
Duur in functie 2023	01-01 t/m 31-12	
Bezoldiging 2023	17.500	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	33.450	
Gegevens 2022		
Duur in functie 2022	01-01 t/m 31-12	
Bezoldiging 2022	17.500	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	32.400	
(in euro's)	Mw. N. Mac Gillavry	Mw. E.A.G. Raats-Coster
Functie:	Lid toezichthoudend orgaan	Lid toezichthoudend orgaan
Duur in functie 2023	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2023	15.000	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	22.300	22.300
Gegevens 2022		
Duur in functie 2022	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2022	15.000	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	21.600	21.600
(in euro's)	Dhr. R.A.M. Slaats	Mw. E. de Brabander - van den Berg
Functie:	Lid toezichthoudend orgaan	Lid toezichthoudend orgaan
Duur in functie 2023	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2023	15.000	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	22.300	22.300
Gegevens 2022		
Duur in functie 2022	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Bezoldiging 2022	15.000	15.000
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	21.600	21.600

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen (overige) functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Personeelsbezetting

Het gemiddeld aantal medewerkers bedraagt ultimo 2023: 86 (2022: 77).

(13) Afschrijving op materiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Afschrijving bedrijfsgebouwen en -terreinen	159.673	159.674
Afschrijvingen andere bedrijfsmiddelen	258.607	150.588
Boekverlies materiële vaste activa	21.084	-
	439.364	310.262

(14) Overige bedrijfskosten

De overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Huisvestingskosten	284.869	191.922
Marketing en communicatie	744.371	770.794
Kantoorkosten	43.540	37.324
Algemene kosten	4.734.198	3.708.476
Projectkosten	88.867	97.216
	5.895.845	4.805.732

In de algemene kosten van 2022 zit een positief valuta effect als gevolg van de herwaardering van een vordering in USD. Deze vordering is in december 2022 gehedged, waardoor er in 2023 geen valuta effect meer is ontstaan. Hierdoor waren de kosten in 2022 eenmalig lager. In de overige kosten zitten onder meer kosten voor IT, events, advies, verzekeringen, reis en verblijf.

Dekking fondskosten

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Capital II / Cleantech fonds	-112.894	-161.573
Energiefonds Brabant	-1.211.309	-888.810
Innovatiefonds Brabant	-4.101.511	-2.466.317
Life Sciences & Health Fund	-339.225	736.830
Spin-off Fonds Brabant	-22.837	-78.396
COL Brabant	-	25.378
	-5.787.776	-2.832.887

Op de bestaande leningsovereenkomsten met betrekking tot bovenstaande fondsen is een allonge opgesteld (zie ook paragraaf Dekking fondskosten en participatieresultaten onder de Grondslagen voor de bepaling van het resultaat). Hierin is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van kosten voor het beheer, dat verlies afgeschreven zal worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord zal worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Voor BOM-COL Brabant B.V. geldt dat de kosten kunnen worden verrekend met de lening en dat de opbrengsten verschuldigd zijn aan de staat.

(15) Uitkomst der financiële baten en lasten

	31-12-2023		31-12-2022	
	€	€	€	€
Opbrengst verkoop participaties	29.007.208		24.896.733	
Aanschafwaarde verkopen	-8.377.725		-10.761.233	
Voorziening desinvesteringen	2.025.676		856.469	
		22.655.159		14.991.969
Dividendopbrengsten	7.410.972		11.562.456	
Rente- en provisiebaten participaties en leningen u/g	3.958.155		3.325.238	
		11.369.127		14.887.694
Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		34.024.286		29.879.663
Mutatie voorzieningen participaties & leningen u/g	-22.969.830		-12.758.487	
Mutatie voorzieningen overige langlopende vorderingen	-942.212		-	
Afsluitprovisies	12.500		-	
Mutatie effecten	1.200		155.503	
Dotatie voorzieningen dubieuze debiteuren	-74.426		-36.851	
Kosten groeifaciliteit	-37.500		-46.875	
		-24.010.268		-12.686.711
Dekking participatieresultaten		-10.966.057		-13.345.689
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		-34.976.325		-26.032.400
Rentebaten & lasten		1.842.936		2.300.229
Uitkomst der financiële baten en lasten		890.896		6.147.492

Toelichting dekking participatieresultaten

Op de bestaande leningsovereenkomsten met betrekking tot bovenstaande fondsen is een allonge opgesteld (zie ook paragraaf Dekking fondskosten en participatieresultaten onder de Grondslagen voor de bepaling van het resultaat). Hierin is opgenomen dat indien in enig boekjaar sprake is van een verlies, ondermeer als gevolg van afboekingen op de waardering van participaties en afboeking op aan participaties verstrekte geldleningen, dat verlies afgeschreven zal worden op het bedrag van de geldlening verstrekt door de provincie en als bate verantwoord zal worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Indien in enig boekjaar sprake is van een winst, dan zal deze winst worden toegevoegd aan het bedrag van de geldlening en als last verantwoord worden in de resultatenrekening over dat boekjaar.

Voor BOM-COL Brabant B.V. geldt dat de kosten kunnen worden verrekend met de lening en dat de opbrengsten verschuldigd zijn aan de staat.

Allonge verwerking

	2023 (exclusief Allonge)	Allonge	2023 (Inclusief Allonge)
Bedrijfsopbrengsten	10.789.161		10.789.161
Lonen en salarissen	10.245.488		10.245.488
Sociale lasten	1.124.970		1.124.970
Pensioenlasten	895.601		895.601
Afschrijvingen op materiële vaste activa	439.364		439.364
Overige bedrijfskosten	5.895.845		5.895.845
Dekking fondskosten	-	5.787.775	-5.787.775
Som der bedrijfslasten	18.601.268	5.787.775	12.813.492
Opbrengsten van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren	34.024.286		34.024.286
Waardeveranderingen van effecten en vorderingen die tot de vaste activa behoren	-24.010.270	-10.966.056	-34.976.325
Financiële baten en lasten	1.842.936		1.842.936
Uitkomst der financiële baten en lasten	11.856.952	-10.966.056	890.896
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	4.044.845	-5.178.280	-1.133.435
Resultaat deelneming / participaties	-		
Aandeel derden	592.292		592.292
Resultaat	4.637.137	-5.178.280	-541.143
*Conform overeenkomst worden de dekking fondskosten en participatieresultaten verrekend met de langlopende schuld positie aan de Provincie			

16.7 Enkelvoudige balans per 31 december 2023 (na resultaatbestemming)

ACTIVA		31-12-2023	31-12-2022
		€	€
Vaste activa			
Materiële vaste activa	(16)		
Andere vaste bedrijfsmiddelen		379.547	348.974
		379.547	348.974
Financiële vaste activa	(17)		
Deelnemingen		-	-
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		52.003.637	52.544.780
Leningen u/g aan groepsmaatschappijen		1.483.862	2.173.932
Leningen u/g		750.000	750.000
		54.237.500	55.468.712
Vlottende activa			
Vorderingen	(18)		
Handelsdebiteuren		9.770	3.440
Vorderingen op participanten		-	-
Rekening-courant groepsmaatschappijen		353.047	756.729
Overige vorderingen en overlopende activa		131.732	22.816
		494.549	782.985
Liquide middelen		2.994.125	307.305
Totaal		58.105.721	56.907.977

PASSIVA		31-12-2023		31-12-2022	
		€	€	€	€
Groepsvermogen					
Geplaatst kapitaal	(19)	733		733	
Agioreserve	(20)	51.554.622		51.554.622	
Overige reserve	(21)	314.044		855.189	
			51.869.399		52.410.544
Langlopende schulden	(22)				
Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappijen		2.501.863		2.941.931	
			2.501.863		2.941.931
Kortlopende schulden	(23)				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		468.962		347.783	
Rekening-courant groepsmaatschappijen		1.728.665,00		-	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		333.536		293.509	
Overige schulden en overlopende passiva		1.203.294		914.211	
			3.734.459		1.555.502
Totaal			58.105.721		56.907.977

16.8 Enkelvoudige resultatenrekening over 2023 (na resultaatbestemming)

		31-12-2023		31-12-2022	
		€	€	€	€
Subsidiebijdrage		-	-	-	-
Managementvergoedingen en overige inkomsten		106.114		17.209	
Som der bedrijfsopbrengsten			106.114		17.209
Personeelskosten	(24)	2.703.647		2.111.296	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	(25)	159.457		119.108	
Financiële baten en lasten		68		2.619	
Overige bedrijfskosten	(26)	-2.757.058		-2.215.814	
Som der bedrijfslasten			106.114		17.209
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			-		-
Resultaat deelneming / participaties	(27)		-541.144		1.474.250
Resultaat			-541.144		1.474.250

Vaste activa

(16) Materiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Andere vaste bedrijfsmiddelen	379.547	348.974
	379.547	348.974

Andere vaste bedrijfsmiddelen	2023	2022
	€	€
Aanschafwaarde per 1 januari	679.167	675.231
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-330.192	-211.085
Boekwaarde per 1 januari	348.974	464.146
Investeringsen	190.028	3.936
Desinvesteringen	-37.206	-603.323
Afschrijvingen	-138.374	-119.108
Afschrijving desinvestering	16.123	603.323
	30.572	98.342
Aanschafwaarde per 31 december	831.989	679.167
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-452.443	-330.192
Boekwaarde per 31 december	379.547	348.974
Afschrijvingspercentages	10%-50%	10%-50%

(17) Financiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Deelnemingen	-	-
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	52.003.637	52.544.780
Leningen u/g aan groepsmaatschappijen	1.483.863	2.173.932
Leningen u/g	750.000	750.000
	54.237.500	55.468.712

17.1 Deelnemingen in groepsmaatschappijen

De deelnemingen betreffen de volgende vennootschappen:

- BOM Vastgoed B.V. 100%
- BOM Bedrijfslocaties B.V. 100%
- BOM Capital I B.V. 50,1%
- BOM Business Development & Foreign Investments B.V. 50,1%
- BOM Capital II B.V. 100%
- Innovatiefonds Brabant B.V. 100%
- Energiefonds Brabant B.V. 100%

In 2023 is het verloop als volgt:

	Stand 1 januari	Opheffing	Resultaat boekjaar	Resultaat derden	Overige vermogensmutaties boekjaar	Stand 31 december
	€	€	€	€	€	€
BOM Vastgoed B.V.	1.245.078	-	42.323	-	-	1.287.401
BOM Bedrijfslocaties B.V.	9.015.177	-	11.352	-	-	9.026.529
BOM Capital I B.V.	39.889.746	-	-1.186.957	-592.292	-	39.295.082
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	501	-	-	-	-	501
Innovatiefonds Brabant B.V.	1	-	-	-	-	1
Energiefonds Brabant B.V.	1	-	-	-	-	1
BOM Capital II B.V.	2.394.274	-	-153	-	-	2.394.121
	52.544.780	-	-1.133.435	-592.292	-	52.003.637

17.2 Leningen u/g aan groepsmaatschappijen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.	383.863	823.932
Lening BOM Vastgoed B.V.	1.100.000	1.350.000
	1.483.863	2.173.932

17.2.1. Lening Spin-Off Fonds Brabant B.V.

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	823.933	1.263.015
Aflossingen	-	-516.190
Dekking fondskosten	-22.837	-78.396
Dekking participatieresultaten	-417.233	155.503
Rente	-	-
Stand per 31 december	383.863	823.932

17.2.2 Lening BOM Vastgoed B.V.

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	1.350.000	1.582.500
Aflossingen	-250.000	-232.500
Stand per 31 december	1.100.000	1.350.000

17.2.3 Lening ROW

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	750.000	750.000
Verstrekkings	-	-
Dekking fondskosten / participatie resultaten	-	-
Stand per 31 december	750.000	750.000

Vlottende activa

(18) Vorderingen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Handelsdebiteuren	9.770	3.440
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.930	-
Rekening-courant groepsmaatschappijen	353.047	756.729
Overige vorderingen en overlopende activa	131.732	22.816
	496.479	782.985

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

Eigen vermogen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Geplaatst kapitaal	733	733
Agioreserve	51.554.622	51.554.622
Overige reserve	314.044	855.189
	51.869.399	52.410.544

(19) Geplaatst kapitaal

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	733	733
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	733	733

Het geplaatst kapitaal bestaat uit 73.250 aandelen met een nominale waarde van € 0,01.

(20) Agioreserve

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	51.554.622	51.554.622
Overige mutaties	-	-
Stand per 31 december	51.554.622	51.554.622

De inbreng van de aandelen van BOM Bedrijfslocaties B.V., BOM Business Development & Foreign Investments B.V. in 2013, alsmede BOM Capital I (aandeel provincie Noord-Brabant) in BOM Holding B.V. is als een agiostorting aangemerkt.

(21) Overige reserve

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	855.189	-619.061
Resultaat boekjaar	-541.144	1.474.250
Mutaties boekjaar	-	-
Stand per 31 december	314.045	855.189

(22) Langlopende schulden

Schulden aan participanten en aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen, voor zover geen groepsmaatschappij

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Lening PNB	401.863	841.931
Lening BDFI	1.350.000	1.350.000
Lening BOM Bedrijfslocaties B.V.	750.000	750.000
	2.501.863	2.941.931

22.1 Lening PNB

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	841.932	1.281.015
Aflossingen	-	-516.190
Dekking fondskosten	-22.837	-78.396
Dekking participatieresultaten	-417.232	155.503
Saldo per 31 december	401.863	841.932

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans, 9.1 Lening PNB inzake SOFB (achtergesteld).

22.2 Lening BOM Bedrijfslocaties BV

In 2023 is het verloop als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo per 1 januari	750.000	750.000
Mutaties boekjaar	-	-
Saldo per 31 december	750.000	750.000

Dit betreft een lening van Bedrijfslocaties met betrekking tot het project ROW.

(23) Kortlopende schulden

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	468.962	347.782
Rekening courant groepsmaatschappijen	1.728.665	-
Belastingen en premies sociale verzekeringen	333.536	293.509
Overige schulden en overlopende passiva	1.203.294	914.211
3.734.457	1.555.502	

Rekening-courant groepsmaatschappijen

De vennootschap heeft de volgende rekening-courant verhoudingen met haar groepsmaatschappijen:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
RC BOM Vastgoed B.V.	3.239	-
RC BOM Business Development & Foreign Investments B.V.	1.725.426	-
1.728.665	-	

16.9 Nadere toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2023

(24) Lonen en salarissen

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Salarissen	1.197.044	929.084
Inleenkrachten	676.261	752.956
Overige personeelskosten	334.599	203.760
	2.207.904	1.885.800
Sociale lasten	182.627	123.299
Pensioenlasten	313.116	102.197
	2.703.647	2.111.296

(25) Afschrijving op materiële vaste activa

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Afschrijving andere vaste bedrijfsmiddelen	159.457	119.108
Verkoop resultaat materiële vaste activa	-	-
	159.457	119.108

(26) Overige bedrijfskosten

De overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Huisvestingskosten	102.000	106.241
Marketing en communicatie	508.015	558.574
Kantoorkosten	38.272	30.619
Algemene kosten	1.566.489	1.082.892
Doorbelaste overheadkosten	-4.971.834	-3.994.142
	-2.757.058	-2.215.814

(27) Resultaat deelnemingen

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
BOM Vastgoed B.V.	42.323	161.869
BOM Bedrijfslocaties B.V.	11.352	-164.695
BOM Capital I B.V.	-1.186.957	2.810.608
BOM Capital II B.V.	-154	68.962
	-1.133.436	2.876.744

Aandeel derden in het resultaat deelnemingen:
BOM Capital I B.V.
BOM Business Development & Foreign Investments B.V.

592.292	-1.402.494
-	-
-541.144	1.474.250

Tilburg, 18 april 2024

Raad van Bestuur:

Mevrouw B. van Dijk- van de Reijt

De Raad van Commissarissen:

De heer V. van der Chijs | President - Commissaris

Mevrouw E. de Brabander

Mevrouw N. Mac Gillavry

Mevrouw E. Raats - Coster

De heer R. Slaats

17

Overige gegevens

17.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de aandeelhouders, de Raad van Commissarissen en het bestuur van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. te Tilburg gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en met de bepalingen bij en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2023;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2023;
3. het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2023; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Brabantse Ontwikkelings Maatschappij Holding B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij verwijzen naar de paragraaf "1.4 Risicomanagement" van het bestuursverslag, waarin de directie haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie

vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onderstaand frauderisico geïdentificeerd.

Frauderisico: Het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door de directie

De directie van een organisatie bevindt zich normaliter in een unieke situatie om de interne beheersing te doorbreken die anderszins effectief lijkt te werken.

Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor dit risico op het gebied van:

- het vastleggen van journaalboekingen en andere aanpassingen gedurende het jaar, alsmede in het kader van het opstellen van de jaarrekening;
- belangrijke schattingen van de directie, zoals de gehanteerde veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de waardering van de participaties en leningen u/g;
- de naleving van adviezen van de onafhankelijke investeringscommissie rondom investeringsbesluiten in participaties of leningen u/g;
- significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering.

Onze specifieke controleaanpak

Wij hebben getoetst of de in de financiële administratie vastgelegde journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de consolidatie en de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Hiervoor hebben wij de volgende criteria toegepast: het beoordelen van journaalposten met niet-regulier voorkomende combinaties van grootboekrekeningen, journaalposten met niet-reguliere omschrijvingen en door ons geselecteerde journaalposten gemaakt in het proces van opstellen van de jaarrekening. Indien wij hieruit niet-reguliere journaalposten of andere risico's identificeerden, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het herleiden van journaalposten naar de broninformatie. De uitkomsten hiervan hebben wij met het management en de directie besproken.

Wij hebben ook indicaties voor mogelijke significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering getoetst door middel van het controleren van journaalposten en een analyse op uitgaande betalingen aan de hand van onderliggende brondocumentatie.

Met betrekking tot de gehanteerde veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de waardering van de participaties en leningen u/g hebben wij de oordeelsvormingen en beslissingen van de directie beoordeeld en inhoudelijk getoetst. Daarnaast hebben wij onder andere getoetst of het interne handboek waarderingen is gevolgd.

Aanvullend daarop hebben wij:

- kennis genomen van de beschikbare controle-informatie, waaronder notulen van vergaderingen van de directie, de Raad van Commissarissen, de onafhankelijke investeringscommissie en interne vastleggingen aangevuld met externe bescheiden;
- ten aanzien van het aangaan van (des)investerings in en het waarderen van participaties en leningen u/g hebben we controle-informatie verzameld, waaronder notariële akten en lening overeenkomsten;
- inlichtingen ingewonnen bij leden van de directie, het management en de Raad van Commissarissen.
- de klachtenprocedure doorgenomen en vastgesteld dat deze openbaar beschikbaar is gesteld;

- inzicht verkregen in de nevenfuncties van het management en de commissarissen waarbij we speciale aandacht hebben besteed aan mogelijk conflicterende belangen;
- geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door de vennootschap mogelijk een signaal zouden kunnen vormen voor frauduleuze financiële verslaggeving;
- een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd, door het uitvoeren van risicogerichte data-analyse op uitgaande betalingen, waarbij wij middels kwalitatieve en kwantitatieve kenmerken niet-reguliere of risicovolle betalingen hebben geselecteerd. Deze hebben wij vervolgens getoetst aan de hand van brondocumentatie.

Ons oordeel

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen.

Controleaanpak continuïteit

Zoals opgenomen onder 'paragraaf 1.4 onder Continuïteitsrisico' in het jaarverslag heeft de directie de jaarrekening opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Op grond van de behaalde resultaten, de financiële positie op balansdatum, de omvang van de beschikbare liquiditeiten, de stille reserves die nog rusten in de marktwaarde van de participaties en leningen u/g en de gemaakte financieringsafspraken met de aandeelhouders zoals toegelicht in de jaarrekening op pagina 34 "Grondslag leningen o/g allongewerking", hebben wij geen verhoogd continuïteitsrisico geïdentificeerd bij onze controle.

Onze specifieke controleaanpak

Om tot een conclusie te komen over de geschiktheid van de door de directie verrichte continuïteitsbeoordeling hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Het kennis nemen van de beschikbare controle-informatie, waaronder notulen van vergaderingen van de directie en de Raad van Commissarissen en interne vastleggingen aangevuld met externe bescheiden;
- Het inwinnen van inlichtingen bij leden van de directie, het management en de Raad van Commissarissen.
- Het doornemen van tussentijdse resultaten en notulen van de directie alsmede van de Raad van Commissarissen, welke beschikbaar zijn gekomen tussen balansdatum en datum van opmaak van de jaarrekening.

Ons oordeel

Uit onze controlewerkzaamheden volgden geen signalen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij het opmaken van de jaarrekening niet terecht zou zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag BOM Holding (hierna: bestuursverslag);
- het bericht van de Raad van Commissarissen;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het opstellen van het bericht van de Raad van Commissarissen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de

activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 18 april 2024

Mazars Accountants N.V.

w.g. J.A. Viskil RA

17.2 Statutaire regeling inzake de bestemming van het resultaat

Artikel 4.1 Winst en verlies, uitkeringen op aandelen

4.1.1. Indien en voor zover het bestuur niet besluit tot gehele of gedeeltelijke reservering van de winst die in het laatst verstreken boekjaar is behaald, is de algemene vergadering bevoegd tot bestemming van de winst die door de vaststelling van de jaarrekening is bepaald dan wel bepaling van de wijze waarop een tekort zal worden verwerkt alsmede tot vaststelling van tussentijdse uitkeringen uit de winst of uitkeringen uit de reserves voor zover het eigen vermogen groter is dan de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden. Een besluit tot uitkering uit de winst of reserves is onderworpen aan de goedkeuring van het bestuur. Het bestuur weigert slechts de goedkeuring indien het weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden. Indien bij de bestemming van de winst geen besluit over uitkering of reservering van winst tot stand komt wordt de winst waarop het voorstel betrekking heeft, gereserveerd.

4.1.2. Bij de berekening van de verdeling van een uitkering tellen de aandelen of certificaten van aandelen die de vennootschap houdt niet mee, tenzij op zodanige aandelen of certificaten van aandelen een recht van vruchtgebruik of een pandrecht rust ten behoeve van een ander dan de vennootschap ten gevolge waarvan het winstrecht toekomt aan de vruchtgebruiker of pandhouder.

Bij de berekening van het bedrag dat op ieder aandeel zal worden uitgekeerd wordt slechts het bedrag van de opgevraagde en geëffectueerde stortingen op het nominale bedrag van de aandelen in aanmerking genomen. Van het bepaalde in de vorige zin kan telkens met instemming van alle aandeelhouders worden afgeweken.

4.1.3. Ten laste van de door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd voor zover de wet dat toestaat.

4.1.4. Uitkeringen zijn opeisbaar op de dag welke het bestuur bepaalt.

4.1.5. Uitkeringen welke niet binnen vijf jaren en een dag waarop zij opeisbaar zijn geworden, in ontvangst zijn genomen, vervallen aan de vennootschap.

4.1.6. De algemene vergadering kan besluiten dat uitkeringen geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in geld zullen worden uitgekeerd.

18

Bijlagen

18.1 Bijlage 1 Samenhangtabel Materiële onderwerpen en KPI's

KPI	Doel 2023	Realisatie 2023
Nieuwe investeringen (incl. F2F)	20	15
Aantal vervolg-investeringen	25	37
Aantal exits	5	6
Aantal ondernemingen naar volgende Value Inflection Point	15	6
Gecommitteerd vermogen inclusief co-investments (in € miljoen)	150	202
Nieuwe portfolio ondernemingen	30	30
Bedrijven met deelname aan startup programma	38	110
Editie van startup programma's	10	11
Ontwikkelen van #nieuwe startup programma's	4	3
Financiële omvang van projecten (in € miljoen)	0,825	3
Aantal nieuwe projecten	5 tot 10	26
Deelnemers in (nieuwe en lopende) projecten	50	77
Verkenningen	3	4
Services met registratie in Achilles	120	259
Investor Relations gesprekken	140	148
Aantal handelsmissies (in- en uitgaand)	12	24
Aantal informatiebijeenkomsten	12	24
Aantal bedrijven dat deel heeft genomen aan missies	60	447
Trade Relations gesprekken	60	109
Confirmeren van nieuwe projecten	35	20
Percentage van de gevestigde FDI projecten met een R&D activiteit	20%	25%
High Value Projects	35%	70%

18.2 Bijlage 2 Stakeholderdialoog

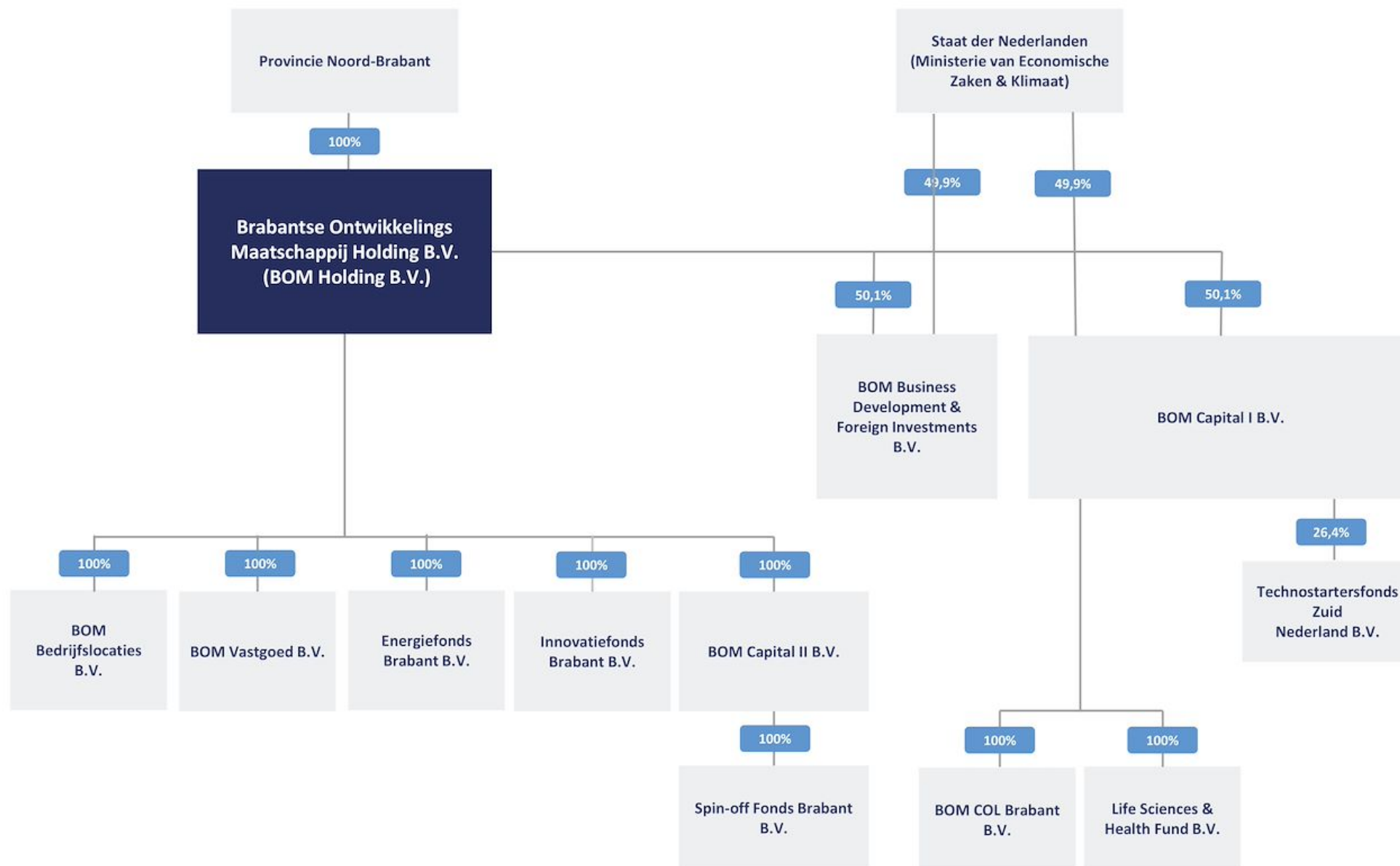
De onderstaande tabel geeft inzicht in de vorm, doelstellingen en resultaten van de dialogen met onze belangrijkste stakeholdergroepen.

Stakeholder	Organisatie of platform	Interactievorm	Typering
Brabantse ondernemers	Direct contact Partnerrelaties Intermediairs Kennisinstellingen	Regulier klantcontact Online en sociale media Nieuwsbrief Internationale (online) missies Imago-onderzoek Klantenvertellen Programma's Events	Relatiebeheer, verbetering dienstverlening, dialoog
Buitenlandse ondernemers	Direct contact Buitenlands kamers van koophandel Invest in Holland	Regulier klantcontact Internationale beurzen en evenementen Online en sociale media Nieuwsbrief Imago-onderzoek Klantenvertellen Events	Relatiebeheer, verbetering dienstverlening, samenwerking, dialoog, vestigingsklimaat
Kennisinstellingen	Avans BUAS Fontys HAS Summa College TU/e Tilburg University Jads	Periodiek overleg Stakeholder-bulletin	Kennisuitwisseling en partnerships
Overheden	Gemeenten	Beleidsmatig overleg prestaties.bom.nl (online reporting) Stakeholder-bulletin	Samenwerking, informeren, uitwisseling en toelichting
Partnerrelaties	Agrifood Capital Brainport Development Braventure Midpoint Brabant REWIND West-Brabant Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen Nederland VNO-NCW Techleap InvestNL EIF Investeringsfondsen Netherlands Foreign Investments Agency (NFIA) Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)	Periodiek overleg Stakeholder-bulletin prestaties.bom.nl (online reporting)	Samenwerking, informeren, uitwisseling en toelichting
Campussen	Automotive Campus Foodtech Brainport Brainport Industries Campus Green Chemistry Campus High Tech Campus Jamfabriek Mindlabs	Periodiek overleg Stakeholder-bulletin prestaties.bom.nl (online reporting)	Samenwerking, informeren, uitwisseling en toelichting

	Pivot Park Station88		
Aandeelhouders/ subsidieverstrekkers	Provincie Noord-Brabant Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Periodiek overleg Stakeholder-bulletin Algemene vergadering Informeel aandeelhoudersoverleg Kwartaalgesprekken Halfjaarrapportage prestaties.bom.nl (online reporting)	Formeel, informeel overleg, kennis en inzicht activiteiten
Media	Landelijke pers (o.a. Financieel Dagblad, BNR, NRC) Regionale pers (o.a. BN/De Stem, Eindhovens Dagblad, Brabants Dagblad, Omroep Brabant en Innovation Origins)	Periodiek overleg Persvragen Persberichten prestaties.bom.nl (online reporting)	Informeren, positioneren, activeren
Toeziethouders en adviescommissies	Raad van Commissarissen Investeringscommissies	Periodiek overleg Stakeholderbulletin Media-overzicht	Formeel, informeel overleg, kennis en inzicht activiteiten
Medewerkers	Direct (online) contact Ondernemingsraad (OR)	Intranet (BOeM!) BOeM Live! (online talkshow) Kwartaal-verhaal BOM Chat (met directie) Afdelingsoverleg	Participatie, dialoog, medewerkersbetrokkenheid en initiatieven, formeel (arbeidsvoorwaarden) overleg

18.3 Bijlage 3 Juridische structuur

18.4 Bijlage 4 Personalia

Raad van Commissarissen

- De heer V. (Victor) van der Chijs | President-Commissaris
- Mevrouw E.E.M. (Ellen) de Brabander
- Mevrouw N. (Nancy) Mac Gillavry
- Mevrouw E.A.G. (Esther) Raats-Coster
- De heer R.A.M. (Ronald) Slaats

Bestuur BOM Holding B.V.

- Mevrouw B.J.L.M. (Brigit) van Dijk – van de Reijt

Bestuur investeringsvennootschappen

- Mevrouw M.C.J.J. (Miriam) Dragstra (tot 10 juli 2023)
- De heer M.A.G.J. (Marc) Jansen (per 10 juli 2023)

Investeringscommissie BOM

- De heer T. (Tom) Vroemen, voorzitter (per 1 november 2023)
- Mevrouw J.E. (Jantine) Hak
- De heer S. (Sjoerd) Mol
- Mevrouw V.Y. (Vivian) Xiong
- De heer M. (Michael) Colijn (per 1 november 2023)
- De heer J.J.M. (Jacques) Eijkens, voorzitter (tot 1 november 2023)

Investeringscommissie BOM projects

- Mevrouw F.A. (Femke) Brenninkmeijer, voorzitter
- De heer W.W.M. (Willem) Ackermans
- De heer M. (Mark) Broekman

18.5 Bijlage 5 Biografieën raad van commissarissen

V. (Victor) van der Chijs (1960)

President Commissaris raad van commissarissen - voorzitter remuneratiecommissie

Van der Chijs beschikt over een breed palet aan bestuurlijke ervaring in zowel de private als publieke sector. Hij is onder meer voorzitter van Deltalinqs, de ondernemersorganisatie voor Haven en Industrie in mainport Rotterdam. Daarvoor was hij 8 jaar bestuursvoorzitter van de Universiteit Twente. Als voorzitter van de 4TU Federatie is hij lang de belangenbehartiger van de technische universiteiten in Nederland geweest. Ook was hij als president van ECIU (European Consortium of Innovative Universities), nauw betrokken bij de vorming van de eerste pan-Europese universiteiten. Van der Chijs begon zijn carrière bij ING, waarvoor hij onder meer in China werkte op het gebied van projectfinanciering. Daarna trad hij toe tot het directieteam van Schiphol Group, waar hij onder meer betrokken was bij de privatisering van Schiphol. Hij werd daarna CEO van Schiphol U.S.A. en managing director van Schiphol International B.V. Van der Chijs vervolgde zijn carrière als managing partner van OMA (Office for Metropolitan Architecture) dat hij uitbouwde tot wereldspeler. Hij was ook boegbeeld van de topsector Creative Industries. Van der Chijs is tevens lid van het dagelijks bestuur van VNO-NCW, voorzitter van de Raad van Toezicht van CITO, bestuurslid van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid en lid van de Raad van Commissarissen van Portbase (digital port logistics).

E. (Ellen) de Brabander (1963)

Lid Raad van Commissarissen – Lid auditcommissie

Ellen de Brabander studeerde en promoveerde cum laude in Chemie in Leiden, waarna ze postdoctoraal onderzoek deed aan het Massachusetts Institute of Technology (VS). Sinds eind 2021 is ze executive vice president R&D en innovation bij Elanco, een wereldwijde leider in animal health. Hiervoor werkte De Brabander als senior vice president R&D bij Pepsico in VS, UK en Zwitserland (2014-2021) en daarvoor was ze Chief Science & Technology Officer bij Merial (tegenwoordig Boehringer Ingelheim), Intervet (tegenwoordig Merck Animal Health) en DSM. Daarnaast is ze steeds actief geweest op de public private interface onder meer als founding CEO bij EIT Food en als lid van de raad van toezicht bij HAS, Universiteit Twente en Open Universiteit. Tevens vervult ze de functie van toezichthouder bij Sanquin Health Services en Brightlands Venlo (Vz.) en is ze commissaris bij ADM.

N. (Nancy) Mac Gillavry (1973)

Lid Raad van Commissarissen – Lid auditcommissie

Nancy Mac Gillavry studeerde Economie en Business Administration aan Tilburg University en werkt sinds 2007 bij ASML in Veldhoven. Sinds oktober 2021 is ze verantwoordelijk voor Lens & Illumination Sourcing & Supply. In eerdere functies was ze onder andere verantwoordelijk voor de wereldwijde Non-Product Related inkoop, de financiële verslaglegging van ASML en rapportages op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en Risk and Business Assurance. Voordat ze bij ASML begon, werkte Mac Gillavry in diverse finance functies bij PricewaterhouseCoopers (1998-2004) en Océ (2004-2007). Daarnaast is Nancy Mac Gillavry bestuurslid van het Ronald McDonald huis in Veldhoven.

E. (Esther) Raats-Coster (1969)

Lid Raad van Commissarissen – Lid auditcommissie

Esther Raats-Coster is toezichthouder, bestuurder én ondernemer. Haar succesvolle ondernemerschap leidde in 2006 tot verkiezing als Zakenvrouw van het jaar. Na de verkoop van haar internationale bedrijf besloot ze haar ervaring breder in te zetten en bekleedde ze diverse functies in de bestuurlijke wereld. Onder andere als voorzitter van de vereniging Platform

Zelfstandig Ondernemers (PZO) en lid van de Sociaal Economische Raad (SER). Tevens was Raats-Coster van 2009 tot 2012 directeur van Stichting Talent naar de Top. Voorzitter Hospice & Thuis Issoria, Lid bestuur Vereniging Achmea, lid Raad van Commissarissen van Spaendonck Groep en Voorzitter Raad van Commissarissen Westermeeer Wind Holding en lid van de raad van toezicht van Qredits.

R. (Ronald) Slaats (1961)

Lid Raad van Commissarissen - Lid remuneratiecommissie

Ronald Slaats was tussen 1986 en 2013 werkzaam bij De Iage Landen (DLL) een wereldwijd opererende organisatie in 'high-quality asset-based' financieringsproducten. Bij DLL heeft hij diverse functies in Europa en Amerika gehad, waarna hij vanuit Nederland tussen 2007 en eind 2013 de rol van respectievelijk CCO en CEO bekleedde. In 2014 maakte Slaats de overstap naar De Meeuw Holding BV, waar hij tot eind 2021 de functie als CEO vervulde. Vanaf begin 2022 is hij CEO van Mechan International, een internationale importeur en distributeur van landbouwmachines. Daarnaast is hij toezichthouder alsmede adviseur bij verschillende bedrijven en organisaties.

18.6 Bijlage 6 Biografieën raad van bestuur

B.L.J.M. (Brigit) van Dijk - van de Reijt (1968)

Algemeen Directeur

Brigit van Dijk - van de Reijt heeft meer dan 25 jaar bestuurlijke en hands-on ervaring in innovatie, ondernemerschap en investeren in zowel de publieke als private sector. Zij deed ruime ervaring op in venture capital en private equity in innovatieve ondernemingen in binnen- en buitenland, o.a. als partner en CEO bij internationale (impact) investeringsfondsen vanuit o.a. Londen, Singapore en Afrika. Tussen 1999 en 2007 was zij directeur private equity bij FMO, de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden. Ze begon haar carrière bij ABN AMRO Bank, Corporate Investments. Brigit heeft macro-economie gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam.

- Lid stichtingsbestuur NGF NXTGEN Hightech
- Lid SAR TNO Unit Industry
- Lid RvT EastWestSeed Knowledge Transfer
- Lid Raad van Toezicht IDH Investment Management
- Lid Raad van Toezicht Netherlands-African Business Council

18.7 Bijlage 7 Gebruikte begrippen en termen

AVA Algemene Vergadering van Aandeelhouders
BD Business Development
BI Brainport Industries
BIF Bossche Investeringsfonds
BIPF Business Innovation Program Food
BITS Brainport Innovation & Technologies for Security
BOM Brabantse Ontwikkelings Maatschappij
BROM's Brabantse regionale ontwikkelingsmaatschappijen
BUAS Breda University of Applied Sciences
BZ Ministerie van Buitenlandse Zaken
CBS Centraal Bureau voor de Statistiek
CIIC Creative Industries Immersive Impact Coalition
COL Corona-Overbruggingslening
CRM Customer Relationship Management
CSRD Corporate Sustainability Reporting Directive
CVC Circular Value Center
CWB Cyberweerbaarheidscentrum Brainport
EDIH(-SNL) Europese Digitale Innovatie Hub (Zuid-Nederland)
EEN Enterprise Europe Network
EFB Energiefonds Brabant
EFC Electric Flying Consortium
ENPS (Europese) Employee Net Promotor Score
ESCo Energy Service Company
ESG Environmental, Social & Governance
EZK Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
F2F Fund to Fund investment
FI Foreign Investments
FTE Full Time Equivalent
GenAI Generatieve AI
GS College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant
HR Human resources
HTC High Tech Campus
HTSM High Tech Systemen en Materialen
IC Investeringscommissie
ICT Informatie- en Communicatie Technologie
IRP Investor Readiness Program
IP Intellectual Property
IT (BOM) International Trade / Informatie Technologie
JADS Jheronimus Academy of Data Science
KIA Kennis- en Innovatieagenda
KPI Key Performance Indicator, prestatie-indicator
LS&HF Life Sciences & Health Fund
MedTech Medische Technologie
MJP Meerjarenplan
MKB Midden- en kleinbedrijf
MoU Memorandum of understanding
MT Management Team
MVO Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NFIA Netherlands Foreign Investment Agency
NGF Nationaal Groiefonds
NLSE Next Level Startup Ecosysteem
NTS Nationale Technologie Strategie

OR Ondernemingsraad
PNB Provincie Noord-Brabant
ROM's Regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROM-NL ROM-Nederland
RVO Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVC Raad van commissarissen
SDG Sustainable Development Goal
SEH Smart Energy Hub
SMR Small Modular Reactors
SOFB Spin-off Fonds Brabant B.V.
SRP Startup Readiness Program
TiU Tilburg University
TU/e Eindhoven University of Technology
TU/e EAISI Eindhoven Artificial Intelligence Systems Institute
VC Venture Capital
VN Verenigde Naties
VS Verenigde Staten
WNT Wet Normering Topinkomens

Our story continues online ...

Meer inzicht in onze actuele prestaties vindt u op de reporting portal van BOM:

prestaties.bom.nl